

[Weikop.]

give grundlag for at genoplive krigstidens restriktioner, hvor det var varemangel, der var det fremherskende træk. Skal erhvervene ind under en bemyndigelseslovs vilkårligheder uden nogen saglig begrundelse? Det er herom striden står. Det er derfor, vi ikke kan medvirke til de fremsatte lovforslags gennemførelse.

Formanden: Jeg skal her afbryde forhandlingen og udsætte mødet. Det genoptages kl. 13³⁰.

Udvalget angående forslag til lov om ændring i lov om forhandling, udførsel og indførsel af æg og ægprodukter m. m. og forslag til lov om ændringer i lov om slagtning, forhandling, udførsel og indførsel af fjerkræ m. v. har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Udvalget angående forslag til lov om udlån til statshusmandsbrug m. m. har afgivet tillægsbetænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Mødet udsat kl. 12¹⁵.

Mødet genoptaget kl. 13³⁰.

Formanden: I skrivelse af dags dato meddeler finansministeren, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til normeringslov for finansåret 1963-64 og

forslag til lov om ændringer i lov om lønninger og pensioner m. v. til statens tjenestemænd.

Skriftlig fremsættelse af lovforslag.

Finansministeren (Poul Hansen): Jeg har herved den ære for det høje ting at fremsætte forslag til normeringslov for finansåret 1963-64 og forslag til lov om ændringer i lov om lønninger og pensioner m. v. til statens tjenestemænd.

Medens en væsentlig del af de på norme-

ringslovforslaget optagne stillinger ikke medfører nogen forøgelse af det samlede antal tjenestemandstillinger, idet der forudsættes nedlagt et tilsvarende antal stillinger i bundklasserne, er der på visse områder tale om en reel forøgelse af tjenestemandsguppen. Dette gælder således for statsbanerne, hvor bl. a. den forestående åbning af Fugleflugtslinjen og S-banestrækningen Glostrup-Tåstrup vil nødvendiggøre personaleudvidelser, og også for post- og telegrafvæsenet indeholder forslaget et antal nye stillinger som følge af det stigende arbejde inden for etaten. For toldvæsenets vedkommende er der sket en arbejdsforøgelse i forbindelse med gennemførelsen af loven om almindelig omsætningsafgift, og der er under hensyn hertil stillet forslag om forøgelse af tjenestemandsnormeringen med de 130 stillinger, der i fjor blev bevilget på funktionsbasis. For told- og trafiketatens vedkommende er der tale om en samlet nynormering på i alt ca. 330 tjenestemandstillinger.

Udbygningen på undervisningsområdet er fortsat ved oprettelse af en række professorater og afdelingslederstillinger ved de højere læreanstalter samt ved forøgelse af antallet af lærerstillinger ved de forskellige skoler. Der blev i fjor gennemført en udvidelse af politistyrken med 400 mand bl. a. som følge af den pr. 1. april 1961 stedfundne nedsættelse af tjenestetiden, og på det foreliggende lovforslag søges der en yderligere styrkeudvidelse med 60 mand i anledning af oprettelsen af den nye paskontrolstation i Rødby Havn i forbindelse med åbningen af Fugleflugtslinjen. Endelig skal jeg nævne, at der — ligesom på tidligere normeringslove siden 1951 — på forslaget til denne normeringslov er medtaget det antal militære tjenestemandstillinger — i år i alt 107 — som der efter til- og afgang fra forsvarrets skoler og de arbejdsmæssige krav, der stilles til befalingsmændene, må påregnes at blive behov for i det kommende finansår, hvorved bemærkes, at den forestående forøgelse med sikkerhed vil ligge inden for det endelige behov for militære stillinger.

Med hensyn til enkeltheder i normeringslovforslaget tillader jeg mig i øvrigt at henviser til de forslaget ledsagende bemærkninger.

[Finansministeren.]

Ligesom de tidligere år har samtlige fra de forskellige ministerier indkomne forslag været forelagt lønningsrådet, og det foreliggende lovforslag er i overensstemmelse med rådets udtalelser over for finansministeriet.

Medrudgiften ved normeringslovforslaget vil — beregnet på sædvanlig måde — for det kommende finansår andrage ca. 7 mill. kr.

Lovforslaget om ændringer i lønnings- og pensionsloven indeholder bl. a. en bestemmelse, hvorefter tidspunktet for udbetaling af statens lønninger og pensioner, der ifølge lønningslovens § 31 er fastsat til den 1. i måneden, kan rykkes indtil 6 søgnedage frem. Dette forslag tilsigter en udjævning af arbejdet på postkontorerne, der i dagene omkring månedsskiftet er udsat for en spidsbelastning med deraf følgende forøgede udgifter.

På lovforslaget er endvidere bl. a. optaget en bestemmelse, hvorefter medlemmer af statsunderstøttede pensionskasser eller pensionsfunds, hvis indtrædelsesalder ligger efter det 32. år og som følge heraf er ansat på skærpede vilkår — enten med forhøjet pensionsbidrag eller således, at der sker nedsættelse af den ordinære pension — ved overgang til ansættelse som tjenestemænd i staten, folkeskolen eller folkekirken under medregning af medlemstiden fortsat underkastes denne aldersbetingede skærpelse af pensionsvilkårene.

I øvrigt tillader jeg mig at henvise til de forslaget ledsagende udførlige bemærkninger.

Samtlige på lønnings- og pensionslovforslaget optagne bestemmelser er tiltrådt af lønningsrådet.

Med disse bemærkninger skal jeg anbefale begge lovforslag til hurtig og velvillig behandling i det høje ting.

Der foretoges den på dagsordenen under punkt 1 opførte sag, nemlig:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:

Forslag til lov om erhvervelse af landbrugsejendomme,

forslag til lov om ændringer i lov om landbrugsejendomme,

forslag til lov om ændringer i lov om oprettelse og supplerings af mindre landbrug m. m. — statshusmandsloven —

og

forslag til lov om kommuners forkøbsret til fast ejendom samt støtte til kommuners jordkøb.

Valgt blev: *Teichert, K. B. Andersen, Holger Eriksen, Ove Hansen, Carl Petersen, Chr. Rasmussen, Henning Rasmussen, Chr. Thomsen, Kirkegaard, Peter Larsen, Anders Andersen, Niels Eriksen, Jacob Sørensen, H. C. Toft, Poul Møller, Niels Ravn og Morten Lange.*

Den næste sag var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:

Forslag til lov om regulering af bymæssige bebyggelser,

forslag til lov om ændringer i lov om byplaner

og

forslag til lov om regionplanlægning.

Valgt blev: *Ove Hansen, Albertsen, K. B. Andersen, Kai Jensen, Aage Knudsen, Kolbjørn, Peter Nielsen, Axel Ivan Pedersen, Helge Larsen, Axel Kristensen, Peter Larsen, Jacob Sørensen, Ib Thyregod, Gottschalk-Hansen, Asger Jensen, Adolph Sørensen og Arne Larsen.*

Derpå fulgte:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:

Forslag til lov om ændringer i lov om naturfredning

og

forslag til lov om ændring i lov om naturfredning [af Vivike m. fl.]

Valgt blev: *Lund Jensen, Ove Hansen, Frode Jakobsen, Egon Jensen, Kai Jensen, Niels Mørk, Axel Ivan Pedersen, Carl Petersen, Helge Larsen, Jens Chr. Christensen, Jacob Sørensen, Ib Thyregod, Østergaard, Thestrup, Knud Thomsen, H. C. Toft og Vivike.*

Der næst genoptoges forhandlingen om de på dagsordenen under punkterne 6-12 opførte sager.

(Foregående del af anden behandling findes i tidenden sp. 3832).

Helge Larsen: Der blev under forhandlingerne i formiddags både fra venstres og det konservative folkepartis side ironiseret lidt over, at regeringen nu skal til at bruge sit flertal. Jeg synes, det på den baggrund er rimeligt at minde om, at det ikke er ret mange dage siden, at der netop fra det konservative folkepartis side lød bemærkninger om, at regeringen jo har et flertal. Kort efter at det var klart, at regeringen måtte gennemføre helhedsløsningen på sine egne stemmer, slog man om fra konservativ side; jeg tror, det ærede medlem hr. Ninn-Hansen var den første af de konservative, der indledte den nye linje, nemlig i sin mandagskronik i Aktuelt i mandags, og den er altså fulgt op her i dag af det ærede medlem hr. Poul Møller.

Det ærede medlem hr. Ninn-Hansen henviser til, at dette flertal hvilede på nogle ganske få hundrede grønlandske stemmer. Jeg erkender, at det er rigtigt, at regeringens flertal hviler på én stemme her i salen. Men mon vi ikke nu skulle være kommet dertil, at vi hører op med at tale i denne forbindelse ganske særlig om grønlandske stemmer. Ved grundloven af 1953 blev Grønland jo anerkendt som en ligeberettiget del af riget. Det er et synspunkt, som jeg skulle tro at man, ikke mindst fra konservativ side, ville lægge vægt på, og derfor mener jeg, det vil være rigtigt at undlade denne stadige henvisning til nogle få hundrede grønlandske stemmer.

Man kan vel også, netop når nu dette med regeringsflertallet fremhæves så stærkt, gøre opmærksom på, at det antal stemmer, der kan rejses imod regeringsflertallet, hvis de rejses alle sammen, hidrører fra så forskellige partier som de uafhængige, det konservative folkeparti, venstre og socialistisk folkeparti. Jeg tror ikke, det er nogen særlig marchduelig hær, der her er tale om; den er måske marchduelig, men i hvert fald næppe i stand til at marchere i samme retning.

Der blev også fra både venstre og det

konservative folkeparti i dag til formiddag — som man har gjort det i ugens løb — gentagne gange sagt, at der var ikke tid til en forhandling. Mon de to partier ikke er klar over, at situationen var ved at løbe op i en spids, hvor vi stod i risiko for en stor konflikt på arbejdsmarkedet, og at vi derfor var i en situation, hvor der skulle handles og handles relativt hurtigt? I øvrigt kan de to partier jo ikke være uvidende om hele den situation, som landet stod i. Man var inde på det allerede så tidligt som ved åbningsdebatten i folketinget i oktober i fjor. Allerede før den tid havde i øvrigt formanden for Dansk Arbejdsmands- og Specialarbejder-Forbund, Alfred Petersen, fremhævet, at der måtte findes en ordning på de lavtlønnedes problemer. Under åbningsdebatten blev det fra alle partiers side, så vidt jeg erindrer, erkendt, at her lå netop et problem, man måtte tage stilling til. På Dansk Arbejdsmands- og Specialarbejder-Forbunds kongres i november blev denne linje ganske tydeligt fremhævet igen.

De to oppositionspartier kan således ikke have været uvidende om, hvilke problemer der rejste sig her, og endnu tydeligere blev jo hele komplekset af økonomiske problemer lagt frem i det økonomiske råds redegørelse til regeringen af 18. december 1962. Det var de to oppositionspartier heller ikke uvidende om. De var heller ikke uvidende om, at statsministeren den 4. januar havde et møde med repræsentanter for arbejdsmarkedets parter og for erhvervsorganisationerne, og at man dér fra alle sider gav tilslutning til princippet om at søge en samlet løsning på alle forårets problemer.

Yderligere blev der, så vidt jeg erindrer den 25. januar, afholdt et møde i statsministeriet med deltagelse af de to oppositionspartier. Det er således ikke rigtig tale fra de to partiers side at sige, at der ikke har været tid. Der har været tid til at drøfte disse problemer igennem, tænke dem igennem og tage sin stilling til dem. Ikke desto mindre kom vi nu, efter at regeringen havde forelagt sine forslag, dertil, at der fra de to store oppositionspartiars side ikke var noget alternativ til det, som var foreslået af regeringen. Der har ikke været en konstruktiv plan fra oppositionen til en løsning af de problemer, som vi står over for her i februar og i marts måned. Det er de faktiske forhold, og det

[Helge Larsen.]

forekommer mig, at en opposition, der vil have ord for at være en ansvarlig opposition, også måtte have pligt til at tænke disse problemer igennem og komme med et konstruktivt forslag til en løsning af dem. Det skete ikke.

Når der nu, også her i formiddags, fra venstres og det konservative folkepartis side er blevet sagt mange beklagende ord om, at det samarbejdende folkestyres tid er forbi, så har jeg lyst til at sige for det første det næsten selvfølgelig, at et samarbejde eksisterer mellem det radikale venstre og socialdemokratiet, og et samarbejde derudover er vi rede til. Men jeg tror også, at man skal være klar over, at forudsætningen for, at et samarbejdende folkestyre kan etableres, er, at man fra oppositionens side har et virkeligt oplæg, har et alternativ og konstruktive tanker at bringe frem til samarbejde. Og jeg gentager: det har man ikke haft fra oppositionen under disse forhandlinger.

Jeg bemærkede vel, at det ærede medlem hr. Poul Møller talte om tvungen voldgift i denne forbindelse, og det ville jo have været urimeligt at have ventet, at det ærede medlem skulle have afholdt sig derfra. Det ærede medlem ved jo godt, at det er et af de områder, hvor der mellem de to regeringspartier er divergerende opfattelser. Men må jeg minde det ærede medlem om, at der aldrig fra konservativ side har været tilslutning dertil, kun i ganske enkelte situationer og ikke fra alle medlemmer af det konservative folkeparti. Og må jeg også erindre om og gerne bekræfte over for det ærede medlem hr. Axel Kristensen, der i formiddags sagde — jeg tror, jeg citerer det ordret: jeg har ikke talt om tvungen voldgift en eneste gang under denne sag — at det ærede medlem hr. Axel Kristensen har ganske ret heri; der har ikke været fodslag mellem de to oppositionspartier i dette spørgsmål.

I øvrigt vil jeg gerne om hele problemet økonomisk samordning i denne forbindelse sige et par ord. Det ærede medlem hr. Poul Møller var jo af den opfattelse, at økonomisk samordning eksisterede ikke her, ja, der var i det hele taget ikke noget som helst af noget som helst i regeringens forslag. Det er jo en meget letkøbt påstand, og den skal jeg ikke gøre mere ud af.

Men jeg vil gerne sige et par ord om tanken

med den økonomiske samordning. Vi har jo i tidligere valutakrisetider oplevet dette, at regering og folketing måtte gribe ind bagefter — altså på en måde, når det var for sent at gribe ind — med restriktioner, med forbrugsbegrænsninger via skatter og afgifter for at rette en vaklende valutastilling op. Det, vi prøver på i år, er — det er jo en af tankerne med den økonomiske samordning — at få alle indkomstønsker, alle indkomstkraav afstemt så meget og så godt efter hinanden, at man ikke sætter en indkomstbevægelse i gang, som går ud over det, der skulle være baggrund for produktionsstigningen. Vi prøver altså her at gribe ind i begivenhederne allerede på så tidligt et tidspunkt, at man skulle kunne undgå det, vi har kendt ved så mange tidligere lejligheder under valutakriser i årene efter krigen. Det er hovedtanken i den økonomiske samordning, og det er dette, vi prøver på nu med de forslag til helhedsløsning, som foreligger fra regeringen. Og jeg vil gerne sige, for at der ikke skal være nogen tvivl om mit partis stilling, at vi vil ikke være med til under en sådan helhedsløsning, en sådan samordningsløsning at svinge det sociale syn eller det fordelingspolitiske syn.

Det radikale venstre har altid holdt fast ved, at denne sociale hensyntagen skal finde sted; det har vi også til hensigt at gøre i dette tilfælde, og derfor finder vi det også helt rigtigt, at man med det beskedne beløb, som er til rådighed for indkomstforøgelse i år, altså året 1963-64, først og fremmest tager hensyn til de lavestlønnede. Lavtlønstillægget på de 68 mill. kr. i lovforslaget om forlængelse af kollektive overenskomster er jo netop tænkt som et led i en sådan fordelingspolitik, som mit parti anser for rigtig.

Jeg vil gerne føje til, for at der ikke skal være nogen tvivl om det — det blev jo nævnt i formiddags — at disse 68 mill. kr. sikkert vil betyde en tilsvarende forøgelse til de lavtlønnede uden for de områder, der sorterer under Dansk Arbejdsgiverforening og Landbrugets Arbejdsgiverforening. At vi samtidig også giver et tillæg til de laveste tjenestemandslønninger, til folke-, invalide- og enkepensionister og til de laveste statspensioner, finder vi ud fra det samme sociale og fordelingspolitiske hensyn helt rigtigt.

[Hjelge Larsen.]

Det er også blevet sagt i dag, at det, der her er foreslået, betyder, at fagorganisationerne har fået alt. Men det er jo ikke rigtigt. Enhver kan blot prøve at sammenholde de ønsker, der blev stillet op som generelle af fagorganisationerne i begyndelsen af januar, med det, som nu gennemføres, så vil han se, at det ikke er rigtigt. Jeg vil gerne i den forbindelse — da jeg synes, det er et særdeles positivt træk — fremhæve, at man fra fagorganisationernes side har forstået og erkendt nødvendigheden af tilbageholdenhed i år og af, at generelle løntillæg først kommer til næste år.

Derefter vil jeg gerne gøre et par bemærkninger om tendenserne til lønglidning. Det nævnes i bemærkningerne til lovforslaget og fremhæves også i flertallets afsnit af betænkningen til lovforslaget, at det er en forudsætning, at disse tillæg ikke skal medføre en afsmitning eller nogen lønglidning. Dette bestrider man fra oppositionens side, idet man hævder, at der netop vil ske en sådan lønglidning. Hvordan ved man nu det? Om de 68 mill. kr. ved vi, at de 8 mill. kr. skal gives ud inden for landbrugsområdet. Her er der vist ingen større mulighed for afsmitning. Af de øvrige beløb skal en væsentlig del — hvor stor afgøres af organisationerne selv eller af en uvildig opmand, hvis organisationerne ikke kan enes derom — bruges til forhøjelse og dermed en vis udgligning af kvindernes dyrtidstillæg. Det kan dog vist formentlig heller ikke på nogen måde føre til lønglidning. De øvrige beløb, der netop gives til de lavest lønnede, skulle heller ikke kunne give den lønafsmitning, man frygter for, fordi de jo ikke ledsages af nogen forskydninger af lønsatserne inden for de forskellige fagområder, sådan som det skete ved overenskomststafslutningen i 1961 og også i 1958.

Når jeg nu tænker tilbage på den tale, det ærede medlem hr. Axel Kristensen holdt i formiddags, ja, så må jeg sige, at jeg forbavses — det er måske endda et mildt udtryk — forbavses over den meget udførlige

brugsanvisning på lønglidning, det ærede medlem i realiteten gav i sin tale. Det var en anvisning på, hvorledes man kunne gå fra én arbejdsgiver til en anden og kræve højere løn — altså det, man netop skulle undgå. Det undrer mig, at en repræsentant for partiet venstre kan holde en sådan tale. Der skulle netop i hele det system af lovforslag, som her er til behandling, og som nu kan ventes gennemført i næste uge, ligge et middel til at modvirke tendenser til lønglidning. Det skulle ligge i pris- og avance-lovens bestemmelser om, at lønglidninger ud over det, som ligger i overenskomsterne og i loven om forlængelse af kollektive overenskomster, ikke kan medregnes i priserne. Jeg ville dog tro, at erhvervslederne ville være interesseret i netop at benytte de midler, man her får, til at modvirke lønglidning, og så ser man altså det modsatte, at det ærede medlem hr. Axel Kristensen næsten giver anvisning på, hvorledes lønglidning etableres.

Det blev under debatten i går om jordlovene sagt — jeg tror, det var den højt-ærede justitsminister, der sagde det — at vi i Danmark er en befolkning på 4½ mill. mennesker inden for et lille område, og vi må kunne tilrettelægge udnyttelsen af landets areal på en sådan måde, at vi alle sammen kan være her. Jeg tror, vi kan overføre dette billede på den økonomiske situation, vi er i i dette forår. Vi er 4½ mill. mennesker, som må kunne vise så meget sammenhold, så megen disciplin, at vi i fællesskab prøver på at løse de økonomiske problemer, vi står over for. Vel er de store, men de er dog ikke større, end at de indkomster, man havde i fjor, vil man kunne opretholde i år, og så vil der komme dette fordelingspolitiske til, at visse af de lavtlønnede og de socialt svageste får en forbedring i deres indtjening. Det skulle ikke være umuligt at gennemføre dette ved den fornødne selvdisciplin og det fornødne samarbejde, og det er netop en af tankerne i den økonomiske samordnings idé, at man skulle kunne etablere et sådant samarbejde

[Helge Larsen.]

mellem alle parter om at gennemføre det, som er nødvendigt, og som alle erkender er nødvendigt.

Jeg vil gerne gøre en enkelt bemærkning til det ærede medlem hr. Henry Christensen. Det ærede medlem var inde på spørgsmålet om en pristalsændring. Det ærede medlem, som jo næsten er ekspert på dette område, var inde på, at vi skulle indføre det norske system. Det er rigtigt, at vi i udvalget fik et notat om dette norske system. Nu ved jeg vel, at man ikke må referere fra udvalgs-møder, og når jeg nu undlader at fortælle, hvad det ærede medlem hr. Henry Christensen foretog sig, efter at dette notat var givet til udvalget, er jeg i fare for at overskride netop bestemmelsen om ikke at måtte referere.

Jeg skal, hvad angår lovforslaget om forlængelse af kollektive overenskomster, anbefale at stemme for de to ændringsforslag, der foreligger, det ene, der er af tydeliggørende karakter, det andet, der vedrører en forøgelse af efterlønsudvalgets medlemskreds med en repræsentant for Fællesrepræsentationen for Danske Arbejdsleder- og Tekniske Funktionærforeninger.

Hvad angår lovforslagene om pris- og avancementstop og om udbyttebegrænsning, skal jeg ligeledes anbefale de ændringsforslag, som er stillet af den højtærede handelsminister, men jeg må samtidig drage frem en enkelt passus i udtalelserne i betænkningen fra det mindretal, der består af venstres og det konservative folkepartis medlemmer af udvalget. Der står her:

„Mindretallet må beklage, at der hverken ved lovforslagets udarbejdelse eller ved dets behandling i folketingsudvalget er taget hensyn til de af erhvervene rejste indsigelser.“

Dette er jo urigtigt. Der er netop gennem de ændringsforslag, som er stillet af den højtærede handelsminister, taget hensyn til de indvendinger, som er rejst fra erhvervenes side. Det gælder ændringerne i lov om pris- og avancementstop og ændringen i lov om indseende med priser, hvor man netop har indsat udtrykket „genindkøb“ ved beregning af priser og avancer, og det gælder også udbyttebegrænsningsloven, hvor der gennem et ændringsforslag er sket en ligestilling mellem de aktieselskaber, som efter

lovens vedtagelse udvider deres aktiekapital, og dem, der har gjort det i de 3 basisår, som skal danne beregningsgrundlag for priser og avancer. Det er altså ikke rigtigt, som det er hævdet fra oppositionens side, at der ikke er taget hensyn til indvendinger, der er kommet fra erhvervene.

Må jeg i øvrigt om pris- og avancementstop og udbyttebegrænsningen blot gøre et par enkelte bemærkninger. Det er ganske klart, at man, hvis man vil gennemføre en løsning af de økonomiske problemer, som tager hensyn til helheden, også må lægge en begrænsning på indkomsterne på disse områder. Derfor tror jeg, at det, som her er foreslået, er rigtigt og vil tjene sit formål. Jeg vil gerne fremhæve, at lov om pris- og avancementstop er midlertidig med udløb senest 1. april næste år, men sådan, at den kan ophæves ved kongelig anordning tidligere. Den er det, fordi den ifølge sin natur må være det, og også fordi man gennem udbygning af lov om indseende med priser netop får mulighed for at bygge det system op, som kan give den nødvendige kontrol på de områder, hvor konkurrencen ikke er effektiv.

Der er med hensyn til udbyttebegrænsningsloven fra flere sider indvendt dette, at det betyder, at man ikke kan få et større udbytte, og det er rigtigt, men er der noget at sige hertil? Vil det ikke være rimeligt, netop når man tilstræber en helhedsløsning, der tilsigter et indkomststop i så vid udstrækning, det er gør ligt, da også at tage dette med? Det finder jeg det er netop for at give det den indre sammenhæng og den sociale balance, som for mit parti er noget væsentligt og centralt.

Jeg skal med disse ord anbefale ændringsforslagene og lovforslagene til vedtagelse.

Aksel Larsen: Det er vel nødvendigt at begynde en tale her ved anden behandling, hvor vi i hvert fald skal behandle og træffe visse afgørelser vedrørende en væsentlig del af de af regeringen som helhedsløsning fremsatte lovforslag, med at gøre opmærksom på, at jeg ikke kan anse disse for at være en helhedsløsning, at jeg nok kunne acceptere det skønne ord, men ikke kan anerkende, at det i dette tilfælde dækker et begreb.

Lad mig samtidig sige, at dette er en yderst normal anden behandling derved, at

[Aksel Larsen.]

en hel række forskellige lovforslag — der ganske vist for størstedelens vedkommende er fremsat nogenlunde på samme tid, men hvoraf mange ikke har nogen egentlig saglig forbindelse med hinanden — skal behandles under ét, til trods for at man muligvis ville kunne komme langt bedre ind på emnerne, hvis man tog hver sag for sig. Dette ville synes mig at have været det bedste, også når jeg tager hensyn til den udvalgsbehandling, der ikke har været om de fleste af disse lovforslag. Jeg kunne måske strække mig dertil, at der har været noget, der skulle ligne en udvalgsbehandling om forslag til lov om indseende med priser, som vi fik forelagt den 4. oktober og havde til første behandling den 23. oktober, men det er gået yderst langsomt med denne udvalgsbehandling; den har ikke været særlig grundig, og nu på det sidste gik sagen ind i behandlingen af de øvrige lovforslag, hvoraf ingen har været underkastet en reel udvalgsbehandling. Det blev der givet signal til allerede ved lovbukettens første behandling, hvor det blev erklæret af den højtærede statsminister, at dette var en helhed, og at man ønskede, hvis der skulle være udvalgsbehandling, at denne formede sig som en principiel stillingtagen til lovforslagene: ja eller nej.

Vi har faktisk siden da kun haft såkaldte principielle debatter i udvalget eller udvalgene, og derfor er det uundgåeligt, at man ved denne anden behandling er nødt til at forsøge at få foretaget noget, der ligner en udvalgsbehandling. Det bevirker ganske vist, at det tager lidt længere tid, i alt fald for mig, at blive færdig med, hvad man skal have sagt, men der er intet andet at gøre, når man byder folketinget så unormale arbejdsforhold.

Lad mig først sige om forslag til lov om forlængelse af kollektive overenskomster, at de stillede ændringsforslag kan vi naturligvis ikke have noget imod, og det ene kan vi i særdeleshed ikke have noget imod, da det er fremkommet efter den kritik, jeg fremkom med ved første behandling af lovforslagets formulering, men det gør jo ikke, at vi derfor bliver blidere indstillet over for lovforslaget.

Jeg må gentage, hvad jeg sagde ved første behandling, at jeg tror ikke, folketinget er

kompetent til at afgøre en sådan sag, og i øvrigt er det min mening, at vi ikke havde behøvet at have denne sag til behandling i tinget; den kunne være klaret på anden, om jeg så må sige normal måde, hvis man havde optrådt anderledes fra regeringens side, subsidiært hvis folketinget havde vedtaget vort forslag til dagsorden og sendt sagen tilbage til forhandling mellem Arbejdsgiverforeningen og fagforeningerne.

Forholdet er det, at Arbejdsgiverforeningen i alt fald siden januar har været informeret om, at regeringen med støtte — eller forventet støtte — i folketinget ville tage overenskomstsituationen ind i en såkaldt helhedsløsning, og det kunne kun animere Arbejdsgiverforeningen til at stille sig så vrangvillig, at der praktisk talt overhovedet ikke har været ført forhandlinger om, hvad der skulle ske i anledning af, at arbejdsoverenskomsterne udløb den 1. marts. Hvis regeringen her havde optrådt noget anderledes, var Arbejdsgiverforeningen blevet nødt til at forhandle, og så er det højst muligt — jeg kan naturligvis ikke garantere for, at det er sikkert — at man overhovedet ikke havde været nødt til i år at behandle overenskomstsituationen i folketinget.

Men når jeg derudover siger, at folketinget ikke er kompetent til at behandle så komplicerede spørgsmål, er det, fordi folketinget ikke har den fornødne indsigt i overenskomst- og lønspørgsmål, ja, fordi folketinget ikke engang er i stand til at bedømme de nationaløkonomiske følger af et sådant indgreb eller af et sådant manglende indgreb. I denne henseende har folketinget eller dets flertal en usalig tendens til at lade sig skræmme af den nye tids medicinmænd, af nationaløkonomerne og deres udgydelser. Det er et præsteskab af en ganske usædvanlig art. Selv om nationaløkonomerne efter et halvt års forløb burde indrømme, hvad andre kan se, at deres forudsigelser har været forkerte, at deres beregninger ikke har holdt stik, så fremkommer de lystigt med nye forudsigelser og nye beregninger, og så er der straks nogle blandt de ærede medlemmer og partierne i det høje ting, der siger, at når nationaløkonomerne fortæller noget sådant, må vi endelig handle i overensstemmelse dermed. Men bortset fra det: folketinget ved i hvert fald alt for lidt om, hvorledes de kollektive overenskomster er

[Aksel Larsen.]

indrettet, hvorledes de afsluttes, hvad de indebærer, og tinget ved slet ingenting om, hvad de praktiske følger vil blive, hvis man vedtager det forslag, regeringen her er fremkommet med.

Jeg sagde før, at der har jo ikke været nogen reel udvalgsbehandling, og det kan man godt se af betænkningen. Nu er det småt med hensyn til at få optrykt bilag i betænkningen, men så meget er dog kommet frem, i hvert fald i duplikeret materiale, at der har været stillet nogle spørgsmål til regeringen, og at disse er blevet besvaret af den højtærede arbejds- og socialminister. Det behøver ikke at være nogen hemmelighed, at det er spørgsmål, jeg har stillet — der var i øvrigt ikke nogen i udvalget, som havde lyst til at bede om oplysninger. Der har ikke været stillet andre spørgsmål, og derfor er der heller ikke besvaret andre spørgsmål.

Jeg fandt det dog rimeligt, selv om man hævdede, at man kun ville have en principiel behandling af lovforslaget, at bede om lidt oplysninger om, hvordan regeringen havde fundet frem til disse mere eller mindre magiske tal: 68 mill. kr. i løntillæg til de lavest lønede i år og 139 mill. kr. i løntillæg til hele historien næste år.

Det gik faktisk, som jeg ventede det ville gå. Jeg spurgte regeringen: hvad skal der forstås ved lavtlønnede arbejdere? Når regeringen kommer med et forslag om, at de lavtlønnede skal have 68 mill. kr. til deling, så måtte man dog gå ud fra, at den kunne komme med et kriterium, fortælle, hvad lavtlønnede arbejdere er for noget. Det er vel egentlig også forudsætningen for, at den skulle være i stand til at fortælle eller have nogen mening om, hvor mange lavtlønnede arbejdere der er, hvilken løn de har, og hvor meget der skal til, for at de kan komme op på en blot nogenlunde rimelig løn. Men hvad fik jeg til svar? Jeg fik det svar, at de nærmere regler for ydelse af tillæg til lavtlønnede lønmodtagere skal aftales mellem hovedorganisationerne eller, hvis de ikke kunne blive enige, fastsættes af overenskomstnævnet af 1939 eller tilsvarende nævn. Regeringen siger med andre ord: vi aner overhovedet ikke, hvad der skal forstås ved lavtlønnede arbejdere, vi har ikke tænkt over det, vi har ingen beregninger foretaget,

og vi aner derfor heller ikke, hvor mange der er, og hvor meget der skal til, for at de kan få en nogenlunde anstændig løn; men vi siger alligevel, at nu skal de have 68 mill. kr. til deling.

Så har jeg spurgt: hvor mange lavtlønnede medlemmer under Landsorganisationen i Danmark er beskæftiget hos arbejdsgivere, der er organiseret under Dansk Arbejdsgiverforening og Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger? Her viser det sig dog, at det er muligt at få nogle tal, idet man nærmest går ud fra de beregninger, der er gjort af Dansk Arbejdsmands- og Specialarbejder Forbund, og som siger, at man vil i hvert fald ikke finde sig i en lavere ugeløn for voksne mandlige arbejdere end 275 kr.

Nå, ja, man kommer til det resultat, idet man støtter sig til beregninger, udført af formandskabet for det økonomiske råd, at der er i alt 59.000 mænd og ca. 50.000 kvinder, der må betegnes som lavtlønnede. Det er i alt 109.000 lønmodtagere. Derudover findes der 15.000, der må regnes for lavtlønnede, og som er beskæftiget ved land- og skovbrug, altså i alt 124.000 lavtlønnede. Man siger ikke dermed, at man vil give noget til alle disse mennesker. Det fremgår af det før omtalte svar på spørgsmålet om, hvad der skal forstås ved lavtlønnede arbejdere, hvor regeringen siger: det må andre finde ud af; det vil vi ikke påtage os at finde ud af. Men alligevel har altså regeringen på grundlag af en statistik regnet ud, at der må være ca. 124.000 lavtlønnede arbejdere her i landet, og de skal have 68 mill. kr. til deling.

Det er jo ikke så forfærdelig svært at regne ud, hvor meget der så kan blive i ugelønsforhøjelse til hver enkelt. Det kan, hvis man ville dele beløbet, så de alle sammen fik lige meget, blive 9 kr. i lønforhøjelse ugentlig til disse 124.000 arbejdere — det er alt. Når man nu ved, at der er mange — jeg erkender, jeg ved ikke hvor mange — tusinde arbejdsmænd, der går for 218 kr. om ugen — man går endda på visse fabrikker i provinsen for en så lav ugeløn, og dette er den nøgne ugeløn uden tillæg — så må man erkende, at hvis de kun kan regne med at få 9 kr. i tillæg om ugen, eller muligvis skulle være så heldige, at de, fordi andre ikke fik så meget, kom op på det

[Aksel Larsen.]

dobbelte tillæg om ugen, så ville de alligevel have så lav en ugeløn, at det er fuldkommen uforsvarligt at forlange, at de skal forsørge en familie for disse penge. Nu er det ganske vist sådan, at de åbenbart ikke alle skal have dette lavtlønstillæg. Det er, så vidt jeg har forstået — det kan være, jeg tager fejl — beregnet sådan, at det kun er de mandlige, lavtlønnede arbejdere, der skal have dette tillæg. Dog har formentlig overenskomstnævnet mulighed for at ændre beregningen. Hvad kvindelige arbejdere angår, taler man om, at de skal have deres dyrtidstillæg bragt op, således at det dyrtidstillæg, som de får i kraft af pristalsregulering, ikke kommer til at ligge så langt fra mændenes dyrtidstillæg pr. time, som det ligger nu. Men hvordan man end vender og drejer det, er det altså 124.000 mandlige og kvindelige arbejdere tilsammen, der må formodes at ligge under 275 kr. om ugen, og de får nu 68 mill. kr. Det er 9 kr. pr. uge til hver af dem taget i gennemsnit. Man må forstå, at det kan i alt fald ikke animere os til at stemme for lovforslaget.

Hvis vi ser på nogle yderligere beregninger, gjort af regeringen på grundlag af Dansk Arbejdsmands- og Specialarbejder Forbunds generelle overenskomster, så får vi den oplysning, at for at sikre, at den laveste løn for heldagsbeskæftigede voksne, mandlige arbejdere skal give mindst 275 kr. om ugen, skal der bruges ca. 140 mill. kr., og for blot at sikre, at kvindelige arbejdere under Arbejdsgiverforeningen får et dyrtidstillæg efter pristalsreguleringen, der er lige så stort som det, som mændene får — hvilket altså ikke betyder, at disse kvinder kommer op på en laveste løn af 275 kr. om ugen — skal der til disse kvinder bruges 70 mill. kr. Altså blot for at fyldestgøre disse to enkle krav, at ingen voksen mandlig arbejder skal arbejde under 275 kr. om ugen, og at kvinderne i hvert fald skal op på samme dyrtidstillæg som mændene, skal der tilsammen bruges 210 mill. kr. på 1 år. Ja, det stiller jo de af regeringen foreslåede 68 mill. kr. i et ganske særligt relief, og det er da i hvert fald gavnligt, at vi får tallene frem, sådan at folkettinget ikke kan sige, det er uvidende om, at det, regeringen her foreslår, rækker ikke så forfærdelig langt, og at det er uendelig langt fra de rimelige

krav, der er stillet for de lavestlønnedes vedkommende.

Jeg kan ikke give så meget for, at den højtærede arbejds- og socialminister i den samme besvarelse af mine spørgsmål gør opmærksom på, at man ikke i disse beregninger har taget hensyn til de to dyrtidstillægsportioner, der kommer til udbetaling fra begyndelsen af første lønningssuge efter 1. marts d. å. Det kunne da også lige passe, at man skulle tage hensyn hertil. Det er vist nok en kendt sag for det første, at disse tillæg kommer til udbetaling som følge af en prisstigning, der er sket for et halvt år siden; det turde også være bekendt, at det rimelige og beskedne krav om en mindsteløn på 275 kr. om ugen er fremsat meget længe før januarpristallet kom, og man kan naturligvis ikke i beregningerne over, hvorvidt man fyldestgør dette krav, eller hvor nær man kommer fyldestgørelsen af dette krav, tillade sig at tage dette dyrtidstillæg i medfør af januarpristallet med ind.

Jeg har ønsket i hvert fald at få disse nødtørftige tal — eller manglende tal — frem her, men jeg vil ganske vist så erkende, at jeg har ikke fået noget svar på, hvorledes regeringen er nået frem til dette beløb på 68 mill. kr., så lidt som jeg har fået svar på, hvordan regeringen er nået frem til beløbet på 139 mill. kr., som man til næste år vil lægge ovenpå til deling blandt alle arbejdere under Arbejdsgiverforeningen. Det var dog i grunden også rart for folkettinget at få at vide, hvad regeringens udgangspunkt var. Hvordan har man fundet frem til disse tal? Den er ikke nået frem til disse tal ved at se på, hvad arbejderne har i løn, og hvor meget de skal have i lønforhøjelse, og har formentlig heller ikke fundet frem til dem ved at kigge på, hvordan virksomhederne har det, hvor meget de kan undvære og er villige til at undvære.

Måske har den haft et tredje grundlag for sine beregninger. Jeg ved det ikke, det foreligger ikke oplyst for mig, og jeg må nøjes med her ved denne lejlighed at stille spørgsmål. Men jeg må samtidig beskæftige mig med noget, som jeg finder i betænkningen, en udtalelse fra venstre og de konservative.

Venstre og de konservative har foretaget beregninger over, hvad lovforslagets vedtagelse ville betyde, og vi har hørt det

[Aksel Larsen.]

ærede medlem hr. Axel Kristensen tale en hel del netop om dette. Hvis vi ser på disse beregninger fra venstre og de konservative, ser vi, at venstre og de konservative regner med, at lavtlønstillægget plus det, man kalder afsmitningen, vil betyde 250-300 mill. kr. om året. Dertil lægger man frejdigt dyrtidstillægene fra 1. marts 1963, som man kalkulerer til 550 mill. kr. Hvorledes man når frem til dette kolossale tal, er mig ikke helt klart. Man lægger hertil specielle lokal-tillæg på 50 mill. kr. og kommer altså op på et beløb af 800-900 mill. kr., som skulle være det samlede løntillæg, der vil blive ydet allerede fra 1. marts 1963. Dernæst gør man opmærksom på, at så kommer der nye dyrtidstillæg til september måned på grund af julipristallet. Man regner altså med en fortsat prisstigning. Venstre og de konservative gør opmærksom på, at i 1964 kommer der en generel lønstigning på 278 mill. kr. Ja, det er altså i dette som i det foregående tilfælde, hvad de tal, jeg her har citeret, angår, ikke bare for arbejdere, der er beskæftiget hos Arbejdsgiverforeningens medlemmer, men formentlig for alle arbejdere. Så tilføjer man, at så kommer der nok stadig prisstigninger og endnu flere dyrtidstillæg. Man skriver dog ikke her tallene, men når det er flere, kan det jo blive mange penge, når de to portioner, der skal udbetales 1. marts 1963, skulle udgøre 550 mill. kr. Dertil lægger man den forhøjede sygeløn, og så har man allerede inkluderet en efterløn, hvorom vi ikke ved andet, end at den højtærede arbejdsminister er ved at udarbejde forslag om en sådan. Den beregner man til 80 mill. kr.

Når man lægger disse tal sammen, der her er fremkommet, bliver det 1.235 mill. kr., hvortil altså skal lægges de prisreguleringstillæg, man regner med kommer til efteråret 1963 og i løbet af 1964. Ja, det lyder så ganske kolossalt, så man spørger sig selv: kan det være rigtigt, at dette lovforslag fra regeringen giver så meget, for hvis det skulle være tilfældet, så kunne vi vælge, om vi ville være sympatisk indstillet over for det eller blive forskrækkede over det, og sige, at det tror vi alligevel ikke det danske samfund har råd til i denne omgang. Men der kan gøres så mange beregninger.

Det ærede medlem hr. Hans Rasmussen sagde, at socialistisk folkeparti jo var tynget af kommunisterne og derfor turde vi ikke tage en stilling. Jeg har i den anledning set efter i Land og Folk for i dag, og ser, at de har fundet ud af, at der skal ydes to dyrtidsportioner pr. 1. marts 1963 — de er da formodentlig ydet — på 140 mill. kr. tilsammen, og så kommer der en dyrtidsportion pr. 1. september på 60 mill. kr. Hvorfor én dyrtidsportion ikke skal være det halve af to, er ikke opklaret. Derpå kommer der et lavtlønstillæg i år; dér har man ikke taget land- og skovbrug med, men kun Arbejdsgiverforeningens medlemmer, det er 60 mill. kr. Og så regner man med det almindelige tillæg til beskæftigede hos Arbejdsgiverforeningens medlemmer, der skal træde i kraft pr. 1. marts 1964 på 120 mill. kr. Man lægger derpå 140 mill. kr. sammen med to gange 60 mill. kr. plus 120 mill. kr., og så tæller man det sammen og får det til 510 mill. kr. Ja, så studser man og siger: 510 mill. kr., det er egentlig mange penge, det er faktisk forbløffende, at det kan blive så meget, men når man selv regner efter — og jeg har også lært at regne i skolen, selv om man naturligvis kan begå fejl — så kommer man til 380 mill. kr. Hvor Land og Folk har fået resten af pengene fra, er altså ikke opklaret, så det bliver vi ikke så forfærdelig meget klogere af ud over, at vi kan se, at Land og Folk har det med at overdrive og har ønsket at sige, at regeringen kommer med større tillæg, end den faktisk kommer med. Jeg kan love det ærede medlem hr. Hans Rasmussen, at vi ikke lader os imponere af den slags, heller ikke selv om det kommer fra Land og Folk.

Vi holder os til, hvad der står i lovforslaget, til arbejdere, beskæftiget hos Arbejdsgiverforeningens medlemmer. Vi kan så diskutere, hvor mange der er udenfor, og vi kan sige, at skønmæssigt er der nok lige så mange, og det vil altså koste lige så mange penge. Lad os alligevel holde os til det, der foreligger, for det er jo det eneste brugbare beregningsgrundlag, især eftersom vi nogenlunde har tallene på de arbejdere, det drejer sig om, i de svar, regeringen har givet på spørgsmål fra udvalget. Det ligger altså sådan, at der kommer 68 mill. kr. i år, og de fortsætter til

[Aksel Larsen.]

næste år, så for en 2 års periode bliver det naturligvis 136 mill. kr., og så kommer der 139 mill. kr. til næste år, det bliver 275 mill. kr. Det er, hvad der er i regeringens lovforslag til arbejdere og beskæftigede hos Arbejdsgiverforeningens medlemmer.

Venstre og de konservative får det til noget i retning af 1.235 mill. kr., Land og Folk til 510 mill. kr., og det rigtige tal er altså 275 mill. kr. Man må forstå, at vi, bortset fra at vi savner oplysninger om, hvordan man er kommet til disse tal, ikke anser det for at være tilstrækkeligt, hverken når vi tænker på, hvordan arbejderne skal leve, eller når vi tænker på, hvordan det er gået med den danske produktion, og hvilke muligheder for lønforhøjelse der skulle være.

Hertil må jeg føje, at det jo er en meget betænkelig sag at lade folketinget på et så løst — jeg var lige ved at sige løsagtigt — grundlag beslutte, at der skal gives disse generelle summer i løntillæg, og sige, at så må andre finde ud af, hvordan de skal fordeles, hvad hver enkelt skal have. Jeg kan godt huske, hvordan det gik i 1961, hvor der var et beløb på 15 mill. kr. at fordele, og hvilket katteslagsmål der var om, hvem der skulle have de penge, og hvor mange øre de skulle have af disse penge. Jeg forudser, hvordan det bliver nu. Først er der de 68 mill. kr. og derpå 139 mill. kr. plus de 68 mill. kr. til næste år, og jeg finder ikke, at en ansvarsbevidst regering kan komme med et sådant lovforslag og ikke selv have udfærdiget retningslinjer for fordelingen af dem. Det sidste burde i hvert fald være gjort, når man vil have folketinget til at vedtage lovforslaget. Det er efter min mening uansvarligt af folketinget at vedtage noget sådant, når folketinget ikke har mulighed for at beregne, hverken om det er retfærdigt og rimeligt, eller hvordan pengene i virkeligheden skal fordeles.

Lad mig tilføje i anledning af, at man har dels skrevet og dels talt så meget om de penge, arbejderne også får ved pristalsreguleringerne: jeg kan ikke se, der er nogen som helst berettigelse i at drage disse penge ind i denne debat, medmindre man vil beskæftige sig med dem på den måde, at man undersøger, hvorvidt denne pristalsregulering giver en lønstigning, der står i rimeligt forhold til de faktiske prisstignin-

ger. Hvis man ikke vil det, så synes jeg, man skal holde det uden for debatten.

Jeg føler trang til at sige i anledning af den beregning, jeg har nævnt, som man finder i betænkningen, udarbejdet af venstre og det konservative folkeparti, at disse partier opererer i høj grad med pristalsreguleringen af lønninger og synes at være af den mening, at pristalsreguleringen af lønninger dels er skyld i prisstigninger, og dels vil den nationaløkonomisk ruinere dette land. Det kan være, at videnskaben og landbruget i forening ikke kan finde ud af, hvad der var først: hønen eller ægget, og jeg vil ikke påtage mig at afgøre dette meget indviklede biologiske spørgsmål, men det ved jeg, at når arbejderne den 1. marts og tjenestemændene den 1. april får en beskeden lønforhøjelse på basis af pristallet fra januar, og det samme pristal markerer prisstigninger, som er foregået indtil et halvt år før, så kan det dog ikke være lønstigningerne, der er skyld i prisstigningerne. Der kan da ikke være nogen, der med sin sunde fornuft i behold vil vove at påstå, at de lønstigninger, lønmodtagerne har fået og får i marts og april i år, er skyld i prisstigninger, der skete i sommer og efteråret i fjor.

Man burde i stedet for at forsøge at gå løs på pristalsreguleringen af lønninger interessere sig for at forhindre prisstigninger. Dermed ville man jo også få i alt væsentligt lønstigningerne stoppet. Men hvis man ikke gør det, så er der kun én ting for arbejderne at gøre, at skaffe sig lønforhøjelser, og dér kan arbejderne ikke være tilfredse med eller lade sig nøje med pristalsreguleringen af lønninger. Det forholder sig nemlig sådan — når jeg påberåber mig et kronvidne som Landsorganisationens formand, hr. Eiler Jensen, er der vel en chance for, at en del i denne sal vil tro mig — at pristallet udregnes på en sådan måde, at de lønstigninger, der gives nu, højst giver dækning for 52 pct. af de prisstigninger, der skete i fjor. Når forholdet er det, er der alvorlig grund til at diskutere, om man ikke burde have haft en anderledes pristalsregulering af lønninger, men der er i hvert fald absolut ingen grund til at påstå, at det er disse alt for ringe reguleringer af lønningerne, der er skyld i, at priserne er steget et halvt eller tre fjerdingår forinden.

Derfor kan jeg kun gentage, at det havde

[Aksel Larsen.]

været rigtigst, om man ikke havde sat Arbejdsgiverforeningen i stand til at nægte at forhandle ud fra den sikre forvisning, at regeringen nok skulle ordne overenskomst-situationen. Derfor finder jeg, det var rigtigst, hvad vi foreslog ved første behandling, at folketinget burde sende lovforslaget tilbage, eller regeringen burde trække lovforslaget tilbage, og så burde folketinget sige til Arbejdsgiverforeningen: kan I så se at komme til at forhandle, ellers må I være forberedt på, at vi tager det op på en helt anden måde.

Det ærede medlem hr. Hans Rasmussen siger, at jeg må huske på, at en fugl i hånden er bedre end 10 på taget. Ja, selvfølgelig, men det ærede medlem hr. Hans Rasmussen har bare ikke bevist, at man ikke kan få fat på nogle af de 10 fugle, som det ærede medlem påstår sidder på taget. Det dér med, at en fugl i hånden er bedre end 10 på taget, kan man altid bruge i en sådan situation, men det er ikke noget værd. Det ærede medlem siger, at man må huske på, at ellers var der blevet arbejdskamp. Det er slet ikke sikkert, at der var blevet arbejdskamp, det ved det ærede medlem ikke noget om, men det er i hvert fald en højst besynderlig manér, at en forbundsformand står op og forskrækker arbejderne og siger: vi må endelig lade os nøje med, hvad regeringen vil beskære os, for vi vil ikke risikere, at vore faglige organisationer skal blive brugt til at varetage medlemmernes interesser.

Vi har fået at vide, at forslaget til lov om udbyttebegrænsning er noget, som hænger sammen med forslaget til lov om forlængelse af kollektive overenskomster, for når arbejderne ikke må få mere i løntillæg, så skal aktionærernes udbytte af aktieselskaberne også begrænses. Nu må jeg have lov til at erindre om, hvad jeg sagde ved første behandling: dette er ingen begrænsning, det er højt regnet en art bunden opsparing, og pengene kan som sagt frigives, når de 2 år er gået.

Derom siger det ærede medlem hr. Hans Rasmussen, at der er jo ingen grund til at tage sorgerne på forskud, vi kan bare vente og se, og hvis det viser sig, at det er uforsvarligt at lade aktieselskaberne betale disse penge ud om et eller to år, kan vi gribe ind til den tid. For det første:

kan det ærede medlem give mig nogen som helst garanti for, at der i så fald vil blive grebet ind? For det andet: kan det ærede medlem ikke huske tilbage til 1940, hvor vi også fik en udbyttebegrænsning? Det var ikke en begrænsning i de penge, der måtte udbetales, men en begrænsning af de udbytteprocenter, man måtte operere med, og det bevirkede simpelt hen, at aktieselskaberne opsparede pengene på den ene eller den anden måde, og efter krigen kunne aktionærerne så få dem i form af større udbytte, i bonus, i friaktier eller på anden måde. Noget lignende vil ske her, og derfor er det slet ikke nogen udbyttebegrænsning, og den beklagelse, man er kommet med fra fondsbørsens medlemmer, finder jeg ikke er berettiget. Den kunne naturligvis være berettiget, hvis det var sandt, hvad der står her i regeringens hovedorgan, Aktuelt, for den 3. marts 1963. Midt på forsiden er en firespaltet artikel:

„Et ordentlig smæk til mange aktionærer. To store aktieselskaber må ned-sætte udbytteprocenten med ca. 10 pct.“

Ja, så får man forståelsen af, at så er den ganske forfærdelig gal.

Det fortalte fondsbørsens deputation også. Den kom med nogle papirer til os og sagde, at den var helt gal for mange aktieselskaber, fordi de havde i fjor eller i forfjor udvidet aktiekapitalen mod kontante indbetalinger fra aktionærerne, og så ville det være urimeligt, at de skulle stilles lige så dårligt som dem, der havde udvidet aktiekapitalen ved at udstede friaktier. Man henviste til forskellige aktieselskaber. Men det, jeg naturnødvendigt beskæftigede mig mest med og var lettest for mig at forstå, var henvisningen til de arme aktionærer i De danske Sukkerfabrikker. Man sagde, at De danske Sukkerfabrikker havde en aktiekapital på 45 mill. kr., men i fjor udvidede man den med 22½ mill. kr. Disse nye 22½ mill. kr. kunne aktionærerne købe, og så fik de kun 7½ pct. i dividende af dem i fjor, og det slog gennemsnitsudbyttet for de tre år ned; det vil efter beregninger, vi fik — jeg har ikke efterkontrolleret dem, men håber, de er rigtige — bevirke, at så kommer aktionærerne i selskabet ned på at få ikke 15 pct., men 10¾ pct. i udbytte for hvert af de kommende to år. Ja, det er jo muligt, at de ikke

[Aksel Larsen.]

får mere efter lovforslaget, eller rettere sagt sådan var det, da lovforslaget blev fremsat, men så gav jeg mig til at regne regnestykket efter.

Jeg var opmærksom på, at emissionen i fjor skete til pari på et tidspunkt, hvor børskursen på aktierne var 350. Da emissionen var sket, da de gamle aktionærer havde købt de nye 22½ mill. kr. aktier, var aktiekursen gået ned til ca. 280, altså tæt op imod 300. Det er altså, hvad man regnede med at aktierne var værd, efter at man havde lagt 22½ mill. kr. på aktiekapitalen. Det vil igen sige, at hvis man ønskede at erhverve sukkeraktier, måtte man op med et beløb på ca. tre gange parikursen, mens de gamle aktionærer havde fået de nye aktier til ⅓ af parikursen. Ja men så burde de jo, hvis der var ræson i det, ikke have 15 pct. i dividende af de nye aktier, men kun 5 pct. Det ville jo have svaret til dividenden af de gamle aktier. Så ville det se helt anderledes ud, hvis de aktionærer, der havde købt de nye aktier, ikke af disse havde fået 7½ pct. i 1962, men kun 5 pct., så ville de komme ned på et gennemsnit ikke af 10¾, men 10½ pct.

Det vil altså sige, at selv om man havde gennemført lovforslaget i dets oprindelige skikkelse, ville aktionæerne i De danske Sukkerfabrikker alligevel blive særdeles vel tilgodeset, og jeg formoder, at noget lignende er tilfældet med de andre eksempler, man har vist på aktieselskaber, hvor aktionæerne kommer til at nøjes med en lav udbytteprocent. Men så — ja, jeg har vist før brugt det udtryk: hvor længe var Adam i Paris? —

„Et ordentligt smæk til mange aktionærer. To store aktieselskaber må ned-sætte udbytteprocenterne med ca. 10 pct.“

Ja, det stod i Aktuelt søndag den 3. marts, og tirsdag den 5. marts fik vi den højtærede ministers ændringsforslag til lovforslaget om, at det skal slet ikke gå så galt, så de skal ikke være bange for, at

præsten prædiker så slemt. Den højtærede minister har med sit ændringsforslag imødekømt indvendingerne fra fondsbørsen, men jeg har ikke set noget på Aktuelt forside om, at der ikke bliver noget ordentligt smæk til mange aktionærer, for agitationen er god at have at drive videre med, selv om der ikke er noget at have den i.

Ja, man må forstå, at min kærlighed til et sådant lovforslag er meget begrænset, og jeg kan foreløbig sige, at vi absolut agter at stemme imod den højtærede ministers ændringsforslag, hvad dette angår.

Vi ser noget anderledes på lovforslaget om pris- og avancement og på det lovforslag om indseende med priser, der ikke var så forfærdelig meget værd, da det blev fremsat i oktober, men som vil blive en hel del værd, hvis de ændringsforslag, der er stillet af regeringen, nu bliver gennemført, og yderligere vil blive noget værd, hvis de ændringsforslag, vi har stillet, bliver vedtaget.

Lad mig dog tillade mig endnu en gang at efterlyse en oplysning fra den højtærede handelsminister. Ministeren sagde ved første behandling af lovforslagene om indseende med priser og ekstraordinær kontrol med priser og avancer, at socialistisk folkepartis forslag om ekstraordinær kontrol med priser og avancer ville give en så kolossal administration, at det slet ikke var til at have med at gøre.

Nu kommer han selv og skærper sit eget lovforslag, så det i mange henseender kommer til at ligne vort lovforslag — jeg sagde ikke i alle, men i mange henseender — og så vil jeg gerne have at vide, om det også er administrativt umuligt, eller om det ikke er administrativt umuligt, og hvis det er muligt at administrere lovforslaget, som det antagelig kommer til at se ud efter anden behandling, om så ministeren ikke kunne tænke sig at tage lidt af sine stærke ord fra oktober måned i sig igen.

Dernæst må jeg have lov at sige, at arbejdet til denne anden behandling jo er så dårligt, at det næsten ingenting er værd.

[Aksel Larsen.]

Vi har haft lovforslaget om pris- og avancestop i det almindelige store udvalg, og det er jo begrænset, hvad forhandling der har været dér. Vi har haft lovforslaget om indseende med priser i et andet udvalg gennem flere måneder, men det er gået meget langsommeligt med arbejdet, og vi er faktisk hverken helt eller halvt færdige med det arbejde, der skulle gøres i det udvalg, før man fandt ud af, at nu skulle lovforslaget på basis af nogle ændringsforslag fra ministeren gøres færdigt i en fart. Ja, under disse omstændigheder bliver jeg nødt til at lægge en del beslag på det høje tings tid for, som jeg sagde før, at benytte lejligheden til at foretage en del af den udvalgsbehandling, der burde være foretaget noget før.

Jeg har først nogle bemærkninger i anledning af en redegørelse, vi fik fra monopoltilsynets direktorat, en redegørelse for pris- og avanceudviklingen fra februar til november 1962, en redegørelse, som vi ikke har haft mulighed for at diskutere igennem i folketingsudvalget, i hvert fald ikke i nærværelse af ministeren. Jeg skal naturligvis ikke gennemgå hele denne indviklede redegørelse, som har — ja, jeg ved ikke hvor mange sider, det er svært at finde ud af, der er i hvert fald mange. Men der er dog nogle bemærkninger, jeg vil komme med til den, fordi jeg ønsker ved hjælp af nogle eksempler at påvise, at den redegørelse har meget lidt med de faktiske forhold at gøre, fordi jeg ved hjælp af disse eksempler ønsker at understrege min opfattelse: at man egentlig ikke kan bygge på den redegørelse, og jeg finder det utilladeligt, at en statsinstitution under den højtærede ministers ansvar — og jeg misunder ham den ikke — skal kunne komme med en redegørelse, der i den grad giver folketinget utilstrækkelige eller forkerte oplysninger.

Hvis vi tager side 10 i monopoltilsynets direktorats redegørelse, så ser vi, at afsnittet på side 10 har overskriften: udviklingen i pengeindkomster og produktion. Man har taget oplysningerne i nationalindkomststatistikken og opstiller derefter en tabel over: 1. stigningen i de samlede bruttoindkomster, altså arbejdsløn, renter og andre erhvervsindtægter uden fradrag af afskrivninger; 2. stigning i samlet mængdemæssig produktion af varer og tjenester brutto, og

3. løn- og avancestigninger målt pr. enhed af nationalproduktet, og her kommer man til det resultat, at disse fra 1956 til 1957 har været 1 pct., fra 1957 til 1958 1 pct., fra 1958 til 1959 4 pct., fra 1959 til 1960 2 pct. og fra 1960 til 1961 6 pct. Det ser jo ikke så forfærdelig voldsomt ud, men det rejser unægtelig det spørgsmål: hvordan kan monopoltilsynet overhovedet kontrollere nogen som helst priser, når det i sine beregninger, ikke blot her, men også andre steder i tabellen, slår løn- og avancestigning sammen; når det ikke er i stand til at skille løn- og avancestigninger ad, hvordan kan det så nå frem til at konstatere, om der er rimelige eller urimelige avancer?

Men ved at se nærmere på denne tabel, opdager jeg, at der i virkeligheden kun er 2 kolonner; ja, der er 3 kolonner, men reelt er der 2. Man kalder kolonne 1: Stigning i samlede bruttoindkomster, og kolonne 3 kalder man Løn- og avancestigninger, men det er i virkeligheden stigningen i de samlede bruttoindkomster minus stigning i samlet mængdemæssig produktion. Der er altså overhovedet ikke her nogen oversigt over løn- og avancestigninger eller over løn- og avancestigningernes forhold til stigningen i samlet mængdemæssig produktion. Det er formodentlig en fejl, der er begået, og den er begåetovre i monopoltilsynet, men det bliver — undskyld, jeg siger det — det rene vrøvl, når det tal, man i den ene kolonne kalder stigning i samlede bruttoindkomster, i den anden kolonne kaldes stigning i løn og avancer.

Så er der det interessante, at stigningen i de samlede bruttoindkomster, den er, så vidt jeg kan regne det ud, 37 pct. fra 1956 til 1961 efter denne opgørelse af de samlede bruttoindkomster. Men hvis vi går tilbage til side 8, så finder vi — jeg strejfedet ved første behandling — en statistik over lønstigningen fra 1957 til første kvartal af 1962; den går altså ikke fra 1956 til 1961, den går fra 1957 til 1962, men det er altså en tilsvarende tidsperiode. Ifølge denne statistik skulle lønningerne være steget med 41 pct. i løbet af denne tidsperiode, altså i løbet af 5 år.

Men så er det, jeg bliver opmærksom på, at man opererer med den gennemsnitlige timefortjeneste for industriarbejdere, og man lader, som om der ikke er sket nogen

[Aksel Larsen.]

forkortelse af arbejdstiden i de samme 5 år. Ved at tage hensyn hertil kom jeg til det resultat, at stigningen i arbejdslønnen i disse 5 år har været 27 pct., men monopoltilsynets direktorat kommer frejdigt og fortæller os, at stigningen er 41 pct., hvoraf man kan få det indtryk, at lønnen er steget meget mere end befolkningens gennemsnitsindtægt, der, jævnfør den anden tabel, jeg omtalte, kun skulle være steget med 37 pct.

Sandheden er, hvis man går det efter og korrigerer disse forkerte oplysninger, at gennemsnitsindkomsten er steget med 37 pct. og lønmodtagernes indkomst er steget med 27 pct. i en 5 års periode. Jeg kan ikke se andet, end at det, hvis min beregning er rigtig, bekræfter, at arbejderne har fået for lidt af den almindelige stigning. Jeg har imidlertid ikke blot draget det frem for at gøre opmærksom på dette, men også for at gøre opmærksom på, at man ikke kan fæste lid til en redegørelse fra monopoltilsynet, som er i den grad fejlagtig, som dette nu engang viser.

Jeg er nødt til — da jeg sagde, jeg ville bringe nogle eksempler — at komme med i hvert fald ét til. På side 33 i redegørelsen er en statistik over prisstigningerne, så vidt jeg kan se, fra juli 1961 til oktober 1962, og dér tager man først varer, for hvilke der er indført almindelig omsætningsafgift eller dertil svarende afgifter, og kommer til det resultat, at der har været en stigning for de varer, der er steget over 8 pct., på henholdsvis 17,1 og 18,6 pct. — det er delt op i to grupper. Så lægger man det sammen med de varer, for hvilke der ikke er indført almindelig omsætningsafgift, og derved får man naturligvis slået den gennemsnitlige prisstigning betydeligt ned. Det, der havde interesse, var jo at få at vide: hvor meget er priserne steget på de varer, der er pålagt omsætningsafgift? Så kan vi bedre danne os et indtryk af, hvorvidt prisstigningerne er urimelige. Jeg erkender, at tallene står der, men derved, at man lægger dem sammen med prisstigninger for varer, for hvilke der ikke er almindelig omsætningsafgift, giver man alligevel den læge læser et helt andet indtryk af, hvor beskedne prisstigningerne er i forhold til det, der svarer til de faktiske forhold.

Jeg kunne komme med flere ting fra denne redegørelse; jeg skal ikke gøre det, for jeg erkender, at de af folketingsmedlemmerne, der har hørt dette blive sagt fra talerstolen, har ingen chance for at sætte sig ind i det, for de har naturligvis ikke denne redegørelse at se i, og de må i øvrigt have ret til at efterkontrollere mine beregninger og min kritik. Men jeg henstiller, at man i hvert fald ovre i handelsministeriet foretager en gennemgang af hele denne redegørelse og konstaterer, hvilke fejl der er i den, og meddeler monopoltilsynet, at det ville være ønskeligt, om det fremtidig kunne give korrekte redegørelser, når det er noget, der skal bruges af den højtærede minister til motivering for lovforslag i folketinget.

Dernæst har jeg nogle bemærkninger at fremkomme med fra udvalgsforhandlingerne. Det drejer sig om de spørgsmål, vi stillede, og de svar, vi fik fra den højtærede minister. Det er naturligvis noget, der burde være offentlig tilgængeligt, og jeg håber da også, at disse spørgsmål og svar vil blive optrykt i et bilag til betænkningen; det er muligt, at det kommer til at ske sent, men det bør i hvert fald ske.

Før jeg kommer ind på en del af disse spørgsmål og en del af de svar, vi fik, er jeg nødt til at sige, at jeg anser det for uheldigt, at folketingsudvalg skal arbejde på den måde, de gør, nemlig at de for at få oplysninger skal stille spørgsmål til ministeren, som denne så besvarer eller lader besvare. Forudsætningen for, at man kan stille korrekte spørgsmål — og det er jo igen en forudsætning for, at man kan få korrekte svar — er, at man kender sagen særdeles indgående, ellers kan man ikke stille de rigtige spørgsmål. Det, der ville være det rigtige — og dette er sagt i almindelighed, det trænger til at siges — var, om ministeren og hans embedsmænd var forpligtet til, når de fremsætter et lovforslag, der går i udvalg, at give udvalget det, jeg vil kalde en rund, en sammenfattende, en udtømmende redegørelse for det hele, hvorpå udvalget kunne komme med sine supplerende spørgsmål.

Som det er nu, må vi ofte fra udvalgets side skyde i blinde i håb om, at vi på den måde kan få en eller anden oplysning frem. For det er jo som sagt ikke altid, måske

[Aksel Larsen.]

endda kun i de færreste tilfælde, at vi kender sagen så nøje, at vi akkurat ved, hvad det er, der trænger til at blive belyst. Måske har jeg skudt i blinde nogle gange med mine spørgsmål, men den måde, de blev besvaret på, gav mig indtryk af, at jeg havde ramt ganske godt alligevel.

Jeg havde således stillet et spørgsmål — det var nr. 22 — til ministeren, om § 6, stk. 4, i lovforslaget om indseende med priser ikke burde affattes således: „Er overtrædelsen begået af et aktieselskab, andelsselskab eller lignende, kan bødeansvar også pålægges virksomheden som sådan.“ Det var foranlediget af, at der i det oprindelige lovforslag stod — og det fastholdes jo nu i § 6, stk. 4 —: „Er overtrædelsen begået af et aktieselskab, andelsselskab eller lignende, kan bødeansvar pålægges virksomheden som sådan.“ Det kommer efter stk. 3, hvori det siges, at den, som i forhold, der er omfattet af loven o. s. v., afgiver urigtige oplysninger, kan straffes med bøde eller andet. Derefter kommer stk. 4, der siger, at hvis det er fra et aktieselskab, de fejlagtige oplysninger stammer, kan aktieselskabet straffes. Jeg kan ikke se andet, end at det fritager de konkret skyldige, som giver de fejlagtige oplysninger, for strafansvar, og derfor har jeg spurgt: burde vi ikke indføre det lille ord „også“, således at foruden de konkret skyldige måtte også virksomheden kunne pålægges ansvar?

Herpå får jeg to forskellige svar. For det første, at en sådan understregning af, at selskabets direktør, og hvem der nu ellers har det personlige ansvar for selskabet, er strafskyldige, selv om aktieselskabet eller virksomheden straffes, er upåkrævet, for det følger allerede af § 6, stk. 1, hvoraf fremgår, at den, der meddeler forkerte oplysninger, straffes, jfr. straffelovens § 19.

Men derpå siger man, at begrundelsen for reglen om selskabers ansvar er netop bl. a., at det i større selskaber ofte vil være vanskeligt eller umuligt at finde frem til den ansvarlige enkeltperson. For det første siger man altså: Aksel Larsen kan være ganske rolig, enkeltpersoner skal nok blive straffet, selv om det er virksomheden, der har begået overtrædelsen, og for det andet siger man, at disse enkeltpersoner kan man ikke finde frem til. Jeg synes,

man burde finde ud af, hvilket af de to svar man skal henholde sig til.

Jeg beklager meget, at jeg på grund af den travlhed, der har været de sidste dage, har glemt denne sag, så jeg ikke fik stillet et ændringsforslag til § 6, stk. 4, til anden behandling, men det skal komme til tredje behandling. Jeg mener fortsat, at det bør gøres klart, at selv om man kan straffe et selskab eller en virksomhed, kan de konkret ansvarlige i selskabet eller virksomheden også straffes og bør naturligvis også straffes. Jeg giver i den henseende ikke noget for, at man — åbenbart efter konference med justitsministeren — har fundet ud af, at hvis man skrev stk. 4 sådan, som jeg ønsker det, så ville det indebære en forudsætning om, at selskabets ansvar kun kan gøres gældende i forbindelse med strafansvar for en eller flere af de ovennævnte personer. Jeg kan ikke se, at dette er rigtigt, og derfor agter jeg at komme med ændringsforslag ved tredje behandling.

Men så er jeg — og jeg er nødt til at gøre folketinget opmærksom på det, fordi der ikke har været mulighed for i tilstrækkelig grad at få disse spørgsmål behandlet, fordi spørgsmål og svar ikke er aftrykt i betænkningen, og fordi jeg ønsker, at det i hvert fald kommer offentligt frem — nødt til at nævne besvarelsenerne på spørgsmålene nr. 24, 25 og 26 fra udvalget.

Spørgsmål 24 lød sådan:

„Hvor mange „kunder“ har monopoltilsynet nu?“

Dette spørgsmål blev stillet i anledning af, at den højtærede handelsminister havde sagt, at hvis vort lovforslag skulle gennemføres, ville monopoltilsynet få 150.000 „kunder“, og det kunne det ikke administrere. Så fik jeg det svar, at det kunne der ikke gives nøjagtige oplysninger om, men at man hidtil havde haft forbindelse med 17.000 erhvervsdrivende.

Så spørger jeg, hvor mange „kunder“ monopoltilsynet vil få, hvis de to lovforslag, som er fremsat af ministeren, gennemføres. Hertil får jeg et svar om, at det ikke er sådan at sige. Det er nok rigtigt; men jeg må dog have lov til at gøre opmærksom på, at så vidt jeg kan se, er ministerens to lovforslag tilsammen mindst lige så omfattende som vort ene, formodentlig mere, og

[Aksel Larsen.]

vil skaffe monopoltilsynet endnu flere „kunder“. Derfor tillader jeg mig at gentage mit spørgsmål fra første behandling: når det var fuldkommen umuligt for monopoltilsynet at behandle 150.000 „kunder“ i oktober måned, hvordan er det så blevet muligt for det at behandle 150.000 eller flere „kunder“ nu?

Så har jeg stillet spørgsmål nr. 25 i udvalget om, hvor stort monopoltilsynets personale er, og her ønskede jeg også at få at vide, om hele personalet var beskæftiget ved monopoltilsynets virksomhed. Jeg fik derpå et svar, som i sin storladne enkelhed fortjener at komme ind i Folketingstidende. Det lød således:

„Det i monopoltilsynet pr. 1. november 1962 beskæftigede personale var i alt 90 personer, hvoraf 3 halvdagsbeskæftigede og 4 vikarer på skrivestuerne. Hele dette personale er beskæftiget ved monopoltilsynets virksomhed.“

Ja, når det er det personale, der er beskæftiget i monopoltilsynet, er det klart, at de alle sammen har beskæftigelse dér; men det var ikke det, jeg spurgte om. Jeg spurgte, hvor mange der er ansat, og hvor mange der beskæftiger sig med monopoltilsynets virksomhed. Jeg var nemlig vidende om, at man havde kunnet udlåne personale til andre statsinstitutioner, og så længe de er udlånt, kan de jo ikke have været beskæftiget i monopoltilsynet. Dertil kommer — det fremgår af monopoltilsynets egen beretning — at monopoltilsynet beskæftiger sig med mange, mange andre ting end lige netop priskontrol og monopolkontrol.

Jeg måtte altså gentage mit spørgsmål, og så fik jeg det svar, at det var rigtigt nok, at man beskæftigede sig med andre ting, men det syntes man, man var de nærmeste til. Det skal jeg ikke bestride, men så er det da rart at få det opklaret. Det personale, monopoltilsynet har, skulle altså være på 90 personer, og hele dette personale beskæftiger sig aldeles ikke med priskontrol, men med mange andre ting, som ganske vist har en vis forbindelse med monopoltilsynets virksomhed, men som dog ikke kan siges at være priskontrol. I øvrigt fik jeg også oplyst, at der var en del, der ikke direkte var beskæftiget med priskontrollen, men var udlånt eller sådan noget.

Det havde jo været nemmere, hvis mono-

poltilsynet havde svaret korrekt på mit spørgsmål i første omgang, i stedet for at man, om jeg så må sige, skulle trække et svar ud af dem med tang.

Det blev ganske vist endnu mere ubehageligt, da jeg stillede det spørgsmål til monopoltilsynet, som findes under nr. 26:

„Anvender monopoltilsynet i sit kontrolarbejde på noget område princippet med fastlæggelse af en maksimal overskudsprocent for kontrollerede virksomheder?“

Jeg skal skåne det høje ting for at blive underrettet om det svar, jeg fik — formelt fra handelsministeren, reelt fra monopoltilsynet. Det fylder sådan det meste af en spalte i tidenden og er en forklaring på, hvad der står og navnlig ikke står i monopolløven. Men jeg har ikke spurgt om, hvad der står i monopolløven, og heller ikke om, hvad der ikke står i monopolløven. Jeg har spurgt, om man anvender en bestemt praksis, et bestemt princip med fastsættelse af maksimal overskudsprocent — ja eller nej. Så får jeg en lang søforklaring, bliver mistænksom og siger til mig selv: de anvender sikkert nok den metode, men de vil ikke rykke ud med det.

Altså var der ikke andet at gøre end at sende et lidt skarpere formuleret, supplerende spørgsmål, hvori jeg siger, at jeg har spurgt om praksis og ikke om, hvad der står i monopolløven, og at jeg ønsker spørgsmålet besvaret konkret, som det er stillet. Derpå fik jeg et svar, som var noget mere kortfattet. Svaret lyder:

„Monopoltilsynet har på forespørgsel oplyst, at tilsynet hverken over for enkeltvirksomheder eller brancher har fastsat en bestemt maksimal overskudsprocent.“

Hvis monopoltilsynet havde givet det svar med det samme i stedet for at forklare mig, hvad der står og ikke står i loven, havde det hele været nemmere.

Men hvis monopoltilsynet ikke anvender den metode at fastsætte en bestemt maksimal overskudsprocent, hvad jeg ikke kan forstå, så burde monopoltilsynet anvende den, og jeg har gjort den højtærede minister opmærksom på, at det kan man godt. Vi har naturligvis alle sammen en hel del at kritisere Den vesttyske Forbundsrepublik for; men det ser for mig ud, som om man

[Aksel Larsen.]

dér har visse praktiske metoder for priskontrol, som godt kunne efterlignes herhjemme. I hvert fald har jeg fået lejlighed til at kigge i en diger håndbog, der hedder: „Die Preise bei öffentlichen Aufträgen“, priserne ved offentlige bestillinger. Det er en håndbog om, hvorledes man skal tage hensyn til den maksimalt tilladte overskudsprocent, når man skal finde ud af, om de, der leverer til offentlige myndigheder, beregner sig for høje priser eller ikke. Det må være en håndbog, som både ministeriet og monopoltilsynet er i stand til at skaffe sig. Når man i hvert fald i Tyskland kan operere med en fast maksimal overskudsprocent, bør man også kunne operere med den her.

Derfor har jeg draget sagen frem her, og det er også derfor, jeg har stillet et af ændringsforslagene til det ene af de to lovforslag — det drejer sig om forslag til lov om indseende med priser. Jeg har her gjort opmærksom på, at det er nødvendigt for monopoltilsynet at have et fast kriterium for, hvad der forstås ved urimelige priser, og derfor anser jeg det for rimeligt og nødvendigt, at man i loven indsætter en bestemmelse om, hvad en virksomheds overskud maksimalt må være. Som det ærede medlem hr. Hans Rasmussen korrekt har refereret det, har jeg sagt, at jeg naturligvis er villig til at forhandle om, hvorvidt det skal være 7, 8, 9 eller 10 pct. Jeg har foreslået 8 pct., men det kan være, jeg ikke har ramt det rigtige. Der har blot ikke været nogen realitetsforhandling i udvalget om det, og der er ingen chancer for, at vi får det her. Men jeg stiller et sådant ændringsforslag, og ærede medlemmer kan studere det nærmere i betænkningen. Jeg anbefaler det til vedtagelse.

Jeg har stillet 2 ændringsforslag til forslag til lov om pris- og avancementstop; det ærede medlem hr. Hans Rasmussen har så udmærket begrundet disse ændringsforslag ved at referere, hvad jeg har skrevet i betænkningen, at jeg behøver ikke at bruge tiden til at gentage det, men jeg anbefaler også disse ændringsforslag til vedtagelse.

Hvis ændringsforslagene fra socialistisk folkeparti bliver vedtaget, vil vi i loven om pris- og avancementstop og loven om ind-

seende med priser få virkelig brugbare instrumenter for de priskontrollerende myndigheder i deres virksomhed. Jeg skal tilføje, at netop fordi vi synes, at i så fald bliver regeringens lovforslag brugbare, ser vi ingen grund til at opretholde vort lovforslag om ekstraordinær kontrol med priser og avancer, så jeg kan herved meddele på forslagsstillernes vegne, at dette lovforslag er taget tilbage.

Formanden: De ærede forslagsstillere (Chr. Madsen m. fl.) har taget forslag til lov om ekstraordinær kontrol med priser og avancer tilbage. Ønsker nogen at optage det? (Ophold). Da det ikke er tilfældet, er lovforslaget bortfaldet.

Aksel Larsen: Jeg må formodentlig lade det være nok med dette. Nogle synes vel, at det er for meget. Men jeg har endnu et par bemærkninger at gøre, inden jeg slutter, idet jeg naturligvis forbeholder mig at komme med yderligere bemærkninger ved tredje behandling.

Det ærede medlem hr. Axel Kristensen har sagt, at lovforslagene er udtryk for den dårligst mulige form for socialisme. Nu tror jeg ikke, det ærede medlem er egnet til at belære os om, hvad socialisme er. Jeg bilder mig ind, at jeg kender lidt til det, og jeg kan berolige det ærede medlem med, at det, som regeringen her foreslår, ikke har noget som helst med socialisme at gøre. Det er hverken god eller dårlig socialisme, så det ærede medlem behøver ikke at nære nogen bekymring i den henseende.

Det ærede medlem hr. Henry Christensen siger, at folketinget har ikke de bedste kår i dag. Jeg forstår altså, at det ærede medlem hr. Henry Christensen mener, at folketinget har gode kår, hvis den siddende regering forhandler bag lukkede døre med venstre og det konservative folkeparti og med dem bliver enige om, hvad der skal gennemføres, men hvis sagerne ikke gennemføres i lukkede forhandlinger med de to partier, har folkestyret ikke gode kår. Jeg tillader mig at være af den mening, at folkestyret ikke har gode kår, så længe der laves lovgivning på den måde, som vi oplevede i fjor under omsforliget; følgerne mærker vi den dag i dag, bl. a. derved, at nu er regeringen nødt til at komme med sin såkaldte

[Aksel Larsen.]

helhedsløsning, og derved, at regeringen fastholder det forslag om skattelettelser, som den aftalte med venstre og de konservative i fjor, men som den nu er klar over er uforsvarligt at gennemføre.

Det ærede medlem hr. Poul Møller sagde, at han var skuffet over statsministeren, som ifølge det ærede medlems mening begyndte så godt i fjor, og det ærede medlem hr. Poul Møller sagde: vi havde ventet os så meget af statsministeren. Jeg kan såmænd godt forstå, at man havde ventet sig så meget af den højtærede statsminister i fjor, men jeg er ikke sikker på, at statsministeren har skuffet venstre og de konservative så meget i år, som man giver udtryk for. Jeg tillader mig at være af den opfattelse, at den omstændighed, at omsforliget af i fjor ikke løste de problemer, det skulle løse, har gjort venstre og de konservative mere bange for at tage et medansvar nu. Jeg kan heller ikke se bort fra, at selv om man kan skyde valget ud, kommer valget engang, og vi er i hvert fald nærmere ved valget, end vi var i fjor forår, og det kunne være, at dette også bevirkede, at venstre og de konservative ikke følte så stor trang til at medvirke. Det kan vi kun være glade for. Hvis venstre og de konservative havde medvirket, havde vi fået langt dårligere love end dem, regeringen nu gennemfører ved hjælp af sine egne stemmer. Jeg tror altså ikke så meget på det ærede medlem hr. Poul Møllers skuffelse, men det er ganske vist karakteristisk, at han som sit partis ordfører kan sige, at statsministeren begyndte så godt i fjor, og at vi havde ventet os så meget af ham.

Endelig til det ærede medlem hr. Hans Rasmussen; så vidt jeg var i stand til at skrive det ned, sagde det ærede medlem: der kan ikke gribes ind med den hensigt at forhindre arbejderne i at opnå en rimelig del af produktionens resultat, uden at man må gribe ind også på andre områder. Det ærede medlem hr. Hans Rasmussen siger i virkeligheden med disse ord, at man griber ind med den hensigt at forhindre arbejderne i at opnå et rimeligt resultat, og så skal det undskyldes med, at man griber ind også på andre områder. Det er prisstop og priskontrol og den såkaldte udbyttebegrænsning,

det ærede medlem tænker på. Jeg synes, at det ærede medlem hr. Hans Rasmussen uforvarende dermed karakteriserede regeringens løvbuket tilstrækkeligt, således at jeg faktisk ikke kan gøre det stærkere. Jeg kan kun sige, at det stemmer ikke med, hvad der står i flertallets del af betænkningen, nemlig at når man gennemfører disse love, er der ingen i dette land ud over de lavest lønnede, der får øgede indkomster. Det er en af de sædvanlige agitatoriske overdrivelser fra den side. Heller ikke sådanne agitatoriske overdrivelser får os imidlertid til at blive sympatisk indstillet over for lovforslaget om lønstop eller lignende forslag.

Nu har jeg redegjort for, hvordan vi forholder os her ved anden behandling. Som jeg har oplyst, er vi yderst skeptiske over for lovforslagene i øvrigt, og man skal ikke regne med, at vi vil medvirke til lovforslagenes gennemførelse.

Erik A. Jensen: Jeg skal på mit partis vegne fremsætte et par bemærkninger om lovforslaget om lønninger og pensioner til tjenestemænd.

Jeg gjorde ved første behandling opmærksom på, at jeg anså lovforslaget for at være et diktat over for tjenestemændene og deres organisationer. Jeg anså det for at være et diktat ud fra den betragtning, at der ikke havde foreligget den sædvanlige baggrund for forhandling, som for mig at se måtte indeholde opnåelse af aftale om overenskomst mellem arbejdere og arbejdsgivere og en virkelig forhandling mellem staten og tjenestemændenes organisationer, som igen måtte have indebåret, at den ene part fremsatte sine lønkrav baseret på arbejderne opnåede resultater og egne beregnede lønkrav på den ene side og statens løntilbud på den anden side.

Hele denne baggrund mangler i det foreliggende lovforslag, som den højtærede finansminister omtaler som et resultat af forhandlinger med tjenestemændenes organisationer. Jeg opfordrede den højtærede minister til at optage fornyede forhandlinger med tjenestemændenes organisationer og på den baggrund stille nogle ændringsforslag, som kunne rette lidt på de skævheder, der eksisterer for tjenestemændene i forhold til opnået lønfremgang på det private

[Erik A. Jensen.]

arbejdsmarked. Dette er endnu ikke sket, og det er vel tvivlsomt, om det overhovedet sker.

Når nu den højtærede minister må erkende, at han ikke har været i stand til at afvise rigtigheden af de af tjenestemandorganisationerne fremførte synspunkter, men kun under henvisning til den økonomiske situation må udelukke, at der for tiden kan ske en speciel lønregulering for tjenestemændenes vedkommende, finder jeg, at min opfordring til at optage nye forhandlinger er på sin plads. Jeg vil derfor endnu en gang opfordre til at finde udveje for at imødekomme tjenestemændene og derved stabilisere forholdet mellem staten som arbejdsgiver og tjenestemændene. En sådan gerning vil være en ren retfærdighedshandling over for en trofast og pålidelig medarbejderstab. Jeg vil derfor gerne vide, om den højtærede minister kunne tænke sig at indkalde til nye forhandlinger og da hvornår.

Hvad forslaget til lov om beregning af et reguleringspristal angår, fremgår det af betænkningen, at mit parti ikke kan medvirke til forslagets gennemførelse, og at vi agter nærmere at motivere vor stilling. Ved første behandling fremførte jeg, at alene den omstændighed, at lovforslaget var et barn af omsforliget i sommer, måtte indebære, at der ikke var forhandlet med de respektive organisationer, som omfattes af denne lovs virkninger. Jeg henviser til, at man fjerner det værn, lønmodtagerne har, dersom man udtager skatter af alle slags af pristallet, og at der måtte blive frit slag for at forholde lønmodtagerne deres andel af dækningen for skete prisstigninger, dersom man over omsen forhøjer varepriserne. Disse synspunkter, som for mig var principielle, er jeg yderligere blevet styrket i efter at have modtaget henvendelser fra Folke- og Invalideforeningernes Kontaktudvalg og Fællesrådet for danske Tjenestemand- og Funktionærorganisationer, som er tilstillet udvalget efter første behandling.

Disse 2 organisationer slår på nøjagtig det samme, som jeg anførte ved første behandling. I henvendelsen fra Folke- og Invalidepensionistforeningerne hedder det bl. a., at man er betænkelig ved en regulering efter et pristal uden skatter og afgif-

ter, navnlig i en tid, hvor man tydeligt bestræber sig på at omlægge skatterne fra direkte til indirekte skatter. Fra Fællesrådets side slår man på en kongresudtalelse fra 1962, hvor man omtaler et særlig sagkyndigt udvalgs betænkning om samme problem. Betænkningen siger bl. a., at et flertal i dette udvalg er enig om at lade de personlige skatter udgå af pristallet, men at de indirekte skatter fortsat skal medregnes i pristallet. Man kræver sluttelig, at en ændring af pristalsreguleringen ikke må forringe medlemmernes vilkår.

Dette sidste om forringelse af vilkårene er netop det samme, som jeg selv ved første behandling udtrykte ængstelse for, hvilket også medførte, at den højtærede økonomiminister her fra denne talerstol i sin replik til mig gav udtryk for, at jeg stadig talte om forringelser og forringelser. Jeg udtalte videre ved første behandling, at der måtte skabes sikkerhed for, at ikke omsen, dersom dette lovforslag blev vedtaget, fik en omdrejning opad. Denne sikkerhed har man ikke stillet. Vort ønske om fortsat beregning af det gamle pristal, for at man derigennem kunne konstatere forringelserne, er heller ikke blevet imødekommet.

Alene af de anførte grunde, men også af den omstændighed, at indførelsen af omsen ikke tilstræbte at give lønmodtagerne mere i lønningsposen, men netop det modsatte, at begrænse disses købeevne, gør, at mit parti ikke kan medvirke ved lovforslagets ophøjelse til lov.

Det ærede medlem hr. Henry Christensen gjorde i formiddags en bemærkning om, at mangfoldige lønmodtagere var langt mere interesseret i en reel købeevne og i stedet undgå den idelige regulering efter et pristal. Jeg er helt enig med det ærede medlem, men det må dog forudsætte, at der findes et virkeligt prisstop og en garanti mod øgede byrder for lønmodtagerne. Så længe man ikke er i stand til at indføre et virkeligt pris- og avancementstop, må lønmodtagerne skærmes gennem et særligt pristal, der giver fuld dækning for skete prisstigninger. Dersom denne sikkerhed lå i forslaget, var det noget andet, men i det foreliggende forslag til lov om et reguleringspristal mener jeg slet ikke at det er tilfældet, tværtimod.

Iver Poulsen: Da der ikke siden disse lovforslags meget langvarige første behandling er fremkommet noget sagligt nyt, og da regeringens usømmelige hastværk har forhindret en grundig behandling af lovforslagene, kan jeg fatte mig i korthed og blot konstatere, at det, vi i dag i det høje folketing kort og godt må tage til efterretning, er, at regeringen trods saglige protester fra forskellige erhvervsorganisationer egenmægtigt vil gennemføre de lovforslag, som regeringen og LO mener vil løse de store økonomiske vanskeligheder, som regeringen har bragt os ud i. Forslagene tilsigter først og fremmest, så vidt det nu er muligt, for en tid at sikre bestemte befolkningsgrupper, af hvis velvilje regeringens liv er afhængigt, en lønstigning på andre befolkningsgruppers bekostning.

Hvad angår de to forslag om pris- og avancementstop og indseende med priser, kan jeg henvise til, hvad jeg sagde på mit partis vegne ved første behandling. Jeg skal ikke trætte med gentagelser, men blot sige, at de stillede ændringsforslag ikke ændrer noget i vor stilling til lovforslagene. Ændringsforslagene løser ikke den spændetrøje, som det er hensigten at anbringe handelen og erhvervslivet i. Derimod nødvendiggør de en endnu større administration, og hvad værre er, de sikrer nye pristigninger, fordi regeringen ikke vil gennemføre det fuldstændige lønstop, og kun den del af befolkningen, hvis indtægt er pristalsreguleret, vil få kompensation for denne prisstigning, medens den øvrige del af befolkningen og deriblandt naturligvis vore eksporterhverv og som sædvanlig sparernerne og selvpensionisterne må se deres økonomiske stilling yderligere forringet.

At mit parti også vil stemme imod det af det ærede medlem hr. Aksel Larsen stillede underændringsforslag til ændringsforslag nr. 2 til lovforslaget om indseende med priser, behøver vist ingen nærmere begrundelse.

Regeringen har ikke ønsket en saglig behandling af disse mange lovforslag, den

har ikke villet tilstå folketinget den tid, som er tvingende nødvendig. Regeringen har kun ønsket et klart ja på regeringens betingelser eller et klart nej, og da kan jeg sige, at de uafhængige vil sige et klart nej til disse to lovforslag ved tredje behandling.

Birthe Wetlesen: På trods af at det økonomiske råds formandskab anbefaler den yderste tilbageholdenhed med nye indkomstforhøjelser — ja, man kan faktisk læse mellem linjerne i brevet til den højtærede statsminister, at forhøjelser ikke må finde sted — foreslår regeringen dog lønforhøjelser, der sammen med den hidtil i 1963 gennemførte pristalsregulering og den yderligere dyrtidstillægsportion, der kan forventes til efteråret, andrager mere end den i årets løb forventede produktivitetsstigning.

Enhver må dog kunne forstå, at dette er uforsvarligt. Jeg vil gerne så alvorligt, som det er muligt, sige, at et totalt lønstop efter mit partis opfattelse er en absolut nødvendighed, såfremt vi ikke skal komme endnu længere ud i det økonomiske uføre, som vi allerede står midt i.

Det er denne opfattelse, der er baggrunden for vor indstilling til det foreliggende lovforslag om lønninger og pensioner til statens tjenestemænd. Vi ønsker ikke på nuværende tidspunkt at medvirke til nogen som helst lønforhøjelse, der ikke er uomgængelig nødvendig, og den lønforhøjelse, der omfattes af det foreliggende lovforslag, anser vi ikke for at være nødvendig.

Loven om lønninger og pensioner til statens tjenestemænd blev vedtaget i 1958. Såvel dyrtids- som overenskomstillæg er i denne lov graderet efter grundlønningerne, således at tillæggene er af procentvis samme størrelse på de forskellige løntrin, dog med loft over dyrtidstillægget for de allerhøjeste løntrin. Derved bevares med dette ene forbehold forholdet mellem lønindkomsterne på de forskellige løntrin. Ved at forhøje størrelsen af overenskomstillæggene for de

[Birthe Wetlesen.]

lavestlønnede tjenestemænd forskydes den balance, som man i 1958 fandt rimelig og retfærdig under hensyntagen til bl. a. forskelle i uddannelse, alder, arbejdsområde og ansvar. Dette anser vi for uheldigt og inkonsekvent.

Tjenestemændene tildeltes i 1961 40 overenskomstportioner, hvilket næppe ganske tilsvarede den lønforhøjelse, der havde fundet sted på det private arbejdsmarked. Når forholdene tillader det — det gør de blot ikke i dag — bør en generel lønregulering derfor finde sted. Indtil da må en regulering af de lavestlønnede tjenestemænds økonomiske vilkår gennemføres ved skattemæssige foranstaltninger.

Vi må stemme imod dette lovforslag ved tredje behandling af de her nævnte grunde.

Rimstad: Jeg vil gerne begynde med at sige nogle ord om det udvalgsarbejde, der har været gjort med hensyn til lovforslaget om udbyttebegrænsning, og som er mit parti bekendt gennem den betænkning, der er afgivet af udvalget den 5. marts i år. Handelsministeren har stillet i alt 4 ændringsforslag til lovforslaget, hvoraf kun de to sidste har faktisk betydning, og heraf endda kun det ene kan siges at ændre en målsætning.

Denne ene ændring går ud på at stille aktieselskaber, der på normal måde har udvidet aktiekapitalen i basisperioden, lige med aktieselskaber, der ingen udvidelse har foretaget. Ændringen er så selvfølgelig, at man kun behøver at spørge om, hvorfor det oprindelige lovforslag indeholdt en diskriminationsregel på dette punkt, og dertil kan den højtærede handelsminister jo uden at tale usandhed svare, at alt dette er gået meget stærkt, så stærkt, at hans lovforslag ikke er de eneste, der har været præget af lidt uorden.

I øvrigt bør man vist på dette sted tøve en halv omgang og spørge, om ikke lovgivningsarbejdet her i folketinget fra regeringens side kunne have været tilrettelagt med en langt jævnere fremadskriden, end tilfældet har været i denne samling, hvor tinget gennem længere tid har været meget småt kørende med arbejdsstof for så pludselig at blive stopfodret med lovforslag, hvis

endelige kvalitet gennem en sådan stopfodring må lide under denne meget hensynsløse behandling. Folketinget burde i sin helhed og på tværs af partiskellene opponere imod en fremgangsmåde af denne art, som kun kan medvirke til at nedsætte den anseelse og respekt, der ude i befolkningen er den nødvendige forudsætning for vort demokratiske styre.

Over for den højtærede handelsminister vil jeg gentage, hvad jeg sagde ved første behandling, at en medvirken ved en lovgivning som denne ikke ville have været os fremmed, hvis byrderne fordeling havde været en anden. Vi er nu kommet så langt ud i en slet behandling af de små sparere, at man med rette kan tale om, at det socialistiske slagord, at det er de brede rygge, der skal bære de store byrder, nu må ændres derhen, at den dygtige og sparsommelige er ham, der skal bære de tunge byrder, for i et samfund som vort, hvor forbrugermoraliteten med regeringens velsignelse er sat så storartet i højsædet, kan man ikke få fat i andre end sparerne, disse tåber fra en fjern fortid, til at bære byrderne.

Inden jeg derefter går over til at se på de ændringer, der er foreslået i lovforslaget om de kollektive overenskomster, vil jeg gerne komme med et par bemærkninger af mere speciel karakter om forslag til lov om et reguleringspristal, som jeg forstår behandles sammen med regeringens 12 kriselovforslag uden dog at tilhøre dette lovkompleks.

Ved første behandling af dette lovforslag om et reguleringspristal sagde jeg på mit partis vegne, at det var et fornuftigt lovforslag, som vi kunne tiltræde.

Samtidig beklagede jeg dog, at man af tekniske grunde ikke kunne få samtlige skatter ud af pristallet — i forslaget var der gjort opmærksom på, at beskatninger, som faldt på f. eks. transport, emballage og ejendomsværdi, ikke kunne fjernes — og jeg spurgte, om dette virkelig kunne være rigtigt. Den højtærede økonomiminister tog mig dette spørgsmål noget unødigt op. Han hævdede, at jeg skulle have sagt, at problemet var let at løse — hvad jeg aldeles ikke havde sagt; jeg havde blot spurgt, om det var rigtigt, at det var svært at løse. Derefter nævnte den højtærede

[Rimstad.]

minister et eksempel med en skjorte, hvis benzinforbrug det var særdeles vanskeligt at få fat på.

Jeg har nu undersøgt spørgsmålet og kan sige, at problemet kan løses, ganske vist ikke ud fra den af ministeren antydede, med næsten uovervindelige vanskeligheder forbundne, eksakte metode, men dog på en måde, der vil give et rigtigere resultat end det foreliggende. Sagen er den, at det pristal, vi her lovgiver om, er befriet for skatter og afgifter op til mellem 85 og 90 pct. Skal de sidste skatter også fjernes, kan det gøres på den måde, at man foretager et skøn over restskatternes betydning for hver enkelt af de ca. 400 enkeltposter, som pristallet beregnes ud fra. Under normale forhold vil det ikke have betydning, om de sidste 10-15 pct. af skatterne er fjernet eller ej, men det får betydning, så snart disse skatter stiger eller falder væsentligt i forhold til de skatter, der allerede er fjernet. Om der er sandsynlighed herfor, ved regeringen bedre end jeg. Jeg har bare angivet den vej, man kan gå for at nå en bedre løsning af problemet.

Jeg vil gerne tilføje, at det fordelings-skøn, jeg ovenfor har nævnt, ikke er noget nyt — man bruger det bl. a. ved kalkulationer inden for industrien — men ved pristalsberegningen ligger vanskeligheden deri, at et skøn er politisk diskutabelt og måske derfor vil være vanskeligt at få accepteret. Det er imidlertid ikke metodens skyld; det er menneskenes uforstandighed, der her kommer i vejen.

Jeg vil så gå over til at omtale ændringerne i lovforslaget om kollektive overenskomster.

I bedste fald er det ændringsforslag, som den højtærede arbejdsminister under udvalgsforhandlingerne har stillet for — som han siger — at tydeliggøre, at de såkaldte beløbsrammer skal være større end de beløb, der blev talt om ved første behandling, endnu et udtryk for sjuskeri, altså lovjaskeri.

Netop i spørgsmålet om lønforhøjelser er et beløb på 68 mill. kr. fra eller til ikke nogen ren bagatel i vor nuværende situation; men efter ministerens opfattelse har der hele tiden været talt om dette beløb som et grundbeløb for 1964-65, hvortil

altså kommer de yderligere tillæg på 139 mill. kr., der jo ikke alle skal komme de lavtlønnede til gode.

Jeg vil her gerne fremhæve, at disse beløb, som man nu vil bringe ind i det i forvejen alt for høje forbrugsbillede, vil blive årsagen til, at inflationen fortsætter, at konkurrenceevnen falder, og at den ene restriktion vil efterfølge den anden, for at man i praksis ude i marken kan bekæmpe de foranstaltninger, som regeringen nu — på trods af alle gode råd fra dens egne rådgivere, bl. a. formandskabet i det økonomiske samordningsråd — indfører under pres fra de folk, der er bagmændene og de virkelige regenter i denne situation, hvor regeringen blot er hånden, der lyrstrer. Det er nemlig ikke rigtigt, hvad flertallet har sat ind i udvalgsbetænkningen, at de samlede indkomstforhøjelser ligger inden for den ramme for forventede produktionsstigninger, som formandskabet i det økonomiske råd har ment var realisable.

Er det rigtigt, så kan jeg i hvert fald ikke læse indenad, for i overensstemmelse med det formandskabet tillagte ansvar har det i et brev til den højtærede statsminister henledt opmærksomheden på, at den økonomiske sanering, som omsforliget tilsigtede, ikke er opnået, at januarpristallet har udløst 2 dyrtidsportioner — 600-700 mill. kr. — at en ny dyrtidsportion — 350 mill. kr. — vil blive udløst med julipristallet, hvorfor der allerede er lagt beslag på den forventede produktionsstigning i 1963, og at underskuddet på betalingsbalancen på 1,5 milliard kr. i 1962 nødvendigvis må nedbringes i 1963, til hvilken nedbringelse en mulig produktionsstigning ud over den beregnede vil medgå, således at indtægtsstigningerne må begrænses til det mindst mulige — og det mindst mulige vil sige nul.

Inden for mit parti er vi stærkt misfornøjede med, at regeringen ikke har haft mod og mandshjerte til at gøre det eneste rigtige i den givne situation, nemlig at indføre det fuldstændige lønstop i forbindelse med et pris- og avancestop.

Vi vil derfor ikke — som jeg sagde allerede ved første behandling af regeringens plan — stemme for noget af regeringens 12 lovforslag, men tværtimod fremsætte følgende forslag om overgang til næste

[Rimstad.]

sag på dagsordenen, til den regering, som ikke tør regere af frygt for sine egne vælgere:

„Idet folketinget udtaler, at der efter tingets opfattelse ikke er skabt sandsynlighed for, at man gennem regeringens tolv kriselovforslag kan standse de løn- og prisstigninger, som er forslagernes mål-sætning, men at en fortsættelse af den hidtidige tilstand med stadig forringelse af vor konkurrenceevne over for udlandet til skade for alle samfundsgrupper er sandsynlig, og at regeringen derved har vist manglende evne og vilje til at føre en politik til gavn for helheden, går tinget over til næste punkt på dagsordenen.“

Formanden: Der er nu fremsat følgende forslag om overgang til næste sag på dagsordenen (se ovenfor). Dette forslag indgår nu i forhandlingen.

Storgaard: I forslag til lov om ændringer i lov om lønninger og pensioner m. v. til statens tjenestemænd har jeg bemærket, at den mindste sats, pensioner indtil 5.099 kr., foreslås forhøjet med 12-18 kr. i overenskomstillæg, og for satsen 5.100-8.499 kr. foreslås en forhøjelse på 24-30 kr. Må jeg i denne forbindelse sige følgende: vi bruger tit og ofte ovre i moderlandet i visse forbindelser nogle bestemte ordsprog. Når vi f. eks. taler om statistik, bliver der ofte sagt: ja, vi ved godt, at der er tre slags løgne; der er hvide løgne og sorte løgne, og så er der statistik. Nu har jeg hørt, at dette ordsprog er blevet mere omfangsrigt, idet det har fået 4 punkter, så at det nu hedder: hvide løgne, sorte løgne, statistik og så de tre vise mænd.

Der er en anden sprogbrug, jeg gerne vil have lov til at nævne. Vi siger i almindelighed, at når det regner på præsten, så drypper det på degnen. Jeg vil ikke påstå, at det gælder alle samfundsborgere i Danmark, når det drejer sig om den såkaldte helheds-løsning, der har til formål, efter socialdemokratiets opfattelse, at skaffe lige kår for alle fattige i vort samfund.

Må jeg have lov til at nævne en kategori, som er glemt i denne helheds-løsning. Det er statspensionister, som er afskediget for

lønningsloven af 1958. Det var klart for statens tjenestemænd, at det var vanskeligt for regeringen i 1958 at forlange af tjenestemændene, at de skulle betale til folkepension, når de aldrig selv kunne opnå folkepension. Men man fandt på råd. Ved lov af 7. juni 1958 blev det vedtaget, at alle statspensionister skulle have folkepensionens mindstebeløb; også alle andre samfundsborgere skulle have mindstebeløbet, når de var fyldt 67 år, uanset hvor velhavende de var, hvor mange millioner de var ejere af ...

Formanden: Jeg må henstille, at der er mere ro i salen under forhandlingen.

Storgaard: ... Også alle statspensionister fik mindstebeløbet af folkepensionen, men der blev fratrukket samme beløb af deres pension. Med andre ord opnåede de, at de fik — og de får i dag — 77 kr. på socialkontoret, og staten tager 77 kr. af deres pension. Må jeg anmode om den højtærede formands tilladelse til at referere lovens bestemmelser; dér ser man, at under den mindste sats af statspensionerne skal man op på 141 kr. om måneden i mindstepension, før der bliver fratrukket mindre, end man får i folkepension. Sådan ser det ud for alle kategorier helt op til den gamle 13. lønningsklasse, der f. eks. består af pakhusformænd. En sådan tjenestemand skal betale de 77 kr., ja, skal helt op på 83 kr., før han får mere i mindstebeløb, end han kommer af med i pension. Men så går det gradvis nedefter, mærkeligt nok, og når det er slut med bundklasserne og man kommer op til de kongeligt udnævnte embedsmænd, så får de alle sammen de 77 kr. uden at komme af med en eneste øre.

Jeg kunne måske have forstået det, hvis det var omvendt, at bundklasserne fik de 77 kr. ubeskåret, og at de højeste embedsmænd i statens tjeneste fik dem fratrukket i deres pension. Derfor kan jeg tiltræde, hvad Dansk Jernbaneblad skriver: hvis der er nogen, der kan bevise, at det ikke er svindel, så må de få penge begge steder.

Jeg kan ikke andet end tænke: hvordan kan socialdemokratiet medvirke til en sådan efter min opfattelse reaktionær lov? Har I mere tilovers for velhaverne i vort samfund? Ja, det gælder i lige så høj grad selv-

[Storgaard.]

pensionisterne, de blev belønnet med folkepension, også om de havde mere i pension end de laveste bundklasser har i statens tjeneste. Må jeg minde jer om ...

Formanden: Der må ikke tales direkte til medlemmerne.

Storgaard: ... at mange af disse pensionister stod i forreste række i kampen for socialdemokratiet, når man skulle oprette afdelinger, fordi vi blev ikke straffet på brødet, når vi ellers passede vort arbejde ved de danske statsbaner; men en håndværker og en arbejdsmand kunne risikere at blive arbejdsløs, blot arbejdsgiveren opdagede, at han var en af de røde socialdemokrater. Og har pensionistforeningens bestyrelse eller forretningsføreren for Dansk Jernbaneforbund godkendt denne lov for pensionister, så er de efter min opfattelse ikke værdige til at beklæde deres poster.

Jeg skal slutte med at udtale mit håb om, at der findes et flertal i det høje ting inden for de forskellige partier, der vil være med til at rette lovens bestemmelser. Vi vil være med til at betale til folkepensionen, men hvorfor skal vi ikke også have folkepensionens mindstebeløb?

Statsministeren (J. O. Krag): For en ordens skyld skal jeg gøre opmærksom på, at det dagsordensforslag, det ærede medlem hr. Rimstad stillede på sit partis vegne, ikke kan modtages af regeringen.

Den moderate tone, der fra næsten alle sider anlægges i denne debat, antyder vel sagtens den opfattelse, at der i hvert fald i store dele af befolkningen hersker den overvejende stemning, at helhedsløsningen i sine store træk er rimelig, og at den for de fleste her i landet er acceptabel som udgang på forårets vanskelige situation.

Vi har drøftet denne helhedsløsning så indgående ved gentagne møder i det høje ting, at det næppe er nødvendigt endnu en gang at gøre opmærksom på dens hovedtræk. I stedet for at polemisere mod forskellige af de ærede ordføreres bemærkninger synes jeg, at jeg endnu en gang vil gentage, hvad der er de væsentlige træk i denne helhedsløsning, hvad det er, der gør den til en løsning for hele landet og ikke blot til et

politisk indgreb vendt mod en enkelt befolkningsgruppe.

Det er for det første, at den sikrer to års arbejdsfred i stedet for at kaste landet ud i en kostbar storkonflikt. For det andet, at den giver en håndsregning til de lavest lønede, noget, jeg forstår man fra alle sider eller i hvert fald næsten fra alle sider har været enige om var berettiget, selv om man ikke har kunnet finde frem til enighed om, hvilke metoder der burde benyttes. For det tredje, at den bygger videre på vort sociale sikkerhedssystem ved at give oplæg til en efterlønsordning, en tilægspension og ved, at den sikrer en forbedret ordning med hensyn til sygedagpenge — og her trænges virkelig til forbedring — samt endelig ved, at den giver visse forbedringer i år og yderligere forbedringer næste år til folkepensionister, invalidepensionister o. s. v. Endvidere tager denne helhedsløsning et forsvarligt og rimeligt hensyn til alle sider bl. a. ved den foreslåede forlængelse af de omfattende støtteordninger til landbruget, en side af helhedsløsningen, der senere kommer til detaljeret behandling i det høje ting. Endelig tager helhedsløsningen hensyn til den samfundsekonomiske balance, ved at den neutraliserer skattelettelseens virkning på efterspørgslen og forøger statens kasseoverskud, d. v. s. fortsætter den stabiliserende linje fra juniforliget i fjor.

På samme linje skal det nævnes, at staten fortsat vil holde igen med hensyn til den offentlige byggevirksohmhed, at regeringen yderligere vil søge at finde veje til besparelser i de offentlige udgifter, samt at regeringen gennem indenrigsministeren har opfordret kommunerne til at gøre det samme.

Hensigten er at genskabe balancen i vor økonomi og sikre beskæftigelsen, sikre at fremgangslinjen i produktion og eksport kan fortsætte, så vidt de udenlandske konjunkturer fortsat må skabe os mulighed herfor.

Dette er helhedsløsningen i korte hovedtræk.

Det er givet, at der kan rejses kritik over for enkeltheder i denne løsning, ligesom man vil kunne kritisere den fremgangsmåde, regeringen har valgt. En sådan kritik må vel anses for uundgåelig. Regeringen foregiver ikke, at det, vi her møder frem

[Statsministeren.]

med, skulle være det ideelle. En sådan ideel løsning er vel ikke menneskelig mulig og i hvert fald ikke politisk mulig, men jeg vil stadig hævde, som jeg tidligere har sagt, at der ikke i den givne situation foreligger mulighed for en bedre og mere hensigtsmæssig løsning end netop de forslag, regeringen har fremsat. Denne overbevisning er kun blevet bekræftet i den tid, der er gået, siden regeringen først fremsatte sine forslag. Der er ikke siden da af oppositionen forelagt en alternativ samlet løsning heller ikke en principiel skitse til en anden løsning. Der er anført kritik af enkelte punkter, men kritikken har ikke haft en sådan positiv form, at det er muligt at stykke de kritiske indvendinger sammen, således at man derved fik et valg, en anden mulighed for løsning end den, regeringen har foreslået.

Lad mig gøre et par bemærkninger om den fremgangsmåde, regeringen har fulgt. Det må vist regnes regeringen til gode, og det må også siges at være i det, man med et godt udtryk kalder det samarbejdende folkestyres ånd, at hele komplekset af forslag straks fra den første begyndelse, da vi optog drøftelserne med 4 af tingets partier den 22. februar, blev lagt åbent frem for offentligheden. Vi lagde den 22. februar en foreløbig oversigt frem for offentligheden. Senere, mandag den 25. februar, blev hele komplekset, alle 12 lovforslag, fremsat offentligt her i salen, og ved førstebehandling den 27. februar fik man yderligere, så vidt det lod sig gøre, disse forslag fuldt og klart belyst. Efterhånden som udvalgsbehandlinger er skredet frem, er offentligheden stadig blevet underrettet om, hvilke punkter disse forhandlinger drejede sig om. Jeg tror, der er god tilfredshed med denne åbne behandlingsmåde, der jo nu alt i alt har strakt sig over ca. 2 uger.

Dernæst skal jeg omtale den måde, hvorpå disse lovforslag bliver vedtaget. Jeg har indtryk af, at man fra alle sider anerkender regeringens parlamentariske ret til at gennemføre disse samfundsvigtige forslag ved sit eget flertal, selv om dette flertal visselig er snævert; jeg har endda den opfattelse, at adskillige også i oppositionen mener, at det ikke blot er regeringens parlamentariske

ret at gennemføre disse lovforslag, men at det også under de givne omstændigheder er regeringens parlamentariske pligt. De fleste er desuden enige om, at det ville have været mindre forsvarligt, hvis regeringen i stedet for denne fremgangsmåde havde kastet usikkerhed over arbejdsmarkedet og eksporten, ja, over hele landets økonomi ved i 3 uger eller mere at holde landet i en tilstand af valgkamp, en valgkamp, der formentlig var blevet både hård og skarp. Så langt synes der altså at være enighed i vurderingen.

Dernæst er par ord om forliget, der udeblev. Der synes at være enighed i den vurdering, at det er beklageligt, at det gennem forhandlingerne i den forløbne tid ikke viste sig muligt at opnå et forlig mellem 4 partier eller i det mindste mellem 3 partier. I denne næsten enige beklagelse — jeg ser her bort fra de to yderpartier — ser jeg et fremskridt. Jeg kan ikke lade være med at tænke på, at da vi i juni måned i fjor gennemførte det firkantede forlig, følte dette af mange som noget ekstraordinært, dette, at 4 partier tværs over partigrænserne på trods af principelt forskellige samfundssyn kunne enes om et stort forlig. Det ansås for noget usædvanligt, der krævede en særlig begrundelse. Nu derimod er man altså kommet så vidt, at man kan enes om, at det er beklageligt, at man ikke også i denne situation var i stand til at etablere forlig. Jeg synes, dette er et fremskridt i tankegangen, og jeg deltager naturligvis i beklagelsen. Hvorfor lod det sig ikke gøre at føre forhandlingerne positivt igennem? Man siger, at det er regeringens skyld. Men mon det nu er sandheden? Mon ikke oppositionen har sin del af skylden ved sine standpunkter og ved at oppositionen gjorde visse afgørende standpunkter ufravigelige? Jeg tror det.

Følger man oppositionens linje fra den første spæde begyndelse til helhedsløsningens tilblivelse og frem til i dag, hvor vi står ved anden behandling af nogle af de centrale lovforslag, vil man se, at der til at begynde med var et punkt, man lagde aldeles afgørende vægt på. Det var, at skattelettelserne blev gennemført. Gang på gang blev det foreholdt regeringspartierne såvel i oppositionens presse som hvor oppositionens ledende politikere talte, at dette var noget

[Statsministeren.]

afgørende, dette var en ufravigelig betingelse for forlig. Dernæst viste man, ikke mindst fra konservativ side og efter at man havde givet tilslutning til princippet om en helhedsløsning, en voksende utålmodighed. Man frygtede, at det ville trække for længe ud, før regeringen kom med helhedsløsningen. Man frygtede, at regeringen ikke ville vise tilstrækkelig beslutsomhed og handlekraft, og man frygtede, at den helhedsløsning, regeringen måske ville komme med, ikke ville indeholde sikring af arbejdsfred. Jeg havde indtryk af, at ved siden af kravet om skattelettelse var dette krav om, at regeringen i tide måtte komme med en helhedsløsning, der sikrede arbejdsfreden, de to afgørende punkter, man ønskede opfyldt, for at der kunne være tale om et forlig.

Jeg vil gerne have lov til i denne forbindelse med den højtærede formands tilfaldelse at komme med to citater fra ledende artikler i oppositionsblade. Det ene er et citat fra Aalborg Amtstidende af 20. februar. Bladet skriver:

„Man tager næppe fejl i at mene, at den vanskeligste hurdle at passere under de politiske forhandlinger, er spørgsmålet om gennemførelse af det politiske forligs anden halvdel, herunder den såkaldte skattereform. Fagforeningerne og dermed socialdemokratiet er imod skattereformen, men statsministeren er til den anden side klar over, at uden opfyldelse af det gamle forligs aftaler til punkt og prikke, bliver der ikke tale om noget nyt politisk forlig, og så ligger hr. Kraghs helhedsløsning pladask på jorden. Det er på dette punkt, statsministeren kommer ud for den store prøve som forhandlingsleder og realpolitiker. Det er her, det skal vise sig, om han besidder det mod og den myndighed over for sine egne, som er en sand statsministers kendetegn.“

Så vidt Aalborg Amtstidende.

Må jeg have lov til at fortsætte med et andet citat, nemlig fra Aarhus Stiftstidende, en ledende artikel fra den 19. februar med overskriften „Ventetiden nu forbi“. Artiklen beskriver, hvorledes forligsmanden har afleveret sin sag til statsministeren og anbefalet statsministeren at forhandle videre med parterne. Man anfører endvidere, at mødet

med oppositionen begynder fredag den 22., og disse møder vil blive afgørende for, om helhedsløsningen kan tilvejebringes. Jeg skal herefter tillade mig citatet. Aarhus Stiftstidende skriver:

„Man kan være tilfreds med, at den passive ventetid nu er forbi. Den har allerede varet for længe. Beslutsomhed, klar-syn og styrke er de egenskaber, der nu er påkrævet.“

Omsforligets skattereformløfter bliver efter alt at dømme det første skær, der skal passeres. Regeringen starter de vanskelige forhandlinger på baggrund af løfter om aktiv medvirken fra alle positive kræfter. Hvis statsministeren kan tiltvinge sig ret hos sine egne til at holde regeringens løfter, skulle der være de bedste muligheder for et bredt forlig.“

Så vidt var man altså dengang. Man fik det indtryk, at hvis regeringen var i stand til at tilvejebringe to hovedbetingelser, nemlig at skattelettelserne blev gennemført, og at en helhedsløsning kunne sikre arbejdsfreden, var der gode muligheder for et forlig.

På begge punkter levede regeringen op til forudsætningerne. Regeringen gennemførte skattelettelserne samtidig med en bunden opsparing, hvorved man hindrede, at skattelettelserne forøgede inflationspresset her i landet. Regeringen fandt en løsning, hvorved arbejdsfreden kunne sikres i to år. Så skulle man da tro, at vejen var banet for et forlig. Men desværre nej.

Nu tårnede nye betingelser sig op fra oppositionens side. Det viste sig, som det jo i øvrigt er blevet gentaget her i salen i dag, at man fra det konservative partis side krævede hele spørgsmålet om lønproblemet og de lavtlønnede henvist til en tvungen voldgift. Jeg ved meget vel, at dette forslag fra konservativ side, som det ærede medlem hr. Axel Kristensen har givet udtryk for det i dag, i hvert fald ikke helt på samme måde deltes af venstre, men dette var altså, hvad man ville fra konservativ side. Desuden krævede man et nyt udgiftsloft, et udgiftsloft, der ville have betydning, for nu at bruge disse populære udtryk, kulturpause, bevillingspause, pause i udbygning af uddannelsen, pause i udbygning af trafikvæsenet, pause i hele udbygningen af hospitals- og sundhedsvæsenet o. s. v. Om man fra venstres side var enig

[Statsministeren.]

i forslaget om dette udgiftsloft, ved jeg ikke.

For det tredje blev det fremført, at man skulle erstatte lavtlønsordningen helt eller delvis med børnetilskud. Dette var venstres tanke, og selv om vi fra regeringens side meget gerne ser børnetilskuddene forøget, så kan vi ikke se, at de kan træde i stedet for lavtlønsordningen. Man ville endvidere have øgede afgifter på forbruget med alle de virkninger, sådanne afgifter, punkt-skatte, ville have.

I disse standpunkter viste oppositionen sig i princippet urokkelig. Jeg skal ikke betvivle, at man ville have forhandlet om mere eller mindre på det ene eller det andet punkt, men at disse ting måtte med i løsningen og erstatte visse af regeringshelhedsløsningens principper, dette syntes ufravigeligt.

På denne baggrund var der ikke andet at gøre end at konstatere, at et forlig på disse betingelser i den nuværende situation ikke var muligt. Dermed tror jeg imidlertid ikke, at samarbejdslinjen i dansk politik er definitivt bristet, jeg tror kun, den er udsat, medens en vanskelig situation skulle klares, en vanskelig situation, hvis løsning man ønskede at regeringen alene skulle tage ansvaret for, sådan som det jo nu også sker.

Jeg skal derefter gøre nogle bemærkninger om helhedsløsningens økonomiske virkninger. De dele af regeringens forslag, der påvirker indkomstudviklingen, imødekommer to afgørende krav. Ved overenskomstloven forhindres det, at overenskomst-situationen på arbejdsmarkedet finder sin løsning gennem en langvarig, dybtgående, omfattende og kostbar konflikt, som ville påføre både parterne og hele samfundet store omkostninger i form af eksporttab og ødelagte afsætnings-, produktions- og beskæftigelsesmuligheder. Samtidig begrænser helhedsløsningen den indkomstudvikling, der i det kommende år vil finde sted.

Et af de punkter, man i denne forbindelse især retter kritikken imod, er lavtlønstillægget. Af denne kritik kunne man næsten få det indtryk, at regeringen har indført en principielt helt ny form for løsning af en overenskomstsituation. Må jeg erindre om, at der gang på gang efter krigen er ydet lavtlønstillæg ved fornyelsen af overenskomsterne, og at Dansk Arbejdsgiverfor-

ening gang på gang har anbefalet foreningens medlemmer at stemme ja til medlemsforslag, der indeholdt lavtlønstillæg. Dette skete senest under overenskomstsituationen i 1961. Den kritik, som nu rettes mod regeringens forslag, må med samme ret kunne rettes mod Arbejdsgiverforeningens egen lønpolitik i årene efter krigen. Når parterne, jeg havde nær sagt næsten regelmæssigt, er blevet enige om at yde særlige tillæg til lave lønninger, kan dette forhold vel tages som udtryk for en almindelig anerkendelse af, at der er grupper med særlig lave lønninger, hvis indkomster sækker agterud i forhold til den almindelige udvikling i pengeindkomsterne i løbet af overenskomstperioden, og at disse grupper derfor har behov for en rimelig justering af deres lønninger. Det er dette sociale rimeligheds-synspunkt, der ligger til grund for regeringens forslag om tillæg til de lavtlønnede.

Jeg skal indrømme, at der kan foreligge en risiko for en afsmitning på andre lønninger, men den frygt, der i den anledning er kommet til orde, forekommer mig noget overdimensioneret. For det første er det et begrænset beløb, som skal ydes til tillæg til de lavtlønnede i det første år. Af de 68 mill. kr., der her stilles til rådighed for dem, der er beskæftiget hos Arbejdsgiverforeningens medlemmer, går 8 mill. kr. fra til landarbejderne, og et beløb, vi ikke kender endnu, går fra til forøgelse af kvindernes dyrtidstillæg, og det er det beløb, som bliver tilbage, der kan have den afsmittende virkning.

Dernæst må vi også tage de almindelige samfundsøkonomiske betingelser for lønafsmitning eller længlidning i betragtning. Hvis der er en almindelig tendens til stærkt pres på arbejdsmarkedet, så foreligger der risiko for, at den enkelte arbejdsgiver overbyder andre arbejdsgivere i den indbyrdes konkurrence om arbejdskraften, men dette almindelige pres søges jo netop lettet ved andre foranstaltninger både ved visse af juniforligets varige virkninger og ved de foranstaltninger, vi nu gennemfører. Jeg tænker hermed på reguleringen af bygge- og anlægsvirksomheden, på det stramme budget for den offentlige anlægsvirksomhed. Begge dele tager sigte på at holde efterspørgslen efter arbejdskraft inden for rimelige rammer, også arbejdskraften i bygge-

[Statsministeren.]

fagene, og skulle altså virke mindre til lønglidning. Stramningen af finanspolitikken må virke i samme retning. Det gælder både den stramning, omsen medfører, og det gælder det gennem helhedsløsningen sikrede overskud på statsbudgettet, som vil dæmpe efterspørgslen i almindelighed og skære overefterspørgselstoppen væk og altså dæmpe tendenserne til lønglidning.

Endelig indeholder, som det er diskuteret her fra tingets talerstol, udbygningen af prislovgivningen bestemmelser, der modvirker en inflatorisk lønglidning. Jeg kunne her have lyst til at citere et enkelt punkt fra betænkningen, nemlig det sted, hvor flertallet siger:

„Forudsætningerne for disse forhøjelser“ — det er de 60 mill. kr., der her nævnes — „er, at der ikke sker en almindelig forhøjelse af lønniveauet, hvilket arbejdsministeren under udvalgsbehandlingen har meddelt er accepteret af Landsorganisationen De samvirkende Fagforbund.“

Det er dog ikke uvæsentligt, at denne omdiskuterede forudsætning har fået så stærk en udformning i flertallets udtalelser i betænkningen.

En anden del af kritikken vedrører den finanspolitiske linje. Finans- og skattepolitikken må i den foreliggende situation nødvendigvis opfylde det krav, at den ikke må bidrage til at forøge den samlede efterspørgsel og dermed øge presset på priser og valuta. Tværtimod må finanspolitikken fortsætte den sanerende linje, der blev indledt med juniforliget. Dette krav er imødekommet dels ved det stramme budget for det offentlige bygge- og anlægsvirksomhed, dels ved at der tilvejebringes et passende overskud på statsbudgettet, og her forholder det sig således, at der ikke alene er fuld dækning for statens udgifter, men regeringen tilstræber en forøgelse af det samlede kasseoverskud. Dette lå ved finanslovsforlaget fremsættelse på godt 150 mill. kr., men anslås efter helhedsløsningens gennem-

førelse at have passeret de 400 mill. kr. Fra dette kasseoverskud udgår der en dæmpende og stabiliserende virkning på den samlede efterspørgsel. Denne virkning opnås bl. a. ved forslaget om en bunden opsparing til delvis opvejning af skattelettelsernes økonomiske virkning.

Det hævdes, at udviklingen i statsbudgettet medfører, at staten fratager borgerne en væsentlig del af den produktionsstigning, der forventes. Det er misvisende sprogbrug. Den udgiftsstigning, der er budgetteret, er, som finansministeren så ofte har fremhævet, dels betinget af stedfundne pris- og lønstigninger, dels en imødekommelse af de krav, udviklingen og borgerne stiller til undervisning, uddannelse, trafikvæsen, socialforsorg, hospitalsvæsen m. v. Staten fratager ikke borgerne noget ved at løse disse opgaver. Hvis staten svigtede, ville disse opgaver enten slet ikke blive løst, og dette ville være til borgernes og samfundsudviklingens skade, eller de ville kun blive løst på en tilfældig og utilfredsstillende måde.

Regeringen må fastholde, at den linje for den økonomiske udvikling og den linje for finanspolitikken, der er lagt med regeringens forslag, nøje hænger sammen. Vi har tilbudt oppositionen forhandlinger, men vi må konstatere, at der ikke fandtes mulighed for et bredt forlig. I denne situation må regeringen søge de fremsatte lovforslag gennemført i den foreliggende form på basis af de to regeringspartiers egne stemmer. Det er min opfattelse, at dette er den bedste løsning på den foreliggende situation, den fremgangsmåde, som bedst tjener hele landets tarv og tjener befolkningens samlede interesser også på længere sigt.

Finansministeren (Poul Hansen): Efter statsministerens bemærkninger finder jeg ingen anledning til at komme ind på de finanspolitiske forhold, men skal kun sige nogle ganske få ord til de ærede medlemmer hr. Erik A. Jensen og hr. Storgaard, idet jeg først takker udvalget for indstillingen

[Finansministeren.]

vedrørende ændringerne til tjenestemandsløven.

Det ærede medlem hr. Erik A. Jensen spurgte mig, om jeg kunne tænke mig at indkalde tjenestemandsgeselskaberne til en ny forhandling. Dertil må jeg da svare klart og tydeligt: nej! Jeg ser da ingen grund til at indkalde til forhandlinger om en ordning, som er tiltrådt af tjenestemandsgeselskaberne. Endvidere kan jeg sige, at forudsætningen for min aftale med tjenestemandsgeselskaberne var, at den påtænkte helhedsløsning i alt væsentligt gennemførtes i den forelagte form, og da det jo nu ser ud til at skulle blive tilfældet, er der for mig så meget mindre grund til en fornyet forhandling med tjenestemandene.

Det ærede medlem talte endnu en gang om et diktat i forbindelse med tjenestemandslønningerne. Jeg skal dertil blot sige, at en gentagelse — og det gælder, selv om der skulle komme flere gentagelser — af en forkert påstand gør jo ikke påstanden rigtigere.

Så vidt jeg forstod det ærede medlem hr. Storgaards betragtninger, drejede de sig om selve loven om lønninger og pensioner m. v. til statens tjenestemænd, således som den blev gennemført i 1958 — og gennemført, så vidt min erindring rækker, med tilslutning fra tjenestemandenes hovedorganisationer. Jeg ser derfor ingen grund til, at vi nu skal tage denne lov op til diskussion.

Handelsministeren (Bawnsgaard): En væsentlig del af de betragtninger, de ærede ordførere har gjort gældende, har jo været vendt imod de tre lovforslag, der fra handelsministeriets side er fremlagt til behandling, og som er til forhandling her i dag. Jeg vil gerne forsøge på at gå ind i en besvarelse af de spørgsmål, der er rejst af en række af de ærede ordførere.

Jeg må måske allerførst have lov til at gøre et par mere generelle bemærkninger til de to konservative ordførere, de ærede medlemmer hr. Poul Møller og hr. Weikop, og når jeg gør det, er det, fordi de to ærede ordførere sluttede af med det, som jo efterhånden er blevet karakteristisk for konservative ordførerskaber her i tinget, idet de vendte sig imod en eller flere ministre med

angreb, der bar præg af at være stærke personlige angreb. Det skete også over for mig fra det ærede medlem hr. Weikop. Jeg vil gerne sige, at jeg har ofte haft — og fik den i dag forstærket — en følelse af, at de meget hårde ord, der tit anvendes, nok dækker over en svaghed i substansen. Når man som i dag har lejlighed til direkte at høre de to ærede ordførere fra samme parti behandle samme sag, synes jeg, man med en vis ret kunne forvente, at der var absolut overensstemmelse mellem de synspunkter, der blev anlagt. Det ærede medlem hr. Poul Møller sagde i sin ordførertale: denne helhedsløsning indeholder overhovedet ikke noget i retning af et lønstop, og med de ændringer, der af den højtærede handelsminister er indsat i prisloven, indeholder den heller ikke noget i retning af et prisstop. Det ærede medlem hr. Weikop sagde: det er dog aldeles urimeligt, når man gennemfører en lovgivning, der skal dæmpe efterspørgselspresset, at man så samtidig over for erhvervslivet kommer med forslag, der skal gribe ind mod priser, der selvsagt under en sådan afdæmpning kun kan gå nedad, fordi konkurrencen bliver forstærket. Det ærede medlem hr. Weikop ser altså en meget stærk virkning af de love, som det ærede medlem hr. Poul Møller siger er aldeles uden virkning.

Det ærede medlem hr. Poul Møller sagde i sin tale, at det konservative folkeparti ville i en anden situation, hvor der virkelig havde været tale om et indkomststop, have grebet ind med prisstop, ganske som jeg nu altså har gjort det. Det ærede medlem hr. Weikop — ja, det ærede medlems ordførertale var et eneste principielt angreb på sådanne forslag, der griber ind; det ærede medlem sagde, at når man dæmper efterspørgselspresset, er det urimeligt at gribe ind, det er administrativt uoverkommeligt og bliver værre administrativt, jo mere man har dæmpet efterspørgselspresset. Det ærede medlem hr. Poul Møller ville, hvis vi havde dæmpet efterspørgselspresset endnu mere, være gået ind for det princip, som det ærede medlem hr. Weikop vender sig imod, når man dæmper efterspørgselspresset. Hvor er den indbyrdes konsekvens mellem de to ordførertaler og de to standpunkter? Jeg kan ikke se andet, end at man også med de udtalelser, man er

[Handelsministeren.]

kommet med i betænkningen, i virkeligheden har slået bunden væk under de mere principielle indvendinger, det ærede medlem hr. Weikop kom med.

Det ærede medlem hr. Weikop ville så gerne have mig i spørgetimen. Uden at jeg har talt det op, ville jeg tro, det var noget i retning af 20 spørgsmål, om ikke til professoren, så til ministeren. Jeg skal gerne tjene det ærede medlem i at besvare de stillede spørgsmål.

Det ærede medlem siger til mig, at det er urimeligt, at jeg ikke har søgt forhandling med erhvervslivet, inden jeg fremsatte disse lovforslag, og det ærede medlem hr. Poul Møller beklagede sig — sådan forstod jeg det — derudover over, at der havde været for ringe tid for folketinget til at behandle dem. Jeg vil gerne sige til det ærede medlem hr. Weikop, at før jeg i efteråret fremsatte lovforslaget om indseende med priser, havde jeg en forhandling med erhvervene, en forhandling, hvor man fik adgang til både at udtale sig om dette lovforslag om indseende med priser og adgang til principielt at give udtryk for erhvervenes synspunkter over for prisindgreb. Nu kan det ærede medlem sige, at der er sket væsentlige ændringer. Det erkender jeg der er. Men hvad er den væsentligste ændring? Den væsentligste ændring er, at der fra en bestemt dato skal være mulighed for at indføre prisstop.

Vi har, så vidt min erfaring rækker, meget ofte her i tinget, netop når man skulle gribe ind over for prisansættelserne i erhvervslivet, forstået, at tidspunktet skulle være en dato, som ikke på forhånd var bekendt af for mange og i for stort et omfang. Det har været en almindelig opfattelse, når det gjaldt f. eks. indirekte afgifter, og et tilsvarende synspunkt må vel kunne gøres gældende, når det gælder en bestemt dato for indførelse af et prisstop.

Må jeg endvidere spørge det ærede medlem hr. Weikop, om det ærede medlem, dengang — jeg erkender, det er længe siden — han selv sad med et ministeransvar, benyttede den stik modsatte udvej, når det ærede medlem skulle gribe ind? Nej, det gjorde det ærede medlem ikke. Den 21. marts 1951 kom der, ikke et lovforslag, der skulle behandles i folketinget, men en bekendtgørelse fra den daværende handels-

minister, det ærede medlem hr. Weikop, en bekendtgørelse om midlertidigt avancestop. Det var altså et indgreb, der gav de samme administrative besværligheder som det forslag, jeg her har fremsat. Det kom ikke i lovsform, hvor besværlighederne blev prøvet over for folketingets kritiske vurdering; men det var en bekendtgørelse, det ærede medlem udstedte. Der er ikke antydning af bebøjelse fra min side imod det ærede medlem i den anledning. Noget sådant kan være nødvendigt.

Med hensyn til lovforslaget om indseende med priser spørger det ærede medlem hr. Weikop, om det, når jeg i dette lovforslag stiller forslag, der rent faktisk ændrer princippet for monopollovgivningen på bestemte områder, og dermed i denne lov lovgiver på monopollovens område, ikke er lovteknisk forkert. Jeg vil gerne sige, at jeg heller ikke i almindelighed er tilhænger af det princip at lovgive i én lov for en anden lovs område, men det er ikke noget, der er aldeles ukendt her i tinget.

Når det ærede medlem så videre spørger: hvad siger lovkontoret til det? ja, så kan jeg svare, at dette lovforslag har som alle forslag, der kommer fra regeringen, været forelagt for lovkontoret, og lovkontoret har ikke vendt sig imod dette lovforslag på en måde, så det ikke skulle kunne fremsættes.

Jeg kan derfor besvare det ærede medlems spørgsmål derhen, at det hverken er første gang, man gør noget sådant, eller at det er noget, som lovkontoret har frarådet, at vi skulle gøre.

Så spørger det ærede medlem: når man nu bygger på det princip, at man skal kræve særlige forhold for at kunne indlede en undersøgelse fra monopoltilsynets side, hvad er det så for særlige forhold? Der står ikke noget om det i loven. Nej, det gør der ikke. Jeg vil gerne svare, at det i dette tilfælde er monopoltilsynet, der skal skønne, om der er særlige omstændigheder på et bestemt område, og jeg tror, det ærede medlem vil være enig med mig i, at ved at overlade skønnet til monopolrådet kommer det til at hvile på en objektiv vurdering, og det kan derfor ikke karakteriseres som eller beskyldes for at være noget i retning af et politisk skøn.

Må jeg også gøre opmærksom på, at der her er en overensstemmelse, for så vidt

[Handelsministeren.]

med en bestemmelse i monopolloven, idet man dér taler om, at der skal være vægtige grunde for monopoltilsynet til at gribe ind. Og lad mig endelig sige, at det efter min opfattelse er et særligt forhold, hvis der er et bestemt område eller en bestemt branche, hvor der sker prisstigninger, som rent umiddelbart må skønnes at være ude af trit med det almindelige økonomiske niveau og den almindelige økonomiske udvikling.

Så spørger det ærede medlem: når prisstop kan dekretes, kan der så fastsættes en dato før lovens ikrafttræden? Nej, det kan der ikke efter min opfattelse, og derfor må jeg opfatte loven om indseende med priser således, at adgangen til at dekretes prisstop indtræder, når den almindelige prisstoplov ophæves, og at datoen derfor ikke kan blive tidligere end denne dato.

Det ærede medlem spørger videre: er det ikke meningen, at monopollovens administration skal være efter monopollovens bestemmelser og ikke efter det nu skærpede kriterium, jeg har givet? Jeg vil gerne svare, at det må selvsagt være sådan, at man i monopolloven skal kalkulere efter den strammere bestemmelse, og det er min opfattelse, at der selv efter den stramme bestemmelse ikke er mulighed for at gå uden om det hensyn, at der altid i fastsættelsen skal være indeholdt en nettoavance.

Man spørger mig, hvorfor jeg i loven om indseende med priser er gået ind for princippet om genindkøb, men ikke i loven om prisstop. Det samme spørger det ærede medlem hr. Axel Kristensen om. Det synes, som om de ærede medlemmer bygger på den misforståede opfattelse, at prisstoploven skulle være en lov af længere varighed. Det blev klart under første behandling fra min side sagt, at prisstoploven skal være af kortere varighed, hvorfor dette spørgsmål om genanskaffelse ikke har samme betydning i denne lov som i den anden lov.

Det ærede medlem hr. Weikop spørger videre — eller var det det ærede medlem hr. Axel Kristensen —: hvad med varer, der ikke fandtes i butikken den dag, hvorfra prisstoppet skal være gældende? Der er jo en almindelig bestemmelse om, at man i sådanne tilfælde skal tage hensyn til varer af tilsvarende art og kvalitet. Jeg erkender, at det f. eks. på det område, som det

ærede medlem hr. Weikop spørger om, er berettiget med genanskaffelsesprincippet og med undtagelsesmuligheden for prisstoploven.

Om et område som kornhandelen siger det ærede medlem hr. Weikop, at jeg ikke har villet imødekomme et andragende fra branchen om specielt i loven at gøre opmærksom på, at kornbranchen er undtaget. Jeg må svare: nej, det har jeg ikke, for det ville jeg ikke anse for klogt. Jeg tror ikke, man i loven skal unddrage bestemte områder, når det ikke er sagligt påkrævet at gøre det, hvilket skal forstås på den måde, at loven ikke vil kunne administreres, for jo flere områder man unddrager, jo større er sandsynligheden for, at den opfattelse gennem fejlagtigt skøn kunne sætte sig hos andre, at så gælder den ikke for deres område. Det vil være sådan, så vidt jeg kan bedømme det, at der er al mulig grund til at antage, at kornbranchen vil kunne få den fornødne dispensation fra monopoltilsynet meget omgående og i hvert fald så hurtigt, at der ikke skulle kunne ske skade for denne branche.

Det ærede medlem hr. Weikop spørger videre: hvad med priser, når der er tale om udsalg den 25. februar; når der er tale om udsalgspris, er det så min mening, at det er denne udsalgspris, der skal være gældende i prisstopperioden? Herpå kan ikke svares generelt. Det er jo ifølge konkurrencelovens bestemmelser sådan, at erhvervene har adgang til at afholde udsalg i en periode i tidsrummet januar-februar, og de fleste vinterudsalg har været afholdt i løbet af januar og første halvdel af februar, men der er nogle specialforretninger, der har udsalg den 25. februar. Det almindelige udsalgsprincip er vel, at et udsalg omfatter varer af ukurant karakter, fejlvarer o. s. v., og så må man vel sige, at disse varer adskiller sig fra det normale varesortiment, hvorfor bestemmelserne i lovforslagets § 1 ikke er til hinder for en normal pris- og avanceberegning for normale varer. Dernæst er der vel nogen, der i forbindelse med udsalg hjemtager særlige udsalgsvarer. Heller ikke disse vil blive berørt af pris- og avanceberegningen for virksomhedens normale varesortiment.

Endelig er der forretninger, som i udsalgperioden har ydet et generelt afslag

[Handelsministeren.]

på alle sædvanlige kurante varer eller på anden måde i den begrænsede udsalgperiode har fraveget den normale pris- og avanceberegning. Sådanne virksomheder vil være omfattet af det i lovforslaget indeholdte almindelige pris- og avancementstop, hvorfor disse virksomheder ikke uden monopoltilsynets tilladelse kan fravige de den 25. februar fulgte kalkulationsprincipper. Men det er klart, at en fastholdelse heraf ville kunne have urimelige virkninger, og derfor er der jo også i lovforslagets § 1 givet monopoltilsynet adgang til i sådanne tilfælde at tillade de nævnte virksomheder fravigelse fra de under udsalget fulgte pris- og avanceberegninger til fordel for den af virksomhederne normalt anvendte. Jeg vil tro, at der i sådanne tilfælde vil være en mulighed for at udforme en almindelig dispensation.

Derefter spørger det ærede medlem hr. Weikop: når loven bygger på, at man skal kunne dokumentere, hvilken bevisførelse skal der så til? Ja, en bevisførelse med hensyn til, hvilke priser der var gældende den 25. februar 1963. Så spørger det ærede medlem, om det er tilstrækkeligt, at virksomheden har udarbejdet en liste over disse priser. Hertil vil jeg gerne sige, at det jo i almindelighed kun er i tilfælde, hvor den pågældende virksomheds priser ligger højere end de almindeligt gældende priser på det pågældende vareområde, at det bliver nødvendigt at fremkomme med nogen nærmere dokumentation for sådanne særlige prisansættelser, idet monopoltilsynet jo for de fleste vigtige vareområder vil være bekendt med eller have mulighed for på objektivt grundlag af konstatere de normalt gældende priser. I de som nævnt få tilfælde, hvor en virksomhed vil blive afkrævet dokumentation for sine priser den 25. februar 1963 — og det drejer sig altså om priser, der ligger over de sædvanlige på denne dato gældende priser — vil det naturligvis afhænge af virksomhedens karakter, hvilke krav til beviset der vil blive stillet. Det er således klart, at bevisspørgsmålet vil ligge klartest i virksomheder, der har bogføringspligt. Om en prislister i alle tilfælde vil blive betragtet som et tilstrækkeligt bevis, tør jeg ikke sige, men en sådan prislister vil naturligvis være af bevismæssig værdi. I tilfælde,

hvor tvivl måtte foreligge, er der jo den mulighed, at sagen kan gå til ankenævnet, og, hvis man er utilfreds med afgørelsen, at sagen derfra går videre til domstolene, hvor bevisbedømmelsen som bekendt er fri. Denne frie bevisbedømmelse, som er et grundfæstet princip i vor retspleje, hverken kan eller vil jeg anfægte.

Så spørger det ærede medlem hr. Weikop: hvad forstås der ved tjenesteydelser? Jeg indrømmer, at begrebet tjenesteydelse er et særdeles vidt begreb; men det er dog ikke et ukendt begreb for monopoltilsynet, for ved administrationen af monopolloven har der foreligget et afgrænsningsproblem over for begrebet tjeneste- og transportydelser, og lad mig gøre opmærksom på, at det er et afgrænsningsproblem, som ikke har givet anledning til væsentlige administrative vanskeligheder. Jeg tror ikke, der er grund til at forvente, at pris- og avancementstoppen vil give anledning til væsentlige afgrænsningsproblemer vedrørende forholdet mellem tjeneste- og transportydelser på den ene side og f. eks. løn- og arbejdsforhold på den anden side.

Det ærede medlem spørger: hvad med hoteller f. eks.? Hoteller har somme tider en vinterpris. Ja, det er rigtigt, og hvis derfor prisstoppet er gældende i den højsæson, hvor man normalt kører med en højere pris, så gælder det også dér; men jeg vil dog tro, at man i dette tilfælde i monopoltilsynet vil følge den vej, at man bedømmer forholdet omkring hotellers sommerpris og vinterpris generelt og derfor giver mulighed for generel adgang til at skille disse priser, hvis man i øvrigt kommer til det resultat, at det er det rigtige.

Det ærede medlem spørger videre: vil alt dette nu ikke stille danske virksomheder ringere end udenlandske? Jeg vil gerne gøre opmærksom på, at på det indenlandske marked er alle virksomheder ens stillet; stoppet gælder ikke alene danske virksomheder, men det gælder alle varer, der forhandles på det danske marked, og lad mig føje til, at det selvfølgelig ikke gælder, som det tydeligt fremgår af lovforslaget, eksportpriser.

Er det ikke urimeligt, spørger det ærede medlem, at monopoltilsynet får adgang til at dekretere prisstop, medens en undersøgelse står på? Jeg tror, denne tanke hos

[Handelsministeren.]

det ærede medlem igen bygger på den fejlagtige opfattelse, at den egentlige lov om prisstop er en lov af lang varighed. Sådan er den ikke tænkt fra min side, men hvis der er et enkelt område, hvor der kan forekomme at være en prisudvikling, der er ude af trit med den almindelige økonomiske udvikling, så kunne hensynet til fastholdelsen af prisstoppet på dette ene område udskyde det tidspunkt, hvor man ophæver den almindelige prisstoplov. Derfor anser jeg det for hensigtsmæssigt, at monopoltilsynet har denne adgang til at dekretere prisstop, hvor man vil foretage en underøgelse.

Det ærede medlem hr. Weikop taler om dispensationerne. Ja, det er klart, at dispensationerne vil give anledning til en administrativ vurdering, i dette tilfælde hos monopoltilsynet, og det er et skøn, der nødvendigvis må anlægges både over for tjeneste- og transportydelser og over for prisdannelsen på det almindelige vareområde. Hvis jeg skal nævne et eksempel, hvor jeg ikke skønner det muligt at lade prisloven gælde på tjenesteydelsesområdet, vil jeg nævne kunst, hvor der ikke er nogen forbindelse mellem omkostninger og pris. Et maleri f. eks. kan ikke bedømmes ud fra omkostningerne ved fremstillingen af maleriet. På samme måde med skuespil-kunst.

Nu har man jo i dag dels fortalt, at man ikke ville nævne, dels alligevel nævnt ting fra udvalgs møderne. Man morede sig i udvalget meget over, om der også kunne blive tale om, at skuespillere skulle ud for et prisstop. Ja, en individuel præstation kan ikke bedømmes ud fra en generel pris-kontrol, det erkender jeg, men er der f. eks. fastsat på dette og andre områder minimumstakster, der i alle tilfælde skal være gældende for en organisations medlemmer, ja, så bliver den ramt af denne bestemmelse.

Hvad angår dispensation i henhold til § 4, har jeg nævnt kornområdet; det er helt klart, at på sådanne områder, hvor det er et marked og ikke en vares købspris og omkostninger, der fastsætter prisen, hvor altså markedsforholdene danner priserne, er der givet adgang til dispensation.

Formanden: Jeg gør opmærksom på, at der skal arbejdes i denne sal, og jeg beder om, at nødvendige samtaler føres så sagte som muligt.

Handelsministeren (Baunsgaard): Det ærede medlem hr. Axel Kristensen fandt, at det var urimeligt, at man ikke uden videre må indregne rationaliseringsudgifter, hvis dette skulle kunne betyde højere brutto-avance. Ja, igen må jeg sige, at det bygger på den fejlagtige opfattelse hos det ærede medlem, at loven om prisstop er en lov med lang varighed. Jeg har sagt til det ærede medlem, at denne lov efter min mening skal være gældende så længe, som det vil tage for monopoltilsynet at tilrettelægge den administration, der skal ligge til grund for loven om indseende med priser. Jeg tror ikke, det ærede medlem skulle arbejde så meget for at få knæsat den opfattelse, at prisstoploven skal være af lang varighed.

Det ærede medlem hr. Henry Christensen spurgte, om det må være en handlende til-ladt altid at forlange genanskaffelsesprisen lagt til grund. Genanskaffelsesprincippet kender man i forvejen fra monopolområdet, og dér er det, så vidt jeg er orienteret, sådan, at man administrerer på den måde, at monopoltilsynet træffer afgørelse om, hvorvidt det drejer sig om et erhvervsområde, hvor det er rimeligt at lægge genanskaffelsesprisen til grund. Man har altså også her allerede administrativ erfaring.

Det ærede medlem hr. Aksel Larsen havde en række bemærkninger. Jeg forstod på det ærede medlem, at han på trods af det svar, jeg gav ham ved første behandling, alligevel følte trang til at få at vide, om jeg nu ikke måtte være mildere i min bedømmelse af hans lovforslag, end jeg gav udtryk for, da vi behandlede det ærede medlems forslag i oktober måned. Ja, jeg kan kun gentage, hvad jeg sagde ved denne sags første behandling. Det ærede medlem mener, at det er rigtigt at fremsætte forslag om indgreb i prisdannelsen, der rent faktisk kan komme til at betyde et indkomststop for visse befolkningsgrupper, samtidig med at det ærede medlem vender sig mod indgreb på løn-området; men jeg er ikke enig med det ærede medlem. Det ærede medlem opererede

[Handelsministeren.]

i sit forslag med 8 pct. af en gennemsnitsinvestering i en typisk virksomhed inden for et bestemt område, men jeg kan kun gentage, at jeg anser det for administrativt i bedste fald meget vanskeligt om ikke umuligt at finde et sådant gennemsnitsinvesteringsbeløb.

Jeg forstod på det ærede medlem hr. Aksel Larsen, at han følte en voldsom trang til at få læst op af spørgsmål og besvarelser fra udvalget, og det gjorde det ærede medlem selv, hvorfor man vel må gå ud fra, at det formål, han havde, er blevet tilgodeset ved hans egen handling. Det lykkedes det ærede medlem nu og da at give tilhørerne en fornemmelse af en voldsom indignation. Det er et speciale, det ærede medlem har. Når det ærede medlem ønsker at give udtryk for en sådan ærlig indignation, skulle det ærede medlem helst fremstille sin sag på en sådan måde, at den i hvert fald ikke giver anledning til indignation hos andre. Det ærede medlem gjorde nogle meget kritiske bemærkninger mod monopoltilsynet i almindelighed og den prisundersøgelse, tilsynet har foretaget, i særdeleshed. Jeg vil gerne sige om det ærede medlems bemærkninger om prisundersøgelsen og de tal, han henviste til, at de tal, det drejer sig om, er anført i den almindelige indledning til prisundersøgelsen. Tallene hidrører dels fra den almindelige nationalindkomststatistik, dels fra arbejdsgivernes lønstatistik, og — hvad jeg meget gerne vil understrege — kilderne fremgår tydeligt af fremstillingen. Det fremgår også tydeligt af undersøgelsesmateriale, at der ved beregninger og eventuelle forskydninger i disse totaltal ikke kan sondres mellem stigninger i lønninger og avancer.

I forbindelse med den beregning, der foretages af stigninger i timelønnen, gør monopoltilsynet opmærksom på arbejdstidsforkortelsen, så her skulle altså ikke være nogen mulighed for misforståelse, medmindre man altså vil misforstå. Jeg må sige, at det ærede medlem hr. Aksel Larsen tilsyneladende vil misforstå, hvad der kommer fra monopoltilsynet. Det synes jeg han har givet et tydeligt indtryk af i dag, og jeg synes i øvrigt, det ærede medlem har givet det samme indtryk under udvalgsarbejdet med lovforslaget om indseende med priser. Jeg ved ikke, om disse misforståelser hidrører

fra, at det ærede medlem på disse områder har en særlig informationskilde, men hvis det er tilfældet, må det være en informationskilde, der giver ufuldstændige og fejlagtige oplysninger.

Jeg kan ikke anbefale det høje ting at stemme for det ærede medlems ændringsforslag om en bruttoavance fastsat til 8 pct. Jeg tror, det ærede medlem har glemt at tage i betragtning, at der er væsentlig forskel virksomhederne imellem med hensyn til omsætning og investeret kapital, og endelig er der også en betydelig uensartethed i prisberegningens opbygning for de enkelte varegrupper såvel virksomhederne imellem som inden for den enkelte virksomhed. Jeg tror derfor, at en fastlæggelse af en bestemt procent i adskillige tilfælde vil kunne modvirke sin hensigt. I den løbende kontrol med priser og avancer har monopoltilsynet da heller ikke hverken over for enkeltvirksomheder eller brancher fastsat en bestemt maksimaloverskudsprocent. Man har foretaget en mere nuanceret bedømmelse af de kontrollerede virksomheders indtjeningsforhold. I tilsynets bedømmelse indgår foruden overskuddets størrelse i forhold til den i virksomheden arbejdende kapital størrelsen af den med driften forbundne risiko, branchens struktur og markedsforskel samt spørgsmålet om, hvorvidt den enkelte virksomhed drives på en teknisk og kommercielt hensigtsmæssig måde.

Det ærede medlem hr. Aksel Larsen gjorde endvidere nogle bemærkninger om mulighederne for straf for overtrædelser, og det ærede medlem bebudede, at han ved tredje behandling ville stille ændringsforslag i retning af, at hvis en overtrædelse er begået af et aktieselskab, andelselskab eller lignende, kan bødeansvar også pålægges virksomhederne som sådanne, og det var det lille ord „også“, det drejede sig om. Ja, jeg vil gerne med det samme sige, at en sådan ændring må jeg fraråde.

Det ærede medlem begik her noget under sin omtale af denne sag, der, efter hvad jeg synes, kunne give os andre berettiget anledning til indignation; for hvad var det, det ærede medlem gjorde? Det ærede medlem læste op af den besvarelse, der er givet til folketingsudvalget, men udelod i sin oplæsning det, der var det altafgørende i denne besvarelse. Jeg vil derfor gerne med

[Handelsministeren.]

den højtærede formands tilladelse læse denne besvarelse op, hvori jeg medtager det, jeg i denne forbindelse anser for at være væsentligt.

Den ændring, det ærede medlem har foreslået,

„vil understrege, at der ud over selskabsansvaret kan blive spørgsmål om strafansvar for enkeltpersoner, der har med selskabets drift at gøre (direktør, bestyrelsesformand m. v.). En sådan understregning er imidlertid upåkrævet. Det følger allerede af § 6, stk. 1, at sådanne personer er strafansvarlige, hvis de har begået eller medvirket til overtrædelsen på forsætlig eller uagtsom måde, jfr. herved straffelovens § 19.“

Og så kommer det, det ærede medlem udelod:

„Hertil kommer, at den omhandlede formulering ændring ville være uheldig, for så vidt som den tilsyneladende indebærer en forudsætning om, at selskabsansvar kun kan gøres gældende i forbindelse med et strafansvar for en eller flere af de ovenfor omtalte personer.“

Jeg synes, dette er væsentligt at have med i bedømmelsen af det, der her er tale om.

Det ærede medlem hr. Weikop spurgte mig: hvad vil nu alt dette koste, vil det ikke blive meget dyrt? Det er klart, at spørgsmålet om, hvad alt dette vil koste, afhænger af, hvor længe prisstoploven skal virke, og herom har jeg sagt, at den efter min opfattelse skal være af kortvarig virkning. Dernæst vil omkostningerne afhænge af, i hvilket omfang der bliver brug for loven om indseende med priser. Er der pristabilitet, er der en konkurrence, som man må skønne vil medføre, at prisdannelsen er så rigtig, at indgreb er upåkrævede, så bliver der meget lidt brug for denne lovgivning. Jeg kan ikke sige noget som helst om, hvor store ekstraudgifter, der her vil blive tale om, men det kan måske give det ærede medlem en fornemmelse af, hvor meget det eventuelt kan dreje sig om, hvis jeg anfører, at monopoltilsynets samlede budget er på 2½ mill. kr. Jeg tror, det ærede medlem kan være enig med mig i, at vi vist så kan gå ud fra, at den for-

øgelse, der her kan blive tale om, i hvert fald ikke giver anledning til de helt store finansielle betænkeligheder.

Lovforslaget om udbyttebegrænsning har der været gjort et par bemærkninger om. Jeg vil gerne sige, at der med det ændringsforslag, jeg har stillet, efter min mening er skabt den ligestilling, som man fra erhvervenes side lagde meget stærk vægt på.

Det ærede medlem hr. Weikop spørger her: ja men hvad så, hvis en del af udbyttet normalt udbetales som bonus? Dér har vi administrationen af de tidligere udbyttebegrænsningslove at henvise til, og jeg kan svare, at man i de tilfælde altid, når det er en normal foreteelse at udbetale bonus, har ligestillet en sådan bonus med almindeligt udbytte, og det er min opfattelse, at det bør være sådan også i dette tilfælde.

Hvad med udbytte af præferenceaktier, spørger det ærede medlem. Et selskab kan have forpligtet sig til at give særligt udbytte til præferenceaktier. Ja, hvis det i selskabets vedtægter er indeholdt, at der er sådanne præferenceaktier, som på forhånd skal være garanteret et bestemt udbytte, og denne lovs bestemmelse tvinger til en nedsættelse af det samlede udbytte, får de det også i dette tilfælde, og så må nedslaget bæres af den aktiemasse, der udgøres af de almindelige aktier.

Så vidt jeg kan bedømme, har jeg med disse bemærkninger svaret på de spørgsmål, der er stillet, og jeg vil gerne sige, at jeg fortsat er af den opfattelse, at disse lovforslag må bedømmes i forbindelse med de øvrige forslag til helhedsløsning, der er fremsat, og at det fortsat er min opfattelse, at man ikke af denne helhedsløsning kan uddrage væsentlige enkeltområder, uden at balancen forrykkes til skade for den økonomiske udvikling.

Boligministeren (Carl P. Jensen): Det ærede medlem hr. Weikop spurgte, om boligministeriet ville forbyde at betale lønglidsningspriser i de tilfælde, hvor stat og kommune optrådte som bygherre. Da det ærede medlem som bekendt er kommunalpolitiker og desårsag med megen nidkærhed våger over det kommunale selvstyre, vil det være meget betænkeligt, hvis jeg skulle blande mig i, hvad kommunerne foretager

[Boligministeren.]

sig i så henseende, så meget mere som jeg må formode, at disse interesser også varetages ud fra samfundsmæssige hensyn.

Skal der være tale om forbud på det omtalte område, så vil jeg tro, at kommunerne selv vil kunne udstede sådanne til de respektive kommunale byggemyndigheder. Så vidt jeg kan se, vil boligministeriet nemlig kun kunne komme ind i billedet, når der er tale om boligbyggeri med statsgaranti, altså også kommunalt byggeri med statsgaranti, og en forudsætning for at kunne opnå denne garanti — det gælder også, når der er tale om folkepensionistboliger — er, at boligministeriet kan godkende projektet, ikke mindst hvad priserne angår, og for så vidt et indsendt projekt ikke opfylder de krav, der her er tale om, bliver der ingen byggesag med boligministeriets støtte. Der er flere kommuner, der har været ude for, at dette vilkår har medført, at et byggeri ikke er kommet i gang, trods det at projektet i øvrigt har været klart i teknisk henseende. Men der kan naturligvis ske det, som vi har set på andre områder, at der, efter at et projekt er kommet i gang, er fremkommet en ekstraregning som følge af, at tilbuddet ikke har kunnet holde. Hvis disse overskridelser kan dokumenteres som legale, og det vil sige, at der er tale om overenskomstmæssig lønregulering — det være sig som følge af den automatiske lønregulering eller egentlige overenskomstmæssige lønreguleringer — eller om dokumenterede prisstigninger på materialer, ja, så godkendes disse, men herudover godkendes ingen forhøjelser i de byggeomkostninger, der var regnet med, da sagen i sin tid blev godkendt til påbegyndelse. Når det vedrører statsbyggearbejder, er statsbyggekantoret under boligministeriet et konsultativt, et rådgivende organ, men selve byggesagen gennemføres under de respektive styrelser ansvar, og normalt er det her de almindelige regler, der gælder for afgivelse af tilbud, som er grundlag for licitation og senere for overdragelse af

entreprisekontrakter. Heri findes de normale forbehold af den art, jeg nævnte før — d. v. s. de legale og dokumenterede stigninger for løn og materialer — og det kan næppe give anledning til særlige problemer.

Det, der derimod kan give anledning til problemer, er de tilfælde, jeg nævnte på foranledning af det ærede medlem hr. Axel Kristensen og det ærede medlem hr. Thestrup for nogle dage siden, eksempler, hvor entreprenører havde taget et, lad mig kalde det supplerende forbehold ud over det, jeg nævnte før — et forbehold, hvor man udtrykkelig har nævnt ordet lønglidning, og heri har man anført, at tilbuddet er afgivet på basis af gennemsnitslønnen efter Dansk Arbejdsgiverforenings lønstatistik på den dato, tilbuddet er afgivet. Ud over det har man så forbeholdt sig at regulere tilbuddet på grundlag af den lønudvikling, der herefter er registreret under arbejdets gang. Det ville betyde, at lønglidning på andre arbejdspladser, der selv sagt også registreres i den almindelige lønstatistik, uden videre skulle kunne danne grundlag for en regulering af tilbud på et arbejde, ganske uanset om der på den pågældende arbejdsplads i det hele taget har været foretaget nogen ændring i lønforholdene.

Jeg har på foranledning af det ærede medlem hr. Thestrup og det ærede medlem hr. Ib Thyregod ved en forhandling i det høje ting den 28. februar oplyst, at jeg i boligministeriet gennem statsbyggekantoret havde fået kendskab til sådanne forbehold, hvorefter der blev givet klar og utvetydig besked om, at sådanne forbehold ikke ville kunne accepteres inden for områder, hvor det er kommet til statsbyggekantorets kendskab. Men det er givet, at spørgsmålet i de sidste dage har fået en særlig aktualitet. Det har som nævnt været rejst i det høje ting, det har været drøftet under forhandlingerne i det udvalg, der har behandlet lovforslaget om pris- og avancementstop, og den højtærede handelsminister har på denne foranledning drøftet spørgsmålet med mig.

[Boligministeren.]

Resultatet heraf fremgår af den udtalelse, den højtærede handelsminister har fremsat over for det pågældende udvalg, jfr. betænkningen angående forslag til lov om pris- og avancementstop 6. afsnit.

Hans Rasmussen: Det tjener sikkert ikke noget rimeligt formål at udtrykke forundring eller forargelse over, at man her i folketinget ikke er i stand til at nå frem til forståelse vedrørende de lovforslag, vi her behandler. Det er jo indlysende, at vi, når det drejer sig om forhold inden for det økonomiske liv, kan have politiske og økonomiske anskuelse, som går til forskellig side — det er nu engang den deling, der forekommer her.

Det ærede medlem hr. Axel Kristensen kom navnlig ind på spørgsmålet om arbejdsmarkedet. Jeg tror, at hvis vi skulle ordne visse forhold på arbejdsmarkedet, kunne vi godt nå til forståelse på vide områder. Jeg har opfattet det ærede medlems udtalelser i dag på den måde, at de nærmest er læst op af Dansk Arbejdsgiverforenings skrivelse. Det, jeg navnlig pegede på, er arbejdslønningerne i forbindelse med de markedsmæssige forhold, medens det for oppositionen i høj grad drejer sig om at henvise til lønsystemernes struktur, idet man mener, at lønsystemernes struktur indebærer, at vi ved at give tillæg til de lavtlønnede kommer ud for de afsmitninger på de højere lønninger, som der blev henvist til.

I øvrigt er det jo rigtigt, at det er samfundsøkonomiske vanskeligheder, vi står over for at skulle løse. Det ligger jo ikke sådan, at arbejdsgiverne — det gælder i hvert fald på mange områder — ikke er i stand til at konkurrere, selv om de måtte give lidt mere i løn. Når vi har forhandlet og spurgt: hvis vi nu var henholdende ved en lønforhandling, kunne arbejderne så forvente, at arbejdsgiverne ved en senere lejlighed ville være lidt mere store, således at vi kunne få en del af overskuddet overført til arbejderne eller udbetalt på et lidt senere tidspunkt, er vi ofte stødt på dette, at et sådant tilsagn har vi aldrig været i stand til at opnå.

Over for det ærede medlem hr. Henry Christensen vil jeg gerne sige, at det er

jo rigtigt, at den automatiske dyrtidsregulering skulle være en garanti imod en udhulning af lønningerne. Nu mente jeg i hvert fald, at når vi gik med til at tage skatter og afgifter ud af beregningen, kunne vi finde frem til den midterlinje, som var bedre. Det har jo da også vist sig, at bevægelserne i det danske lønniveau ikke er kraftigere end i de øvrige konkurrerende lande; det vil sige, at selv om man ikke dér har en automatisk regulering, er de kommet på linje med os — det kan veksle; den ene gang ligger vi måske foran, den anden gang ligger de andre foran.

Den betragtning, som det ærede medlem hr. Henry Christensen fremsatte om, at de lovforslag, der kom fra regeringens side, var en udfordring over for folketinget, beroede vel på en fortaelse. Jeg synes, det er lidt dristigt sagt, for man har jo altid ønsket, at regeringen her på folketingets bord skulle præsentere de forslag, den ville have til behandling. Det er dem, vi har fået, og man kan så være glad for dem eller ej. Nogle kan man give tilslutning til, andre kan man ikke give tilslutning til — det er jo derfor, vi drøfter dem.

Jeg kunne fristes til at komme med en del bemærkninger til det ærede medlem hr. Poul Møller; nu er tiden imidlertid fremskreden, og jeg skal derfor lade det ligge, men efter min opfattelse af det ærede medlem ligger det sådan, at når det ærede medlem kommer her op på talerstolen, så er det, ligesom han påtager sig en vrede, som ikke er til stede hos det ærede medlem. Det ærede medlem har før beskyldt mig for at være vred her fra denne talerstol; nu synes jeg, det er omvendt. Nu er det, ligesom det ærede medlem i den grad kommer op i de store højder og tager fat på regeringen og kritiserer alt, hvad regeringen er i stand til at kunne fremsætte. Jeg synes nu, det er en noget drastisk betragtning, når det ærede medlem siger, at efter det, der er sket her i salen de sidste dage, kan vi ikke forvente noget samarbejde mellem statsmagten og erhvervene. Nå, jeg tror nu nok, at det samarbejde fortsat vil gå videre, for samfundet og funktionerne stopper jo ikke, fordi vi vedtager nogle love, som det ærede medlem ikke er i stand til at godtage. Jeg synes, det i høj grad er en helhedsløsning, vi beskæftiger os med. Om

[Hans Rasmussen.]

nogle få dage kommer vi til at stå over for landbrugets interesser, som også skal tilgodeses. Så kan det være, at det ærede medlem vil se lidt anderledes på den løsning, der skal tilvejebringes for landbrugets vedkommende, end på disse forslag.

Jeg mener stadig, at jernindustriens bevægelige lønsystem hænger sammen med produktivitetstigning, og hvis vi ikke havde taget hensyn hertil, havde vi ikke været i stand til at konkurrere med udlandet og heller ikke i stand til at opbygge en jernindustri af det format, som vi har her i landet, hvor der jo i og for sig ikke er naturlig grobund for at opbygge en jernindustri.

Det ærede medlems spørgsmål om, hvorvidt skibsværftsarbejderne i den nuværende situation ville være villige til at gå ned i løn, kan jeg ikke uden videre svare på. Det ærede medlem tog i alt fald ikke udbyttet med, så det var en noget ensidig betragtning. Nu har det jo ligget sådan for skibsværftsarbejdernes vedkommende, at når vi har været ude i dårlige konjunkturer, har skibsværfterne måttet se på priserne for skibe, og det er ikke ukendt, at man har måttet give et afslag for at få en ordre. Om noget sådant ligger for, ved jeg ikke, men kan vi få ordrer til skibsværfterne, så lad os bare se på det.

Med hensyn til voldgiften henviste det ærede medlem til bankfunktionærerne. Det er nu ikke noget særlig godt eksempel, for det viste sig jo, at den pågældende voldgift måtte arbejde i 3 måneder for at klare et ganske konkret spørgsmål om nogle få bankfunktionærers lønninger. Hvorledes skulle en voldgift kunne klare hele det store arbejdsmarked, først lønningerne og så alle de indviklede overenskomstproblemer, som findes herindenfor? En sådan voldgiftsret måtte simpelt hen give op, og spørgsmålet måtte løses af parterne selv eller ved det skub, parterne — som i dette tilfælde — får fra statsmagtens side.

Jeg finder heller ikke, vi er i stand til at ændre vore overenskomsters indhold. Det har aldrig været meningen, at man fra lovgivningsmagtens side skulle gribe ind. Jeg kan henvise til lockoutloven af 1933, som fuldstændig for 1 år frem i tiden forbød lockout og strejke, men man ændrede ikke i overenskomsternes og lønsystemets struk-

tur. Derfor er man heller ikke i stand til at ændre dette, og jeg tror også, det ville være en uhyre fejltagelse, hvis man gjorde noget sådant.

Ja, jeg kan så også sige, at jeg i og for sig er meget skuffet over det ærede medlem hr. Poul Møller som oppositionspolitiker, for vi havde ventet, at det ærede medlem blev en politiker af format. Der har jo tidligere i familien været én, og der har også tidligere blandt oppositionens medlemmer været politikere af virkelig stort format, som man kunne leve op til. Man kan jo ikke ensidigt sige, at det er regeringen og regeringspartierne, der er skyld i det hele, mens oppositionen er fejlfri. Det er et spørgsmål om villighed og indstilling, hvordan man anskuer problemerne fra forskellig side, og det ærede medlem skulle alligevel prøve at leve op hertil. Jeg tror, at vi så kunne få et frugtbart samarbejde i det høje ting — et frugtbart samarbejde, for jeg ved, at det ærede medlem, navnlig når det drejer sig om industriens vækst, erhvervslivets vækst, ser på det på en god måde. Jeg har også mange gange beundret de taler, som det ærede medlem har holdt her fra denne talerstol, selv om vi ikke altid er enige i deres indhold.

Over for det ærede medlem hr. Weikop kunne jeg jo sige en del, men det vil jeg nu lade være, for jeg har hørt det ærede medlem så mange gange her i salen, og jeg har opfattet, at det ærede medlem er en hel handelsministeræder, mere eller mindre med rette.

Over for det ærede medlem hr. Aksel Larsen, som kom med en masse kritiserende betragtninger, der meget stærkt nærmede sig det kværunderende, skal jeg sige, at det lå jo ikke sådan, at det var statsministeren, der begyndte at gribe ind i forhandlingerne mellem Arbejdsgiverforeningen og Landsorganisationen og dermed standsede det hele. Nej, forhandlingerne på arbejdsmarkedet var jo standset ved den beslutning, som var taget af Dansk Arbejdsgiverforening om, at man ikke ønskede at være med på anden måde, end at man forlængede overenskomsterne uændret. Derfor skal det ærede medlem ikke udtrykke nogen forundring over, at statsministeren greb ind, for selv fagbevægelsen havde udtrykkelig ønsket, at vi fik en helhedsløsning, hvor alle

[Hans Rasmussen.]

blev tilgodeset, så det er altså et ønske, som dansk fagbevægelse og Dansk Arbejdsmands- og Specialarbejder Forbund har udtrykt.

Jeg lyttede lidt til det ærede medlem hr. Aksel Larsen, da han regnede på de tal for tillæg, der skulle gives til de lavtlønnede. Jeg er ikke kommet til det samme resultat. Jeg har måske regnet fejl; jeg tror det i og sig ikke, men så må det være en forkert regnebog, det ærede medlem har haft fat i i denne omgang, for det kan i hvert fald ikke være 9 kr. pr. uge, som skal gives til hver arbejder; det må være et højere tal, for i det øjeblik vi tager 109.000 lønmodtagere og dividerer dem ind i de 160 mill. kr., der stilles til rådighed, så vil det i hvert fald blive tal på 550 kr. om året, og da ikke alle ligger på lavtløn, men lønnen varierer fra 227 til 275 kr. om ugen, kan der jo komme en helt anden delingsproces end den, det ærede medlem gav udtryk for. På samme måde forholder det sig med de 15.000 lønmodtagere inden for landbrugsorganisationerne. De kan også få omkring 533-534 kr. om året, og det er altså et helt andet beløb end det, det ærede medlem nævnte. Det er let at slynge sådanne tal ud, og det ærede medlem hørte ikke på den korrektion, jeg kom med i min tale, hvor jeg sagde, at de 109.000 måtte reduceres, fordi de havde modtaget et dyrtidstillæg på 18 øre og derved var kommet op på en højere løn. Det er altså 99.100 inklusive de 41.700 kvinder, det drejer sig om, så det bliver ganske andre tal. Det vil fordelingen også nok vise, når vi en skønne dag i Arbejdsgiverforeningen og andre steder, i forligsinstitutionen, går i gang dermed.

Men hvad var det så, det ærede medlem havde at sige herom? Ja, vi fik en hel masse oplæsninger, men det ærede medlem havde ikke noget at stille i udsigt. For det første siger det ærede medlem nej til lavtlønstillægget på de 68 mill. kr. Det ærede medlem siger for det andet nej til de generelle tillæg på 139 mill. kr. Ja, det er en flothed, som man ikke kan forestille sig det ærede medlem kunne være i besiddelse af. Når det drejer sig om prisstoppet, så var det jo ikke et prisstop af den slags, som det ærede medlem kunne tænke sig gennemført, og avancestoppet, som holder op om to år,

begyndte han allerede at kritisere, inden det er begyndt. Udbyttebegrænsningsloven tilfredsstillede heller ikke det ærede medlem. Den automatiske dyrtidsregulering, som gennemføres ved lovforslagernes hjælp, kunne vi såmænd også ganske se bort fra. Det ærede medlem har også råd til at sige farvel til efterløn og alle de specielle spørgsmål, der løses.

Hvad giver det ærede medlem så til gengæld herfor? Det ærede medlem stiller i udsigt, at arbejderne kan få en forhandling med Dansk Arbejdsgiverforening. Jeg gad vide, hvordan den skulle spænde af. Det er altså alt det, det ærede medlem og hans parti har at stille arbejderne og lønmodtagerne i udsigt, en forhandling med Dansk Arbejdsgiverforening og en konflikt, over for de fordele, som er reddet i land ved lovforslagene. Det er alligevel store ord, det ærede medlem bruger. Alle de problemer, som man nævner på arbejdspladserne, som man peger på og gerne vil have løst, dem er det ærede medlem parat til at feje af bordet; det er en flothed uden lige.

Jeg skal så slutte med at sige over for de ærede ordførere for de uafhængige, at det forekommer mig at være lidt asocialt lagt op, når det ærede medlem fru Birthe Wetlesen siger, at de lavtlønnede ikke skulle have noget tillæg. Det har der dog været bred enighed om også i denne sal; det var det, det drejede sig om.

Det ærede medlem hr. Rimstad så ganske lignende på det og så helt bort fra den arbejdsfred, som vi er i stand til at få i de kommende 2 år. Hvad vil den ikke give de danske arbejdere, det danske samfund, det danske erhvervsliv af fortjeneste! Det ser det ærede medlem helt bort fra. Jeg må betegne denne politik rettet imod disse lovforslag som en asocial politik. Men vi skal nu høre med opmærksomhed på, hvordan de uafhængige vil se på de tilskud til landbruget, der vil komme til behandling engang i næste uge.

I øvrigt må jeg på mit partis vegne anbefale, at vi forkaster den af det ærede medlem foreslåede dagsorden.

Axel Kristensen: Den højtærede statsminister beviste meget elegant, at de løsninger, regeringen har foreslået, er rigtige. Han sagde: når man er enig om, at noget

[Axel Kristensen.]

er forkert, og enig om, hvad der er forkert, og enig om, at der skal foretages indgreb på de og de områder, så må de løsninger, regeringen er kommet med, også være rigtige. Det er nu ingen god bevisførelse.

Lige sådan er det med hensyn til problemet om de lavtlønnede. Man siger, at man er enig om, at de lavtlønnede skal have noget; Dansk Arbejdsgiverforening har anbefalet lavtlønssystem nogle gange, altså må det også være rigtigt, hvad regeringen foreslår. Det er det netop ikke. For det har de gange, man har anvendt det, vist sig, at det er det ikke.

Den højtærede statsminister siger, at der bliver ingen lønglidning. Forudsætningen var, at lønniveauet ikke skal stige, men om denne forudsætning stadig væk holder, det er ikke noget, De Samvirkende bestemmer, det er noget, Konjunkturerne bestemmer. Hvis der bliver blot nogenlunde rimelige konjunkturer, holder den ikke.

Den højtærede finansminister siger, at han har forhandlet med tjenestemændene, og forudsætningen var, at der ikke skete nævneværdige forandringer i de øvrige forhold, vi her behandler. Her har man igen fastslået, at forudsætningen var, at forslagene skulle gennemføres praktisk talt uændret.

Det forekommer mig imidlertid, at der er sagt for meget her i dag, og da ingen har afkræftet noget af det, jeg sagde i formiddags, og da ingen har kunnet sige noget, der kunne overbevise mig om noget andet, skal jeg blot nøjes med at henvise til det, jeg sagde i formiddags, som stadig står ved magt, og meddele, at mit parti vil stemme for den af det ærede medlem hr. Rimstad foreslåede dagsorden.

Henry Christensen: Jeg går ud fra, at det var en fejltagelse, når det ærede medlem hr. Hans Rasmussen beroligede det ærede medlem hr. Aksel Larsen med, at avancestoppet nu skulle være gældende foreløbig for 2 år. Det er noget, der har været diskuteret tidligere i dag, og meningen har jo fra regeringens side været en anden. For at der ikke skal opstå tvivl herom, beder jeg det ærede medlem bekræfte, at

det selvfølgelig var en fejltagelse, hvad det ærede medlem sagde herom.

Ellers skal jeg bare gøre et par bemærkninger til den højtærede statsminister. Statsministeren valgte jo den fremgangsmåde at afstå fra at gå ind i en drøftelse om en række af de særlige spørgsmål, der var rejst under debatten i dag, og beskæftigede sig især med problemet om, hvordan det nu skulle gå med spørgsmålet om fortsat samarbejde her i landet, og med spørgsmålet om, hvilken forhandlingsvilje der havde været vist i forbindelse med de konkrete forslag. Jeg forstår godt, at statsministeren beskæftigede sig med dette spørgsmål. Jeg forstår godt, at statsministeren føler en stærk trang til at forsøge at give nogle forklaringer på den behandlingsform, som statsministeren ved denne lejlighed har valgt. Der er ingen, der har bebrejdet statsministeren, at lovforslagene blev lagt frem for offentligheden og for tinget. Det; bebrejdelsen går på over for den højtærede statsminister, er, at statsministeren og hans regering har valgt en form, der betød, at der ingen virkelig realitetsforhandling kunne finde sted her i folketinget.

Det lyder flot, når den højtærede statsminister siger, at der har jo været et par ugers tid til forhandling. Det har der jo ikke været til, hvad vi kan kalde realitetsforhandling; til det har der kun været sidste torsdag, hvor man startede om morgenen kl. 9 og gjorde alt, hvad man kunne, for at indskrænke forhandlingerne så meget som overhovedet muligt, og hvor man var optaget af, at denne forhandling for alt i verden skulle slutte samme dag. Det er noget ganske andet end de 14 dage, statsministeren nævnte. Folketinget blev stillet i en situation, hvor regeringen ikke ønskede, at der om disse ting skulle komme en virkelig indgående drøftelse og behandling. Det er nødvendigt at sige det så stærkt og så skarpt, for at der ikke skal danne sig en misforståelse på grund af det, statsministeren nu sagde.

Statsministeren gik så ind på et andet område i denne forbindelse og ville ligesom finde årsagerne til, at det ikke var muligt at nå frem til realitetsdrøftelser og -forhandlinger. Det var ganske interessant at følge, hvad den højtærede statsminister

[Henry Christensen.]

også her sagde. Statsministeren indledte jo med noget, som han også sagde forleden aften, at en af de store svagheder, som gjorde, at det ikke var muligt at nå til noget resultat, var, at oppositionen ingen alternative løsninger havde. Det var endt sådan, at der ikke var antydning af noget positivt i dens kritik, at der på ingen områder var noget, der kunne sættes op over for det, regeringen mødte frem med, og det lød jo flot. Jeg har også bragt i erfarung, at det gjorde indtryk mange steder, og at der var flere, der nu troede, at det forholdt sig sådan og sådan, og således startede statsministeren også i dag. Men lidt senere i sin tale, hvad var det så, statsministeren kom til? Han kom til, at han mente, at for at få forhandlinger i gang måtte man nå frem til en sikring af skattereformen og en sikring af arbejdsfreden. Jeg indrømmer naturligvis, at det var to væsentlige og afgørende ting, men jeg vil gerne føje til, at det selvfølgelig ikke — og det må statsministeren tage med i betragtning — for nogen af os kunne være ligegyldigt, på hvilke vilkår disse ting blev sikret. Statsministeren burde selvfølgelig have sørget for, at folketinget var bragt i en sådan situation, at det havde medindflydelse på, hvordan disse afgørende spørgsmål skulle gennemføres.

Hvad gjorde statsministeren så videre? Statsministeren trak en lang række punkter op og sagde, at dette altså ikke var tilfredsstillende for oppositionen; oppositionen kom med en lang række andre ønsker og forslag. Oppositionen eller de konservative havde ønske om en tvungen voldgift. Venstre havde ønske om en anden løsning, nemlig gennem børnetilskudsordning, og sådan remsede statsministeren en lang række ting op, og han konkluderede derhen, at nu var det pludselig sådan, at fordi oppositionen havde en lang række positive forslag og ønsker, var dette årsagen til, at der ikke kunne forhandles om tingene. Begge dele kan da ikke være rigtigt. Statsministeren burde have valgt, hvilket grundlag han ville agitere på, men sandheden er jo, at forhandlingsviljen ikke manglede i mit parti, men hos regeringen og i statsministerens parti. Der ville man undgå en virkelig realitetsdrøftelse.

Hvad nu udgiftsloftet angår, er det så en rimelig agitation, statsministeren kommer til os med? Hvad var det, vi opfordrede til? En drøftelse af udgiftsstørrelsen. Hvad var det, vi bl. a. bad om at få en specifikation eller en oversigt over? Det var budgettet for det kommende års anlægsudgifter. Finansministeren sagde til os, at det var sandelig ikke færdigt endnu, det kunne vi ikke få. Det var om sådanne ting, vi havde ønsket en realitetsdrøftelse. Vi stillede ikke som absolut, konkret betingelse, at udgifterne skulle være af den og den størrelse, men så siger statsministeren til os — også i meget agitatorisk form; det tror jeg statsministeren må indrømme efter nøjere eftertanke — at der ikke var megen rimelighed i på grundlag af disse ønsker at komme og sige, at det, oppositionen ville, var kulturpause, bevillingspause, pause i investeringer til uddannelse, til trafik, til de sociale områder, hospitalsvæsen o. s. v. Det kan ikke være rimeligt, at statsministeren vælger en så agitatorisk form, og det har ikke noget som helst at gøre med det grundlag, på hvilket vi ønskede forhandlingerne ført, og statsministeren er selvfølgelig ikke uvidende herom.

Statsministeren er altså nu selv faldet for den agitation, at der her i landet skulle være kulturpause, til trods for at statsministeren for et halvt års tid siden meget dygtigt og udmærket dokumenterede, at der naturligvis heller ikke i omsforliget var sådanne trusler, at nogen med rette kunne hævde, at vi havde etableret en kulturpause, heller ikke hvad det bevillingsmæssige angik. Nu falder statsministeren selv for den kritik, som han dengang med rette afviste. Jeg må derfor konkludere, at sådan som statsministeren selv har ført agitation her i dag, har han på det stærkeste dementeret sine egne første udtalelser. Det var hverken, fordi oppositionen stod tomhændet, eller fordi der ikke med rimelighed kunne være forhandlet om en lang række af de ønsker, oppositionen havde, men fordi regeringen havde forpligtet sig således, at den ikke kunne gå i realitetsforhandlinger.

Vi skal jo nu have udvalgsforhandlinger igen mellem anden og tredje behandling, således som forretningsordenen i overensstemmelse med, hvad ønsket var under den ny grundlov, skulle sikre, og det

[Henry Christensen.]

foregår således, at det i den ene indkaldelse hedder, at i udvalget om indseende med priser holdes der møde straks efter mødet her i salen i værelse 50. Men senest 5 minutter efter afslutningen af mødet her i salen skal dette udvalgsarbejde være færdigt, for så rykker det næste udvalg, der skal behandle de 4-5 andre lovforslag, ind, og hertil er der så afsat 10 minutter. Hvad bliver det? Ca. 2 minutter pr. forslag. Og den tredje indkaldelse lyder på, at også i dag, 15 minutter efter mødet i salen, skal det tredje udvalg, der behandler de forslag, vi her er i gang med, nemlig udvalget om regulering af pristallet, i gang; men så indrømmer jeg, at der til gengæld også er fuld adgang til at forhandle resten af aftenen. Men det er netop det område, hvor vi er enige, idet det er et resultat af omforliget, så jeg må indrømme, at der vises nok vilje til realitetsforhandlinger fra regeringens side, men ikke på de områder, hvor regeringen har truffet sine beslutninger på forhånd.

Poul Møller: Regeringsforslagene kommer jo til afstemning i løbet af næste uge, efter den foreløbige ugeplan på tirsdag. Derfor ville mit parti have fundet det mest rigtigt, at man havde ventet med afstemningen om disse regeringsforslag til på tirsdag, men da der nu skal være afstemning om dem i dag, foranlediget af det dagsordensforslag, der er stillet, og da vi er enige i dets indhold, er vi også rede til at stemme ved denne lejlighed allerede i dag.

Jeg vil gerne sige til det ærede medlem hr. Helge Larsen: jeg har ikke bebrejdet regeringen, at den benytter sit flertal, ikke på noget tidspunkt i formiddags. Jeg anser det for at være naturligt, når man ikke kan få et forlig. Det, jeg måske vil bebrejde den højtærede Grønlandsminister, det er, at han har gjort regeringen til en flertalsregering. Ikke ud fra det synspunkt, som det ærede medlem var inde på, at en repræsentant for Grønland ikke skulle have samme ret som ethvert andet medlem af det høje ting også til at afgøre de sager, som Grønland ikke er med i, men ud fra det synspunkt, at den højtærede Grønlandsminister, hvilket man kan se af valgboøgerne, er valgt uden for et politisk grundlag, uden for

partierne. Jeg mente allerede i dagene efter den 15. november 1960, da Grønlandsministeren blev tungen på vægtskålen her i salen og meldte sig til regeringsarbejdet, at han derigennem løb en risiko for at svingte det tilsagn, han har givet sine vælgere om at stå på et upolitisk grundlag, og det bekræftes jo formentlig ved den afstemning, som finder sted på tirsdag. Det er det, jeg bebrejder regeringen at den har et flertal på. Det burde den ikke have, hvis de valgte medlemmer havde optrådt i overensstemmelse med, hvad de var gået til valg på.

Ellers skal jeg ikke beskæftige mig med det ærede medlems tale, for der var så mange ting i øvrigt, som vi var uenige om, at det ikke på dette tidspunkt overhovedet vil være muligt at nå til enighed med det ærede medlem, og derfor må det udskydes til en anden gang.

Det ærede medlem hr. Hans Rasmussen sagde, at nu var det ikke ham, der var vred, nu var det mig, der var vred. Ja, nu har det ærede medlem jo ikke noget at være vred over; det ærede medlem har jo fået sin vilje, og man ser selvfølgelig forskelligt på tingene, alt efter som man har fået sin politik opfyldt, eller man har måttet se den politik, som man er imod, blive opfyldt.

Det ærede medlem gjorde en bemærkning til mig om, at jeg altid var rede til et frugtbart samarbejde, når det gælder om at styrke landets industrialiseringsmuligheder og udviklingen hen mod det moderne industrisamfund, som jeg tror er nødvendigt for Danmark i det lange løb. Jeg vil gerne sige, at det er en af de indvendinger, vi har mod dette lovkompleks, at det vanskeliggør udviklingen henimod en fortsat industrialisering. Jeg ved ikke, hvordan jeg skal sige det klart nok, uden at det ærede medlem får den opfattelse, at jeg er vred, men når jeg mener dette, så kan jeg ikke være andet end imod det. Det er trods alt det, der er det afgørende for hele vor diskussion her i dag, også om forlig eller ikke-forlig, at når vi er imod noget, så kan vi ikke gå på forlig om det.

Det er derfor, jeg har vendt mig imod f. eks. dagbladet Politiken og andre, som har sagt: oppositionen har nu ansvaret for, at de og de vanskeligheder og visse skønhedspletter i regeringens oplæg ikke er blevet rensset og fjernet. Jeg må sige, at det kan

[Poul Møller.]

oppositionen ikke tage ansvaret for. Når vi er imod selve lovforslagets helhed, når vi er imod den bundne opsparing f. eks., kan vi ikke gå ind i en forhandling om at lempe den bundne opsparing for dog at få den mildnet. Så må de, der er tilhængere af bunden opsparing, af tvangsoopsparing, gennemføre den. Når vi ønsker offentlige besparelser og vi ikke kan få dem gennemført under forhandling, så må de, der er tilfredse med et statsbudget på 10.300 mill. kr. og ikke vil gå ind på 10.000 mill. kr., tage ansvaret.

Den højtærede statsminister gennemgik atter sit lovkompleks. Han er åbenbart glad for sit eget barn, og derfor udstiller han det atter engang. Men han indrømmer dog, at det ikke er helt det ideelle, og det var næsten den eneste bemærkning, han fremsatte, hvori vi kan være enige. Det er bestemt ikke nogen ideel løsning, der her præsenteres, og det ærede medlem hr. Henry Christensen har allerede med al ønskelig tydelighed påvist, at det ikke er rigtigt, når det hævdes fra regeringens side, at der ikke var nogen alternativ løsning, men at statsministeren tværtimod i sit indlæg gang på gang sagde, at regeringen stod over for en urokkelig opposition, der havde låset sig fast i sine standpunkter. Ja men disse standpunkter udgjorde jo en alternativ løsning. (*Finansministeren* [Poul Hansen]: Nej.). Nu siger finansministeren nej. De udgjorde altså ikke en alternativ løsning, som finansministeren brød sig om. Nej, derfor må også det gennemføres, som ministeren bryder sig om, fordi Grønlandsministeren nu har givet finansministeren ret til at sidde i den stol, han nu sidder i. Men der kommer måske en dag, hvor regeringsforholdene ændres, og så kan vi se, om ikke den højtærede finansminister så, når han sidder derovre eller dér, må finde sig i, at et eller andet bliver gennemført, han ikke bryder sig om. Men det var en alternativ løsning i den forstand, at det tilsammen var det, som 70 medlemmer her i tinget tilbød forhandling om og altså ønskede opfyldt, ikke som et diktat, men som noget, der kunne forhandles om, hvis der blev givet tid til det.

Så siger den højtærede statsminister: vi viste respekt for det samarbejdende folkestyre, derved at regeringen fremsatte sine

lovforslag offentligt først fredag den 22. februar og dernæst her i tinget den 25. februar. Jeg må sige, at hvis vi ligefrem skal komplimentere den højtærede statsminister, fordi han retter sig efter grundloven og fremsætter sine lovforslag her i folketinget, inden de skal vedtages, ja, så har vi altid haft samarbejdende folkestyre her i landet. Jeg mindes ikke, vi nogen sinde før har gennemført forslag, der ikke har været forelagt tinget, og hvor der ikke har været i hvert fald nogen tid for tingets medlemmer til at se på det. Derfor må jeg sige, at jeg kan ikke tage det som udtryk for et samarbejdende folkestyre.

Når det ærede medlem hr. Helge Larsen siger, at der er et fortrinligt samarbejdende folkestyre, for socialdemokratiet og de radikale arbejder jo glimrende sammen, så forstod jeg i hvert fald, at i sin tid, da man fra radikal side talte om det samarbejdende folkestyre, dækkede det noget mere end de to partiers indbyrdes lille snævre alliance, som vi nu har kendt i så mange år i dansk politik. Jeg har forstået, det var noget, der skulle have vingefang og brede ud mod andre befolkningsgrupper i det danske samfund, hvor det altså nu er indskrænket til, at man holder grundloven og fremsætter forslagene offentligt til pressebrug og her i tinget.

Men for at den højtærede statsminister bedre kan forstå, hvad det er, vi mener regeringen har svigtet med hensyn til samarbejds muligheder her i tinget, kan jeg måske sige: jeg ved godt, at mine ord ikke kan overbevise den højtærede statsminister, men jeg vil tro, at der er en taler her i tinget, som kan overbevise den højtærede statsminister; og det er statsministeren selv. Jeg tillader mig at citere den tale, den højtærede statsminister holdt til os den 27. februar om aftenen, den første af statsministerens aftenindlæg her ved første behandling. (*Afbrydelse af statsministeren* [J. O. Krag]). Der er ikke spor galt ved at tale om aftenen, det var bare for at erindre om, hvad det er for en tale, jeg citerer; det er jo ikke nok med datoen, når der har været to indlæg den dag. Den højtærede statsminister udtalte:

„Inden jeg går nærmere ind på kritikken, er der en ting, jeg gerne vil slå fast så stærkt, jeg kan, og jeg vil gerne sige

[Poul Møller.]

det med virkelig den inderlighed, min overbevisning måtte eje. Det er, at hvad der endvidere sker under behandlingen af denne sag, hvad enten vi får forhandling eller ikke får forhandling, hvad enten vi får en realitetsforhandling, som nogen har ønsket, eller dette ikke lykkes, hvad enten der vil blive afholdt valg eller ikke afholdt valg, så vil regeringen under alle omstændigheder stå fast ved den plan, vi her har fremlagt, stå til ansvar for denne plan og søge den gennemført. Jeg vil gerne, at man helt forstår det.“

Ethvert medlem her i tinget, der kan huske den aften, vil vide, at det var ikke noget forhandlingsoplæg, det var et spørgsmål om at gennemføre denne helhedsplan således som den er. Der er faktisk ikke noget at forhandle om, og det bekræftede statsministeren da også videre i den samme tale, hvor statsministeren sagde:

„det er med nogen skepsis, man ser på muligheden for en udvalgsbehandling af disse ting.“

Og videre:

„Ikke desto mindre synes jeg, i hvert fald som tingene ligger i dette øjeblik, at man kan overveje en udvalgsbehandling;“

Efter at to store oppositionspartier i deres taler havde bebudet, at de i et udvalg ville forhandle statsministerens forslag, så var statsministeren ikke mere villig til det, end at man kunne overveje — allernådigst overveje — en udvalgsbehandling. Men statsministeren føjede til, idet han sagde, at der måtte klarhed over spørgsmålet:

„Denne klarhed må opnås i løbet af i morgen, og hvis der ikke gennem denne principopklaring er skabt sandsynlighed for en positiv forhandling, ja så må udvalget afslutte sit arbejde i morgen.“

Jeg tror, ærede medlemmer vil indrømme, at det var ikke nogen samarbejdsvenlig statsminister, der holdt den tale til oppositionen, og det blev jo også bekræftet af

den dagsorden, som det ærede medlem hr. Hans Rasmussen foreslog bagefter, at her var ikke tale om noget forlig. Nej, der skulle stemmes om disse forslag, ikke bare dagen efter, men med det samme, samme aften skulle folkettinget tilslutte sig statsministerens forslag. Derfor vil jeg bede statsministeren — og uden at være vred vil jeg sige til ham — om han ikke vil holde op med at tale om, at han har praktiseret det samarbejdende folkestyre i denne sag, for det har han sandelig ikke. Jeg ved ikke, hvordan jeg skal sige det på venligere måde for ikke at genere det ærede medlem hr. Hans Rasmussen, men jeg mener faktisk, at han har skadet det samarbejdende folkestyre, og når man har den mening, må det være rigtigt at sige det.

Vi har altså i princippet, siger den højtærede statsminister, været urokkelige. Nu fik vi at vide, at regeringen havde gjort alt for os. Den havde opfyldt vore ufra-velige standpunkter om skattelettelse, ja men hvilken opfyldelse, højtærede statsminister, hvilken opfyldelse? En opfyldelse, hvor man sagde: ja, I får på papiret jeres skattelettelse, men I kommer til at aflevere pengene til staten igen i form af en tvangsoopsparing. Det er måske for groft, om vi laver en skattelov, hvorefter I skal aflevere pengene, og derfor laver vi det i stedet for som en tvangsoopsparing.

Man må da sige, at hvad enten det kan holde over for en juridisk fortolkning af forliget eller ej — og jeg tror nok, det kan holde — må man da sige, at det for os må opfattes som en fuldstændig omgåelse af forliget og dets hensigter. Dets hensigter var jo ikke, at de mennesker skulle aflevere de samme penge omend på en anden vis til staten, og derfor kan vi ikke se, at vi ligefrem skal være den højtærede statsminister og hans regering taknemlige, fordi man opfyldte det ønske, vi havde, og gav os en bunden opsparing i stedet for. Men vi kommer til at drøfte den bundne opsparing igen i næste uge, og så vil der blive vekslet flere bemærkninger om det, ligesom der vil

[Poul Møller.]

blive vekslet flere bemærkninger om den statsfinansielle stilling, om vort krav om et udgiftsloft på 10.000 mill. kr., hvorom statsministeren siger: hvis vi skulle binde statsudgifterne til 10.000 mill. kr., skulle vi så stadig væk have en kulturpause? Hvorfor skulle vi egentlig det? Med 1.400 mill. kr.s indtægtsstigning for staten skulle der vel også blive noget til kulturen. Skulle det virkelig være nødvendigt, når man har 1.400 mill. kr.s stigning, så også at skulle have 1.700 mill. kr.? Men jeg skal vende tilbage til disse statsfinansielle problemer, når vi kommer til den bundne opsparing og til udskrivningslovforslaget.

Jeg skal videre blot sige, at statsministeren nu altså regner med, at forudsætningen vil blive opfyldt, nemlig at de kollektive overenskomsters forlængelse ikke vil føre til en almindelig lønafsmitning. Statsministerens og flertallets argumentation er ikke særlig stærk. Der står, at arbejdsministeren under udvalgsbehandlingen har givet oplysninger om, at LO er indforstået med, at man skal søge denne forudsætning opfyldt. For det første er den ikke stærk allerede af den grund, at arbejdsministeren ikke har deltaget, ikke har været til stede under udvalgsbehandlingen, da han har været syg. Han har ikke givet denne oplysning til nogen i oppositionen under udvalgsbehandlingen, han har måske givet den til flertallet som svar på en telefonisk opringing, hvad ved jeg. Men allerede af den grund er denne udvalgsbemærkning jo ikke så stærk.

Man kan så håbe, at denne forudsætning bliver opfyldt, men man kan også være skeptisk over for den. Lige så skeptisk som statsministeren og regeringen har været over for forhandlingsmulighederne i denne sag, lige så skeptisk som statsministeren har været over for oppositionen og dens tanker og forslag, lige så skeptiske er vi over for det holdbare i den forudsætning for de tillæg, der nu ydes i lønforhøjelser ved denne lovgivning. Vi ville have foretrukket andre løsninger, som vi har nævnt det her i dag, og vi tror ikke på denne løsning.

Når vi ikke tror på, at denne løsning kan sanere økonomien eller kan hindre en lønafsmitning, når vi tværtimod føler,

at den vil bringe os endnu et skridt ud i inflationen og ud i aftapning af vore valuta-reserver, så er det vor pligt, ligesom det er regeringens pligt at gennemføre den lovgivning, den tror på, når den ikke ønsker at forhandle med os, at stemme imod den regering, der ikke ville forhandle om vore synspunkter.

Weikop: Det ærede medlem hr. Hans Rasmussen mente, at jeg var sådan en slags kannibal, der gerne ville æde handelsministre. Nu er jeg ikke kannibal, men da det ærede medlem hr. Hans Rasmussen sagde, at det kunne enten være med rette eller med urette, at man ville æde en handelsminister, kunne jeg egentlig nok have lyst til at spørge det ærede medlem hr. Hans Rasmussen, om det i dette tilfælde ville være med rette at være kannibal.

Det, som jeg har gjort ved denne lejlighed, var ganske enkelt at vurdere den højtærede handelsministers handlinger i forbindelse med denne lovgivning. Jeg forstår, at den højtærede handelsminister egentlig har været ked af det; den højtærede handelsminister mente endog, at jeg havde rettet personlige angreb imod ham, og at de hårde ord dækkede over min svaghed. Jeg ved nu ikke af, at jeg har rettet nogen personlige angreb imod den højtærede handelsminister; jeg ved såmænd heller ikke, om ordene var så hårde, men jeg vil gerne sige, at hvis jeg havde betjent mig af et ordvalg som det, den højtærede handelsminister normalt betjener sig af, så ville jeg kunne forstå, om ordene blev kaldt hårde; men det har jeg egentlig ikke gjort, så den højtærede handelsministers vurdering af dem lider vistnok af en skævhed, fordi den højtærede handelsminister selv har en skævhed i sin argumentation.

Den højtærede handelsminister sagde til mig, at jeg havde stillet ham mange spørgsmål, sådan at det blev en hel spørgetime. Ja, jeg stillede nogle spørgsmål, og den højtærede handelsminister besvarede en del af dem. Jeg tror dog nok, at næsten enhver i dette høje ting, der hørte den højtærede handelsminister svare, måtte sige til sig selv: tænk, hvad er det, vi kommer ud i, og hvad er det dog for en administration, der skal til, når vi skal gå lige fra at regulere skuespillerhonorarer til at regulere prisen

[Weikop.]

på jordbær i juni, der ikke findes i februar! Jeg tror nok, at mange ville sige: ja men det viser jo tydeligt, at den slags ting er næsten ikke til at administrere.

Når man så spørger: hvad koster denne administration? ja, så siger den højtærede minister til mig: det koster i øjeblikket 2,5 mill. kr., men hvad det ellers kommer til at koste, ved jeg egentlig ikke noget om — så kan jeg selv regne det ud. Nej, det kan jeg ikke; jeg må virkelig bede den højtærede handelsminister regne det ud.

Men når vi nu er ved administrationen, vil jeg gerne gentage mit spørgsmål: har den højtærede handelsminister fået nogen erklæring fra monopolrådet, om monopolrådet mener, at dette kan administreres? Den højtærede handelsminister siger stadig væk, at det kan det nok, men jeg synes, at jeg mangler en sagkyndig vurdering af det. Jeg spørger igen: har den højtærede handelsminister indhentet en erklæring fra monopolrådet om, hvorvidt alt dette, som den højtærede minister har redegjort for her, overhovedet kan administreres? Det er ikke hårde ord, højtærede minister, det er blot dette, at man gerne vil have en saglig bedømmelse af tingene. Normalt er der aldrig nogen, der taler så meget om saglighed som netop, om jeg så må sige, radikale folketingsmedlemmer.

Den højtærede minister siger, at med hensyn til lovforslaget om indseende med priser har han da rigtignok forhandlet med organisationerne, det var ganske vist i oktober måned, og så følger ministeren til, at han må ganske vist indrømme, at der er kommet nogle tilføjelser til den lov. Ja, det tror jeg man kan sige med sandhed. Så siger ministeren: det er rigtigt, jeg har ikke forhandlet det fjerneste med organisationerne forud for den lovgivning, vi her behandler. Det var det, jeg bebrejdede ministeren, at hele det danske erhvervsliv anede ingenting om disse indgribende lovforslag, før den dag de lå her på folketingets bord; det var endog sådan, at en stor organisation som Industrirådet ikke engang kunne få de eksemplarer af lovforslagene, som det var nødvendigt at sende ud til deres kreds, for at man kunne bedømme dem. Jeg synes, det er lidt enkelt at prøve på at bortvejre dette blot ved at sige: ja, ja, men jeg har forhandlet

med organisationerne om en helt anden lov i oktober måned. Efter min mening vil ingen, ingen kunne forstå, at en handelsminister ikke har forhandlet på forhånd.

Det kunne godt være fristende at komme ind på mange af de svar, den højtærede minister har givet mig, men jeg skal blot hæfte mig ved et af dem. Jeg spurgte, hvilke særlige forhold der skulle til, når man lavede avancestop, om det beroede på et skøn, og den højtærede minister sagde, at det beroede på det uvildige skøn, som monopolrådet måtte anlægge. Men den højtærede minister sagde noget mere, han sagde, at der skal vægtige grunde til, og det vil jeg gerne have lov til at understrege, for vægtige grunde er nu noget lidt andet end særlige forhold. Derfor er jeg meget glad for, og jeg takker — nu vil jeg meget nødig sære den højtærede minister — derfor vil jeg takke for den oplysning, jeg har fået i denne forbindelse; jeg kan også godt takke for alle de øvrige svar, for de var meget oplysende og belyste hele dette lovkompleks om priser og avancer.

Jeg vil sige ligesom det ærede medlem hr. Henry Christensen, at dette med avancestopet — jeg går ud fra, at det er en fejltagelse, når det ærede medlem hr. Hans Rasmussen siger, at det skal vare to år, det kan ikke vare længere end ét år — men det, jeg understreger så stærkt her, er dette, at det ikke skal vare ét år; ellers behøvede den højtærede handelsminister ikke gang på gang at sige: ja men berolig jer, det skal ikke vare ét år; det kan vare ét år, det skal være endnu mere kortvarigt. Man kunne have lyst til at spørge, selv om det nu er blevet så sent, at man ikke skal spørge mere: hvad mener egentlig den højtærede handelsminister med, at det skal være endnu mere kortvarigt? Jeg tror egentlig, at erhvervslivet godt kunne have interesse i at vide det.

Den højtærede handelsminister har — det er ikke for at fornærme, at jeg siger det — en mærkelig og usædvanlig evne til altid at huske på, hvad der skete for 12-13 år siden; jeg har været med til det adskillige gange, og jeg kan kun sige, at det har jeg da ikke det fjerneste imod også at se på, for det er jo rigtigt, som den højtærede minister sagde, at jeg også har været med til at lave sådan et avancestop, det var i foråret 1951; men den højtærede minister ved også udmærket godt, hvad baggrunden derfor dengang var,

[Weikop.]

den var en helt anden end i dag. Det var dengang, da den socialdemokratiske regering havde, om jeg så må sige — ikke taget pengene selv, nu skal man jo ikke fornærme nogen — men havde tømt valutakassen, der havde været devaluering og mange andre ting, da vi kom til, og derfor var det som et led i foranstaltningerne, at jeg måtte gå til at lave et avancestop, til trods for at jeg vægrede mig, så godt jeg kunne. Men hvem var det, der krævede det avancestop? Det tror jeg også nok den højtærede handelsminister erindrer. Det var selvfølgelig socialdemokraterne. Men hvem der var mest ivrig, det var såmænd det daværende ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard.

Men se, der er stor forskel på det avancestop, jeg gennemførte dengang, og det avancestop, som den højtærede minister nu vil gennemføre. Det avancestop, jeg gennemførte, indeholdt kun nogle meget få, virkelig meget få forbrugsvarer — jeg går ud fra, at den højtærede minister selv har set det efter — for der var såmænd ingen luksusvarer, der var ingen silkestrømper eller noget med østers, eller hvad man kunne tænke sig. Der var kun nogle enkelte varer som grønkonserves, fiskekonserves, kakao; det kunne man overse og administrere, og det var ikke i og for sig noget, der havde skadelige virkninger, men kun gavnlige virkninger på de få områder, det drejede sig om, og hvor det kunne have nogen betydning.

Jeg synes såmænd godt, den højtærede handelsminister kunne lære noget af den daværende handelsminister om, hvordan man skal klare tingene, når man er en liberal minister. Men det er interessant at se, hvorledes den højtærede handelsminister altid vender tilbage til disse år. Jeg kunne da også vende nogle år tilbage, da netop det radikale venstre sidste gang — det var vist i 1957 — skærpede monopollen. Der var såmænd ingen saglig begrundelse for det, bare dette, at man havde sluttet en aftale inden for det radikale venstre, retsforbundet og socialdemokratiet om, at sådan noget skulle man lave — det kan den højtærede handelsminister godt gå tilbage og se efter.

Mon ikke forholdet er det, at den højtærede handelsminister er blevet sådan lidt ængstelig? Det kan jeg egentlig godt forstå, for når man erindrer, hvordan det gik rets-

forbundet her i det høje ting, der ganske svigtede sine liberale synspunkter og principper — de arbejdede jo også under socialdemokraternes diktat — ja, så kan jeg egentlig godt forstå, at den højtærede handelsminister er noget ængstelig for, at det skal gå ham og hans parti på samme måde. Derfor kan det godt være, at jeg slet ikke behøver at optræde som kannibal, og det har jeg egentlig heller ikke megen lyst til, for jeg har alligevel ikke så stor appetit på den højtærede handelsminister.

Den højtærede boligminister var så venlig at give mig nogle svar med hensyn til, hvordan han så på spørgsmålet om lønglidning. Den højtærede boligminister sagde, at det kunne man nok hitte ud af inden for kommunerne, og der var jo kommunalt selvstyre. Det er rigtigt, det kan man, og det er klart, at det må kommunerne også. Det må Københavns kommune vel også; den må følge de retningslinjer, som gives heroppefra, så den ikke kan betale nogen som helst lønglidning i sine egne byggeforetagender.

Den højtærede boligminister sagde imidlertid også, at dér, hvor staten havde indflydelse, hvor boligministeriet havde indflydelse, dér, hvor der blev bygget med statsgaranti, kort sagt hele det byggeri, som staten sætter i gang og derfor har indflydelse på, dér ligger ansvaret hos de respektive styrelser, d. v. s. først behandles sagerne i boligministeriet, og så har styrelserne ansvar derfor på samme måde, som kommunerne har ansvar for det byggeri, de foretager, og hvortil de får statsstøtte. Her siger den højtærede boligminister — sådan har jeg forstået det — at hvis der tages forbehold over for lønglidning i byggeperioden — jeg skal ikke citere videre — så vil man ikke tillade, at et sådant forbehold kommer ind i entreprisekontrakten eller i det forslag, der stilles. Ja, det forstår jeg godt, men når den højtærede boligminister ser sådan på det, hvorfor kan den højtærede minister så ikke over for alle forvaltningerne og også over for kommunerne, der får denne statsstøtte, direkte forbyde dem at betale lønglidningspriser i byggeperioden? For det er det, der er det afgørende. Jeg vil gerne spørge den højtærede boligminister, om han ikke direkte under en eller anden form, i et cirkulære

[Weikop.]

f. eks., vil sige, at man ikke må betale lønglindningslønninger i selve byggeperioden.

Helge Larsen: På det radikale venstres vegne skal jeg anbefale at stemme imod det forslag om overgang til næste sag på dagsordenen, som er stillet af det ærede medlem hr. Rimstad, og så skal jeg i øvrigt ikke gøre mange bemærkninger.

Det ærede medlem hr. Poul Møller mener af hensyn til det fremrykkede tidspunkt at kunne lade spørgsmål, der er det ærede medlem og mig imellem, ligge, og det kan jeg give tilslutning til. Jeg skal altså undlade at gentage det ærede medlems pletrensende virksomhed eller mangel på samme, der er blot et enkelt punkt, jeg må gøre en bemærkning til.

Det ærede medlem hr. Poul Møller kritiserede min tale om samarbejdende folkestyre, og det skal det ærede medlem have ret til og lov til. Men det ærede medlem citerede mig forkert. Det ærede medlem har i formiddags givet udtryk for, at tanken om det samarbejdende folkestyre var slået i stykker. Jeg sagde deroverfor, at der eksisterer et sådant samarbejde mellem det radikale venstre og socialdemokratiet, og jeg sagde, at vi gerne ville udbygge det videre, men at forudsætningen for et samarbejdende folkestyre mellem en regering og opposition efter min vurdering er, at oppositionen har sin alternative politik over for de forslag til helhedsløsning, som regeringen har fremsat. En sådan alternativ politik har oppositionen ikke fremlagt.

Aksel Larsen: Det ærede medlem hr. Hans Rasmussen sagde, at jeg er så kritiserende, at det nærmer sig det kværulevende. Jeg kan ikke gøre for det, men når man giver os en sådan behandling — eller manglende behandling — af lovforslagene i udvalget, er man nødt til at gå i detaljer fra denne talerstol, hvis der overhovedet skal være mening i at have et parlamentarisk system her i landet. Man må i det mindste tillade os at snakke om lovforslagene, og nægter man os adgang hertil i udvalgene, må man finde sig i, at vi gør det her.

Det ærede medlem siger, at det kan ikke

nytte noget at sende overenskomsterne tilbage til Arbejdsgiverforeningen til normal forhandling, for Arbejdsgiverforeningen har sagt nej. Det ved jeg meget vel, men jeg ved også, hvornår den sagde nej. Jeg ved også, at den regering, vi har, har givet udtryk for, at den agter at ordne det hele gennem en helhedsløsning. Jeg ved også, at vi i en tidligere overenskomstsituation, det er nogle år siden, havde en statsminister, der — måske under påvirkning af den regering, vi havde dengang — slog i bordet over for arbejdsgiverne og sagde, at de kom til at være manerlige, og det virkede. Men når statsministeren foretrækker at stille Arbejdsgiverforeningen i udsigt, at han skal nok ordne det hele, er det ganske klart, at så kan arbejdsgiverne ikke gøre noget mere fornuftigt — desværre er det sådan — ud fra deres synspunkt end at lægge hænderne i skødet og sige: vi afviser alle krav og nægter at forhandle. Derfor er det, jeg har opfordret folketinget og regeringen til at sige til Arbejdsgiverforeningen: det dér går ikke.

Derfor vil jeg også sige, at det er fuldstændig mærkværdigt, at en forbundsformand kan advare imod, at sagerne skal ordnes på det, man kalder normal måde, ved forhandling mellem Arbejdsgiverforeningen og fagforbundene. Hvad i alverden skal vi have fagforbundene til, hvis det skal være sådan, at sagerne skal ordnes her i folketinget, og det synes jo nu at være det ærede medlem hr. Hans Rasmussens principielle synspunkt. Jeg erindrer ellers en del tilfælde tidligere, hvor vi her i folketinget har haft mæglingforslag til afgørelse og ophøjelse til lov, og hvor det ærede medlem hr. Hans Rasmussen har haft en helt anden mening.

Hvad det angår, hvem der regner rigtigt, har jeg ikke i en fart kunnet gå det ærede medlem hr. Hans Rasmussens regnestykke efter, men jeg gør ham opmærksom på, at han her opererede med 109.000, hvor regeringen i sin skriftlige redegørelse opererer med 124.000 lavtlønnede; det er lidt mere end 109.000. Men skulle det være rigtigt med det resultat, det ærede medlem er kommet til, at der kunne blive 550 kr. om året til hver af dem, er det ikke så forfærdelig mange penge, for der er 52 uger i året, så vidt jeg ved, og om det skulle

[Aksel Larsen.]

blive 10 kr. eller mere, er det ikke alverden; der er for manges vedkommende et stort svælg fra 218 kr. og op til 275 kr. Det hører ingen steder hjemme at sige, at en del af dem har fået pristalsregulering i anledning af januarpristallet. Ja men kravet om de 275 kr. som mindsteugeløn var stillet længe før januarpristallet kom, og man kan ikke komme og sige, at det alt for ringe løntillæg, arbejderne får i medfør af januarpristallet, skal komme dem til skade nu.

I øvrigt har det ærede medlem ikke anfættet det, jeg i øvrigt har gjort opmærksom på, at hverken han eller regeringen har nogen anelse om, hvor meget der kan blive til de enkelte af de lavtlønnede, hvor mange der er, hvor meget de kan få, hvordan pengene skal fordeles, og jeg forudser, som jeg tidligere har sagt, at der bliver et forfærdeligt slagsmål, når man kommer dertil, at man skal finde frem til fordelingen dels af lavtlønstillægget i år, dels af det almene tillæg til næste år.

Vi går bort fra det ærede medlem hr. Hans Rasmussen og siger et par ord til den højtærede handelsminister. Han påstår, at det er plad umuligt — eller næsten umuligt — at finde ud af en bestemt overskudsprocent. Det, jeg har studeret i det materiale, jeg selv har skaffet mig, er, at man i hvert fald i andre lande mener at kunne finde ud af det, men jeg har forstået, at det overhovedet ikke har den højtærede handelsministers interesse; han har i hvert fald hverken i udvalget eller her villet udtale sig om den metode, man, som jeg har påpeget, i hvert fald kan anvende i Vesttyskland.

Den højtærede minister blev fornærmet over den måde, jeg omtalte spørgsmål og svar på og i det hele taget omtalte det materiale, vi gennem handelsministeren har fået. Jeg ved ikke, om jeg har talt særlig indigneret, men jeg ved, at når man kommer ud for, at man stiller konkrete, letforståelige spørgsmål og man så får svar, der direkte er usandfærdige, og derefter må korrigerer dem og så først får de rigtige svar og på andre områder stiller konkrete, letforståelige spørgsmål og får svar på noget helt helt andet, har man ret til at kritisere det. Og det er nødvendigt at drage det frem her i tinget. Vi må have det sådan, at når

vi kun må arbejde på den måde, at vi skal stille spørgsmål for at få oplysninger, skal vi i hvert fald have fyldestgørende og så korrekte svar, som det på nogen måde er muligt. Og så behøver den højtærede handelsminister ikke at tale om mine informationskilder. Jeg tillader mig at sige, at jeg har tidligere — det er vel nogle år tilbage — i en meget vigtig sag herinde været ude for, hvad jeg desværre først fik konstateret bagefter, at den ansvarlige minister og hans nærmeste underordnede havde forbudt folk, der var lidt længere nede i graderne, at sige deres ærlige mening om en meget stor bevillingssag. Den tid kommer vel, hvor jeg finder det belejligt at trække det frem. Jeg mener, vi må have fastslået, at hvis folketetinget skal træffe en afgørelse, så skal folketetinget informeres så godt som muligt, og vi er ikke blevet informeret så godt som muligt vedrørende priserne.

Noget helt andet er — og det kunne ministeren måske godt have taget hensyn til — at jeg jo har anerkendt, at med de ændringsforslag, der nu er kommet fra den højtærede minister, og med det lovforslag om pris- og avancementstop, der er kommet, synes jeg, vi er så temmelig godt garderet — ikke helgarderet — men det ligger helt anderledes, hvis de forslag bliver vedtaget, og hvis de bliver praktiseret i den ånd, de er udformet i, end det ville have ligget, hvis den højtærede ministers lovforslag fra oktober havde skullet stå alene. Det være også sagt til det ærede medlem hr. Hans Rasmussen, som mener, jeg har kritiseret pris- og avancementstoplovforslaget. Jeg vil gerne endnu en gang sige, at som det er udformet nu, vil vi stemme for det. Men jeg vil foreslå, at man gør det endnu lidt bedre ved at vedtage vore ændringsforslag.

Endelig en bemærkning til den højtærede handelsminister. Han siger, at da jeg læste op eller citerede nogle af ministeriets svar på mine spørgsmål, undlod jeg at citere det afgørende spørgsmål 22, det, der drejede sig om, hvorvidt bødeansvar skulle pålægges virksomheder som sådanne, eller hvorvidt det også skulle pålægges virksomheder som sådanne, netop den sætning, som den højtærede handelsminister påstod jeg havde underforstået, altså ikke havde henvist til her; jeg læste den ikke op ordret, men refererede fuldkommen korrekt dette med, at den

[Aksel Larsen.]

omhandlede formuleringsændring ville være uheldig, for så vidt som den tilsyneladende indebærer forudsætningen om, at selskabers ansvar kun skal gøres gældende i forbindelse med strafansvar for en eller flere af de omtalte personer. Jeg omtalte udtrykkelig dette og sagde, at jeg tror ikke på det, jeg godkender ikke denne betragtning. Så er det urimeligt, at den højtærede minister påstår, at jeg ikke har henvist til dette.

Endelig har jeg en enkelt bemærkning eller måske to til den højtærede statsminister. Ministeren siger, at hensigten med det hele er at skabe balance i vor økonomi og at sikre beskæftigelsen. Tillad mig at nøjes med om dette ganske kort at sige, at lige så lidt som omsforliget i fjor sikrede beskæftigelsen eller skabte balance i vor økonomi, vil dette skabe balance i vor økonomi eller sikre beskæftigelsen; men det kan vi tale om, når vi mødes ved næste korsvej og regeringen igen kommer og enten forsøger sig med en helhedsløsning eller forsøger at få et forlig med venstre og de konservative. For jeg forstår, at det er det, man har til hensigt, for statsministeren sagde, at desværre blev der intet forlig med venstre og de konservative, men han troede dog ikke, at samarbejdslinjen var bristet. Nej, det er den formodentlig ikke, hvis socialdemokratiet virkelig har en så fast og urokkelig vilje til at opfatte folkestyrets og dets vælgeres interesser således, at det gælder om for enhver pris at få samarbejde med venstre og de konservative. Så er der desværre muligheder for, at samarbejdslinjen ikke er bristet, og det kan jeg kun beklage. Det kunne naturligvis godt forlokke os til at stemme for et dagsordensforslag, som regeringspartierne har erklæret at de vil stemme imod, som statsministeren ikke kan godtage, og som venstre og de konservative erklærer at de vil stemme for, men på den anden side går det jo på, at man vil have standset alle løn- og prisstigninger, og vi kan ikke opfatte det således, at det er lønstigningerne, der er skyld i den situation, vi befinder os i. Vi mener, at regeringen, længe før man begyndte at vågne op til dåd, skulle have gjort noget for at standse den inflatoriske udvikling. Vi er nødt til

at undlade at stemme, vi kan simpelt hen ikke stemme for dette forslag til dagsorden, for der står her, at det er løn- og prisstigninger, som er lovforslagernes målsætning. Det tror jeg altså alligevel ikke det er. Jeg tror ikke, at regeringen er kommet med sine forslag for at få lønninger og priser til at stige, og det står der i forslaget til dagsorden, så det beklager jeg meget, men det er altså for tosset. Vi undlader at stemme.

Rimstad: Til den ærede sidste taler vil jeg gerne sige, at dansk grammatik og dansk grammatik er to forskellige ting; den kan tit opfattes på én måde, tit på en anden måde. Sådan som den skal opfattes i dette dagsordensforslag, er der vist ikke andre her i tinget end det ærede medlem, der har taget fejl.

Til det ærede medlem hr. Hans Rasmussen vil jeg gerne på mine partifællers og egne vegne sige, at vi aldrig har sagt noget, der kan udlægges som manglende forståelse for de lavtlønnedes problemer. Jeg har tværtimod adskillige gange sagt og skrevet, at jeg har denne forståelse, men jeg tør ikke hjælpe de lavestlønnede gennem en lønforhøjelse, fordi jeg af hensyn til vort fælles problem, arbejdsløsheden, er bange for at gå lønforhøjelsens vej, netop på grund af afsmitningens følger. Jeg har derfor sagt, at de lavestlønnede vel bør hjælpes, men ad skattevejen eller ad tilskudsvejen, for sådan er nu engang resultatet blevet af den gennem flere år forfejlede politiske linje, som det ærede medlems parti har fulgt. Det kan jeg beklage, men derfor må vi, hvor der er et behov for hjælp, hjælpe alligevel.

Statsministeren (J. O. Krag): Det vedkommer i og for sig ikke mig, med hvilken begrundelse det ærede medlem hr. Aksel Larsen stemmer for eller imod eller undlader at stemme ved afstemningen over dagsordensforslaget, og jeg behøver ikke det ærede medlems støtte, jeg undværer den gerne. Men det forekommer mig dog, at det ærede medlems begrundelse for at undlade at stemme i forbindelse med det ærede medlem hr. Rimstads dagsordensforslag var temmelig kaotisk, og at det måske ville have været mere logisk, hvis

[Statsministeren.]

det ærede medlem havde besluttet sig til at stemme imod. Men som sagt, det er helt det ærede medlems egen forretning.

Det ærede medlem havde i sin tale et forsøg på at rejse den velkendte indignation, han kan mobilisere i sin røst, når han mener at have brug for den, over, at regeringen skulle have givet udtryk for, at den ville ordne det hele ved en helhedsløsning, og derfor behøvede arbejdsgivere og arbejdere ikke at forhandle. Det er, som det ærede medlem jo godt ved, urigtigt. På mødet med hovedorganisationerne og hovederhvervene i statsministeriet den 4. januar blev det tværtimod på regeringens initiativ aftalt, at hovedorganisationerne på arbejdsmarkedet skulle have normal tid til normale forhandlinger, og det fik de. Regeringen gjorde ikke noget indgreb, tog ikke forhandlingskontakt med parterne på arbejdsmarkedet, før forligsmanden havde givet op. Det er jo en noget anden historie, og jeg håber, det ærede medlem kan opfatte det som et klart og let forståeligt svar af den art, som han udbad sig før.

Det undrer mig virkelig, at de ærede medlemmer hr. Poul Møller og hr. Henry Christensen tør hævde, at de spredte kritiske modforslag, man fra venstres og de konservatives side har fremsat til regeringens helhedsløsning, i sig selv skulle udgøre en helhedsløsning, der kunne foregive at være et alternativ til regeringens forslag. Mener man virkelig, at et forslag om besparelser, hvor partierne indtil nu er ude af stand til at sige, hvad det er de vil spare, plus et forslag om børnetilskud plus et forslag om tvungen voldgift, der enten går sammen med forslaget om børnetilskud eller i stedet for det — det er uklart — plus et forslag om forhøjede forbrugsafgifter, hvor vi endnu ikke har fået at vide, hvor disse afgifter skal placeres, til sammen skulle udgøre et hele, der kan sættes i stedet for regeringens økonomisk og socialt velafbalancerede helhedsforslag? Jeg må sige, jeg betragter denne argumentation med den allerstørste skepsis.

Så skylder det ærede medlem hr. Henry Christensen mig lidt forklaring. Jeg forstår det ærede medlems indlæg her sådan, at det er rimelig og saglig politik at foreslå en vis økonomisk vanskelighed løst ved besparel-

ser, altså bare med flot anslåede besparelser på adskillige hundrede millioner uden på noget tidspunkt at angive, hvad man vil spare. Det skulle være saglig, rimelig politik. Når man derimod fra regeringens side spørger, hvor besparelserne skal lægges, og antyder, at så store besparelser ikke vil kunne gennemføres, uden at vi kommer ud i det, vi ikke hidtil har haft, kulturpause, bevillingspause, hospitalspause, pause med hensyn til modernisering af transportmidler, pause på det sociale område, så er det væmmelig argumentation. Det kræver dog vist lidt nærmere forklaring.

Ja, så er der de konservatives forligsvilje. Hvor stor var den? Allerede før udvalget var gået i gang med sit arbejde, skrev det ærede medlem hr. Poul Møller sin berømte pletrenserartikel i Berlingske Aftenavis den 25. februar. Nu er det ærede medlem jo kendt for sine politiske kronikker og særlig kendt for de politiske kronikker, der sætter ind på psykologisk afgørende tidspunkter og ofte er kommet, lidt før disse tidspunkter egentlig havde nærmet sig afgørelsens øjeblik. Her i denne kronik eller artikel, hvad det ærede medlem vil kalde den, i Berlingske Aftenavis, før forhandlingsarbejdet var påbegyndt, giver det ærede medlem en kort, og jeg synes oprigtigt talt ikke særlig saglig fremstilling af helhedsløsningen og siger så, hvis jeg må have lov til at citere:

„... at det konservative parti vil have svært ved i det hele kompleks at finde noget som helst, der styrker appetitten til forhandling.“

Man havde svært ved at finde noget som helst, der styrkede appetitten til forhandling. Det var, før forhandlingerne var påbegyndt. Det er jo ikke sådan, at forhandlingsviljen lyser ud af denne artikel, og endnu her i dag siger det ærede medlem, at når vi, altså de konservative, er imod noget, kan vi ikke gå på forlig om det. Ja men hvordan indgår man så forlig? Hvordan indgik vi juniforliget? Det gjorde vi ved, at vi fra begge sider, som det ærede medlem hr. Axel Kristensen så rigtigt har fremhævet det her, gik ind på noget, vi egentlig ikke syntes særlig om. Det er på den måde, et forlig bliver til. Hvis man kategorisk slår fast, at man er imod noget, kan man ikke gå på forlig om det, og så bliver der ikke forlig.

[Statsministeren.]

Jeg vil da også sige, at jeg tror, at det konservative partis forligsvilje i hele denne sag kan være på et meget lille sted. Jeg tror for så vidt aldrig nogen sinde, de konservative var rigtig glade for juniforliget; der kom også udtalelser, der tydede på, at man ikke var særlig glad for det, at man dengang egentlig hellere ville have haft et valg. I hvert fald har jeg haft det indtryk, at man denne gang først følte sig virkelig glad og befriet, da det var klart, at et forlig ikke kunne opnås. Der tror jeg man fra konservativ side har adskilt sig en hel del fra venstre. I venstre har det nok trukket i retning af, at man for at varetage interesser, der stod venstre nær, kunne have tænkt sig forlig på visse vilkår, men jeg tror, de konservative følte sig lettede, glade og befriede, da det var fastslået, at der ikke kunne blive forlig, da man var lettet for at få andel i et ansvar, som man skyede, fordi man vidste, at et normalt valg nærmer sig, og man ville nødig have medansvar med regeringen, når man kommer nær til et valg.

Dette sidste kan selvfølgelig kun være en hypotese fra min side, og jeg skal ikke fremsætte den som andet, men jeg synes, den støttes af udtalelser af det ærede medlem hr. Poul Møller og af et lille citat fra den meget omtalte pletrenserartikel i Berlingske Aftenavis, skrevet før forhandlingerne overhovedet var påbegyndt.

Handelsministeren (Bawnsgaard): Det ærede medlem hr. Weikop gav mig anledning til at gøre et par bemærkninger. Som jeg også havde lejlighed til at sige det ved første behandling, er det nu lettest at tage det ærede medlems udtalelser om hele dette lovkompleks alvorligt, når det ærede medlem lader være at overdrive.

Det ærede medlem ville så gerne have en flot bemærkning med om, hvor vanskeligt det var at administrere denne lovgivning, og så sagde det ærede medlem, at jeg havde brugt megen tid på at forklare og havde åbenbart, hvor umuligt det var at regulere

prisen på jordbær i juni, når der ingen var i februar. Hvis det ærede medlem havde gjort sig lovforslagets indhold klart, ville han have set, at jordbær udtrykkeligt er nævnt som et af de områder, der holdes uden for loven. Hvis det ærede medlem ville læse, hvad der står om producentpriser på landbrugsvarer m. v., ville han være kommet til det resultat.

Så spørger det ærede medlem mig: kan alt dette nu administreres? Ser det ærede medlem oprigtig talt ikke hulheden i sin egen agitation, når det ærede medlems parti klart har sagt, at hvis lønindgrebene efter dets opfattelse var blevet gjort bedre ved at være blevet gjort hårdere, ville man være gået ind for prisloven? Besværlighederne ved administrationen af prisloven var formentlig ikke blevet afgørende mindre af den grund. Ser det ærede medlem oprigtig talt ikke hulheden i den agitation, han her fører?

Det ærede medlem spørger mig, om jeg har talt med monopolrådet og bedt det om en udtalelse. Nej, det har jeg ikke. Jeg har i tilrettelægningsen af denne lovgivning betjent mig af den sagkundskab, som monopoldirektoratets embedsmænd er i besiddelse af, og jeg har haft en drøftelse med monopolrådets formand, men jeg har ikke haft en erklæring liggende foran mig og heller ikke forsøgt at indhente nogen. Det erkender jeg.

Så spurgte det ærede medlem mig, om det nu alligevel ikke var urimeligt ikke at forhandle med organisationerne, og den opfattelse kan det ærede medlem jo godt have, men jeg skal hertil kun svare, at der er ingen, der stærkere end de konservative her i det høje ting har angrebet regeringerne, når de har ført forhandlinger med erhvervslivet, fordi man så har haft en fornemmelse af, at folketingset har fået forelagt en fuldbyrdet kendsgerning. Det er den form, hvorunder man angriber, når vi kommer og forelægger et resultat af sådanne forhandlinger.

Det ærede medlem mente, at jeg var

[Handelsministeren.]

blevet fornærmet over hans udtalelser. Nej da, nej da. Jeg sagde ikke, at det ærede medlem var hård i sine personlige angreb på mig, jeg sagde, at det ærede medlem brugte stærke ord, som dækkede over en svaghed i substansen, og det dokumenterede det ærede medlem selv ved efter i første omgang at have stillet en række spørgsmål til mig, som jeg står op og svarer på alle sammen — så vidt jeg da kan se — så at sige til mig, at denne meget lange redegørelse skulle dække over, at handelsministeren var politisk bange.

Jeg vil gerne sige til det ærede medlem, at også jeg finder nu og da politisk belæring i at se på valgtallene fra sidste valg, og det tror jeg også de konservative kunne gøre. De konservative kunne f. eks. stille sig det spørgsmål, hvor meget stærkere oppositionen stod efter valget end forud for valget. (Poul Sørensen: Og hvad med de radikale?). Det kommer, ærede medlem, det kommer. Det ærede medlem hr. Weikop kunne sammen med det ærede medlem hr. Poul Sørensen have gjort sig en forestilling om, hvor de radikales stemmer, der blev mistet ved sidste valg, gik hen, og han ville komme til det resultat, at de i alt fald ikke gik til de 2 store oppositionspartier.

Der var mange og meget store smil på oppositionens ansigter, da man forlod udvalgsforhandlingerne forleden aften. Så vidt jeg kunne bedømme — jeg indrømmer, at det er en subjektiv bedømmelse — var smilet størst på det ærede medlem hr. Poul Sørensens ansigt. Jeg ved ikke, om det har givet anledning til overvejelser hos det ærede medlem hr. Erik Eriksen. Jeg vil da gerne sige, at jeg personlig opfatter den større bredde i det ærede medlem hr. Poul Sørensens smil som udtryk for en vis forventning om endnu en gang at kunne hente nogle stemmer fra venstre. Så kan det ærede medlem hr. Poul Sørensen endnu en gang få lejlighed til at gøre op, hvor lidt han egentlig har at bruge dem til.

(Kort bemærkning).

Henry Christensen: Jeg må sige, at jeg kan stadig ikke forstå statsministerens måde at argumentere på. Det, statsministeren sagde i sit forrige indlæg, og som jeg

kommenterede, var, at når venstre eller de konservative fremkom med sådanne forslag og ønsker, var det grunden til, at der ikke kunne forhandles og nås nogen overenskomst mellem parterne. Det fremhævede jeg, og dermed dementerede statsministeren i hvert fald sine egne tidligere udtalelser om, at oppositionen mødte tomhændet.

Så siger statsministeren nu: ja men skulle det være tilstrækkeligt til at være udtryk for en helhedsløsning? Statsministeren ved jo meget vel, at han ikke dermed har givet en blot tilnærmelsesvis udtømmende beskrivelse af den lange række områder, hvor på vi erklærede os villige til at forhandle.

Vi sagde f. eks. om spørgsmålet stats indkomster og udgifter, at vi var villige til, når vi var nået et skridt hen, at drøfte spørgsmålet om, i hvilket omfang vi under visse omstændigheder skulle acceptere en bunden opsparing. Vi sagde under forhandlingerne, at det var klart, at under forudsætning af, at vi i øvrigt ville realitetsdrøfte en helhedsløsning, måtte en række af de ting, som også regeringen havde foreslået, indgå. Jeg var selv ordfører i spørgsmålet om udbyttebegrænsning, og jeg erklærede mig villig til positivt at drøfte det.

Alt det ved statsministeren. Derfor tjener det ikke noget oplysende formål ligesom at foregive, at der ikke var noget som helst at drøfte, at der kun var lige præcis de ting, oppositionen og venstre havde at foreslå. Lidt senere måtte statsministeren i sin polemik med de konservative indrømme, at der nok i venstre var en vis forhandlingsinteresse — statsministeren vil give som begrundelse: på grund af varetagelse af interesser, der stod venstre nær. Venstre vil altid gerne varetage interesser, der står venstre nær — naturligvis — men venstre ville naturligvis i denne situation, som vi gjorde det i sommerens forlig, varetage samfundsinteresserne. Jeg tror, vi står os ved at acceptere sådanne motiver hos hinanden.

Må jeg endelig i anledning af spørgsmålet om besparelser sige, at nu kan statsministeren jo nok sige, at vi kunne ikke nævne alle de områder, hvor vi ville spare; men statsministeren og hans finansminister har heller ikke kunnet sige, hvad det var, man

[Henry Christensen.]

ville bruge pengene til, f. eks. på anlægsbudgettet. Vi bad om en liste over årets anlægsbudget — det var det afgørende i denne forbindelse. Statsministeren kunne ikke fremlægge en sådan og fortælle os, hvad han ville bruge pengene til. Sidste år var det på det grundlag, vi forhandlede og opnåede resultater — statsministeren véd det.

Hvis jeg sluttelig må have lov til at fremsætte en hypotese, som statsministeren gjorde det, skal det være den, at statsministeren og regeringen ingen interesse havde i en realitetsforhandling, hvor synspunkterne skulle komme hinanden i møde, hvad der selvfølgelig måtte have været en afgørende forudsætning.

(Kort bemærkning).

Weikop: Jeg kan altså fastslå, at den højtærede handelsminister, til trods for at vi i udvalget bad om at få en erklæring eller en udtalelse fra monopolrådet, ikke har ønsket at indhente en sådan. Man kan så gøre sig sine tanker om, hvorfor den højtærede handelsminister ikke har gjort det.

Den højtærede minister sagde lidt flot til mig, at jeg måtte da vide, at jordbær ikke var med, fordi producentpriserne ikke er med. Må jeg spørge den højtærede minister — for det er ret væsentligt: vil det da sige, at hele frugt- og grønthandelen overhovedet ikke kommer ind under avance-loven?

(Kort bemærkning).

Poul Møller: Den højtærede statsminister citerede en artikel, jeg havde skrevet den 25. februar i år i Berlingske Aftenavis, hvori jeg skrev, at det var svært for os at finde noget som helst, der i regeringens oplæg styrkede appetitten til forhandling. Sådan så vi på det, og sådan ser vi stadig på det; og der kom jo ikke under forhandlingsforløbet noget som helst, der styrkede appetitten — der var ingen appetitvækker.

Jeg har citeret den højtærede statsministers bemærkninger under første behandling, hvor han krævede udvalgsbehandlingen afsluttet, idet han sagde: i morgen!

Hvis statsministeren tror, at det styrkede vor appetit ...!

Vi erkender, at vi havde meget lidt appetit til at gå i lag med det, som statsministeren kaldte en helhedsløsning. Det er efter vor opfattelse nærmest et stykke klassepolitik af gammeldags skuffe, man her står over for — et stykke politik, som vil fremme inflationen, som ikke vil standse inflationen. Derfor gik vi imod den, og derfor havde vi ikke særlig appetit til at forhandle derom, men vi havde erklæret os rede til at gå ind i en forhandling; det havde vi allerede gjort den 15. januar — det ved statsministeren — og vi ville også være gået ind i en forhandling i sidste uge; den kunne måske have ført et sted hen, hvis ikke den skulle være afsluttet i løbet af 10 timer. Men den førte ingen steder hen, og det bærer regeringen det tunge ansvar for.

Og så vil jeg sige til den højtærede handelsminister, der nu ville måle smilenes bredde — ja, nu kom der et smil, men lige før var der ikke meget smil — at jeg tror nok, der kommer den dag, da handelsministerens smil vil stivne komplet, og det bliver den dag, vi går til valg.

Handelsministeren (Barnsgaard): Jeg skal ganske kort til det ærede medlem hr. Weikop sige, at der i lovforslaget står, at producentpriser inden for landbrug, gartneri og fiskeri er undtaget. Danske jordbær er efter min opfattelse omfattet af disse bestemmelser; jeg tror, det ærede medlem vil have meget svært ved at se bort fra det.

Til det ærede medlem hr. Poul Møller kun dette: det kan måske være farligt at tage smilene på forskud.

(Kort bemærkning).

Aksel Larsen: Jeg tror ikke, det betyder så meget, at regeringen først greb ind, altså først kom med sine lovforslag, da forligsmanden konkret havde givet op eller meddelt, at han agtede at give op. Sagen er, at man lige siden i fjor har vidst, at regeringen forberedte et indgreb, og at det kun kunne animere Arbejdsgiverforeningen til at indtage en holdning, hvor den sagde nej ikke blot til de ønsker og krav, der fremkom, men også til overhovedet at forhandle.

[Aksel Larsen.]

Hvad angår juniforliget i fjor, siger den højtærede statsminister, at dér gik man fra begge sider ind på noget, man i grunden var imod. Jeg har sagt min mening om, hvorfor venstre og de konservative nu stiller sig, som de gør. Jeg er glad for, at de stiller sig sådan, for ellers var det gået som i fjor: at regeringen havde givet dem en hel mængde indrømmelser — og så var det sidste blevet værre end det første.

Jeg tillader mig at minde om, at det ærede medlem hr. Poul Møller offentligt har givet udtryk for, at de konservative ikke så anden udvej end forlig i fjor, fordi de af regeringen fik ja til alle de krav, de havde stillet.

Hermed sluttede forhandlingen.

Forslag om overgang til næste sag på dagsordenen af Rimstad (se sp. 3947)

forkastedes med 88 stemmer mod 70; 10 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Man gik derpå til afstemning vedrørende forslag til lov om forlængelse af kollektive overenskomster.

§§ 1 og 2, ændringsforslag nr. 1, § 3, således ændret, § 4, ændringsforslag nr. 2, § 5, således ændret, og §§ 6-8 *vedtoges* uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Dernæst foretoges afstemning vedrørende forslag til lov om pris- og avancementop.

Ændringsforslag nr. 1 *vedtoges* uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 2 *forkastedes* med 158 stemmer mod 11.

Ændringsforslag nr. 3 *forkastedes* med 160 stemmer mod 11.

§ 1 i den ændrede affattelse, §§ 2-6, ændringsforslag nr. 4, § 7, således ændret, og § 8 *vedtoges* uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Dernæst foretoges afstemning vedrørende forslag til lov om indseende med priser.

§ 1 *vedtoges* uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 1 *vedtoges* uden afstemning.

Underændringsforslaget under nr. 3 til ændringsforslag nr. 2 *forkastedes* med 159 stemmer mod 11.

Ændringsforslag nr. 2, § 2 i den ændrede affattelse, § 3, ændringsforslag nr. 4, § 4, således ændret, §§ 5 og 6, ændringsforslag nr. 5, § 7, således ændret, og § 8 *vedtoges* uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Forslag til lov om ekstraordinær kontrol med priser og avancer [af Chr. Madsen m. fl.] var taget tilbage (se sp. 3936).

Man foretog derpå afstemning vedrørende forslag til lov om udbyttebegrænsning m. v.

Ændringsforslagene nr. 1 og 2 *vedtoges* uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 3 *vedtoges* med 89 stemmer mod 11; 70 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

§ 1 i den ændrede affattelse og §§ 2 og 3 *vedtoges* uden afstemning.

Ændringsforslaget uden for betænkningen af *handelsministeren* (se sp. 3832) og § 4, således ændret,

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 4, § 5, således ændret, og §§ 6-9

vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Man foretog derpå afstemning vedrørende forslag til lov om ændringer i lov om lønninger og pensioner m. v. til statens tjenestemænd.

Lovforslagets §§ 1 og 2 og dets overgang til tredje behandling

vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Sluttelig foretog man afstemning vedrørende forslag til lov om beregning af et reguleringspristal.

Lovforslagets §§ 1-8 og dets overgang til tredje behandling

vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Jeg skal lade de to sidste sager på dagsordenen udgå.

Det er meddelt mig, at *Axel Sørensen* ønsker at udtræde af udvalget angående forslag til lov om afsætning af danske landbrugsvarer m. m., forslag til lov om en kornordning for høståret 1963-64 og forslag til lov om en rapsordning. Til at indtræde i det nævnte udvalg i stedet for *Axel Sørensen* har vedkommende gruppe udpeget *Jens P. Jensen*, som herefter er valgt.

Udvalget angående forslag til lov om afsætning af danske landbrugsvarer m. m., forslag til lov om en kornordning for høståret 1963-64 og forslag til lov om en rapsordning har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Folketingets næste møde afholdes tirsdag den 12. marts kl. 14 med følgende dagsorden:

1) *Valg af 1 medlem til nationalbankens repræsentantskab* (i stedet for Chr. Christiansen).

2) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om forlængelse af kollektive overenskomster.

3) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om pris- og avancestop.

4) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om indseende med priser.

5) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om udbyttebegrænsning m. v.

6) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om ændringer i lov om lønninger og pensioner m. v. til statens tjenestemænd.

7) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om beregning af et reguleringspristal.

8) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om udlån til statshusmandsbrug m. m.

9) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om afsætning af danske landbrugsvarer m. m.

10) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om en kornordning for høståret 1963-64.

11) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om en rapsordning.

Formanden meddelte sluttelig planen for tingets øvrige møder i den følgende uge.

Mødet hævet kl. 18⁴⁵.

74. møde.

Tirsdag den 12. marts kl. 14.

Formanden: I skrivelse af 6. marts meddeler undervisningsministeren, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om ændring af lov om lærlingeforhold.

Udvalget angående forslag til lov om forlængelse af kollektive overenskomster, forslag til lov om pris- og avancementstop, forslag til lov om udbyttebegrænsning m. v. og forslag til lov om ændringer i lov om lønninger og pensioner m. v. til statens tjenestemænd, har afgivet tillægsbetænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer er omdelt.

Udvalget angående forslag til lov om indseende med priser har afgivet tillægsbetænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer er omdelt.

Udvalget angående forslag til lov om beregning af et reguleringspristal har afgivet tillægsbetænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer er omdelt.

Skriftlig fremsættelse af lovforslag.

Undervisningsministeren (Helweg Petersen): Det forslag til lov om ændring af lov om lærlingeforhold, som jeg herved har den ære at fremsætte for det høje folketing, indeholder hjemmel til ved kongelig anordning at sætte lærlingeloven i kraft i Grønland med de afvigelser, som Grønlands særlige forhold tilsiger.

Forslaget må ses på baggrund af den tekniske og økonomiske udbygning, der er i gang i Grønland, og som blev indledt i 1950 med vedtagelsen her i det høje ting bl. a. af det nødvendige lovgrundlag for de stedfundne forbedringer på fundamentale samfundsområder som sygdomsbekæmpelsen og undervisningen i børneskolen. Endvidere kan henvises til etableringen af grundlæggende tekniske anlæg som elektricitetsværker, veje, havne m. m. og de

muligheder, opbygningsarbejdet i Grønland efterhånden har givet for en større ophjælpning af erhvervslivet i Grønland.

Er vigtigt led heri er en fortsat opbygning af uddannelsen, således at der i takt med udviklingen skabes uddannelsesmuligheder med henblik på at skaffe den fornødne kvalificerede arbejdskraft, og dette forslag om gennemførelsen af lærlingeloven i Grønland stilles som en naturlig bestanddel af hele denne udbygning.

Det må tillige tages i betragtning, at de ret omfattende reformer uundgåeligt ændrer livsførelsen i det grønlandske samfund, og det er forståeligt, at der også hos befolkningen i Grønland er stærke ønsker om gennem uddannelse og oplæring at kvalificere sig til at deltage i samfundets opbygning.

Grønlands landsråd har ud fra en klar erkendelse af de foreliggende behov og ønsker henstillet, at der søges gennemført en almindelig faglig uddannelsesordning i Grønland, og at denne ordning i videst mulig udstrækning kommer til at svare til den lærlingeordning, der er gældende i det øvrige Danmark.

Man kan herved sikre de fremtidige grønlandske lærlinge både den sociale beskyttelse, som lærlingeloven giver, og en faglig uddannelse af samme karakter og kvalitet som lærlingeuuddannelsen hernede, således at de unge i Grønland efter afsluttet uddannelse dér bliver i stand til at udnytte uddannelsen på linje med andre unge. Dette gælder, hvad enten de vil udnytte uddannelsen i Grønland eller hernede, og uanset om de straks efter lærlingeuuddannelsens afslutning tager beskæftigelse i erhvervslivet — meget muligt side om side med faglærte, der er uddannet i denne del af landet — eller de benytter sig af mulighederne for at fortsætte uddannelsen inden for de her eksisterende videregående faglige uddannelser. Såvel samfundsmæssige interesser som hensynet til den enkelte taler for, at disse muligheder hurtigst muligt skabes, og det må findes naturligt, at dette sker ved at efterkomme ønskerne fra grønlandsk side om at overføre det her gennemprøvede system med oplæring og undervisning inden for håndværk og industri samt butikks-, handels- og kontorvirksomhed.

Det er efter en undersøgelse under det